

SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi

Yazışma Adresi / Correspondence

MSÜ Kara Harp Okulu Dekanlığı Dikmen Cad. 06654 Bakanlıklar / ANKARA

Telefon / Phone : +90 312 4175190 / 5311

E-Posta / E-Mail : savsad@kho.edu.tr

Web : <http://savsad.kho.edu.tr>

ISSN : 2718-0301
E-ISSN : 2718-0700

SAVSAD

Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi

THE JOURNAL OF DEFENCE AND WAR STUDIES

Cilt / Volume : 30
Sayı / Number : 2
Yıl / Year : 2020

MILLÎ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ
KARA HARP OKULU

SAVSAD

SAVUNMA VE SAVAŞ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF DEFENCE AND WAR STUDIES

Cilt/Volume: 30
Sayı/Issue : 2

ARALIK 2020
FALL 2020

SAVSAD
SAVUNMA VE SAVAŞ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF DEFENCE AND WAR STUDIES
ISSN: 2718-0301 E-ISSN: 2718-0700

Dergi Sahibi - Baş Editör / Licensee - Editor-in-Chief
Prof. Dr. Gültekin YILDIZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Managing Editor
Tamer KÖSEDAĞ

<u>Alan Editörleri / Field Editors</u>	<u>Alanı / The Field</u>
Prof. Dr. İbrahim Ethem ATNUR (<i>Millî Savunma Üniversitesi</i>)	Tarih Editörü
Prof. Dr. A. Kadir VAROĞLU (<i>Başkent Üniversitesi</i>)	Savunma Yönetimi Editörü
Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA (<i>TOBB ETÜ Üniversitesi</i>)	Uluslararası İlişkiler Editörü
Doç. Dr. Memduh BEĞENİRBAŞ (<i>Millî Savunma Üniversitesi</i>)	Savunma Araştırmaları Editörü
Dr. Öğr. Üyesi Bülent YILMAZ (<i>Millî Savunma Üniversitesi</i>)	Savunma Yönetimi Editörü

Türkçe Dil Editörleri/Turkish Lang. Editors

Ahmet Metehan ŞAHİN
Hava YEŞİLYURT
Murat YILDIZ

İngilizce Dil Editörü/English Lang. Editors

Tamer KÖSEDAĞ
Senem Büşra YILDIZ

Yayın Türü / Journal Type

Yaygın Süreli Yayın / Vernacular Publication

Yayın Aralığı / Publication Schedule

Altı Ayda Bir (*Haziran-Aralık*) / Semi-Annually (*June-December*)

Yayın Dili / Journal Language

Türkçe, İngilizce / Turkish, English

Baskı / Printing

MSÜ Kara Harp Okulu Basımevi / TNDU Military Academy Printing House

Yayın İdare Adresi / Correspondence:

SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi
MSÜ Kara Harp Okulu Dekanlığı Dikmen Cad.
06654 Bakanlıklar - ANKARA
Tel : (0312) 417 51 90 / 5311
E-posta : savsad@kho.edu.tr
Web : http://savsad.kho.edu.tr

Yayın ve Danışma Kurulu / Editorial and Advisory Board

E-posta / E-mail

Prof. Dr. Sertaç Hami BAŞEREN (<i>Ankara Üniversitesi</i>)	baseren@politics.ankara.edu.tr
Prof. Dr. Türksel K. BENSGHIR (<i>Hacı Bayram Veli Üniversitesi</i>)	tbensghir@hbv.edu.tr
Prof. Dr. Serhat BURMAOĞLU (<i>İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi</i>)	serhat.burmaoglu@ikc.edu.tr
Prof. Dr. Yavuz ERÇİL (<i>Başkent Üniversitesi</i>)	yceril@baskent.edu.tr
Prof.Dr. Nevin Güngör ERGAN (<i>Hacettepe Üniversitesi</i>)	nevine@hacettepe.edu.tr
Prof. Dr. Uğur GÜNGÖR (<i>Başkent Üniversitesi</i>)	ugungor@baskent.edu.tr
Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR (<i>Millî Savunma Üniversitesi</i>)	akayapinar@kho.edu.tr
Prof. Dr. Bilçin MEYDAN (<i>Uludağ Üniversitesi</i>)	btak@uludag.edu.tr
Prof. Dr. Yalçın SARIKAYA (<i>Giresun Üniversitesi</i>)	yalcin.sarikaya@giresun.edu.tr
Prof. Jacob N. SHAPIRO (<i>Princeton School of Public and International Affairs</i>)	jns@princeton.edu
Prof. Dr. Akif TABAK (<i>İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi</i>)	akif.tabak@ikc.edu.tr
Prof. Dr. Mesut UYAR (<i>Antalya Üniversitesi</i>)	mesut.uyar@antalya.edu.tr
Prof. Dr. Azmi YALÇIN (<i>Çukurova Üniversitesi</i>)	azmiyalcin@mail.cu.edu.tr
Prof. Dr. Fatih YEŞİL (<i>Hacettepe Üniversitesi</i>)	fyesil@hacettepe.edu.tr
Prof. Dr. Uğur ZEL (<i>Welch College of Business and Technology</i>)	zelu@sacredheart.edu
Doç. Dr. Efdal AS (<i>Millî Savunma Üniversitesi</i>)	eas@kho.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Kemal EROĞLUER (<i>Millî Savunma Üniversitesi</i>)	kerogluer@kho.edu.tr
Dr. Öğr. Üyesi Sadık Emre KARAKUŞ (<i>Millî Savunma Üniversitesi</i>)	sekarakus@kho.edu.tr
Assoc. Prof. Petar MARINOV (<i>Rakovski National Defence College</i>)	petyr.marinov@abv.bg
Assoc.Prof. Patricia J. SOHN (<i>University of Florida</i>)	pjsohn@ufl.edu
Dr. Barış ATEŞ (<i>Millî Savunma Bakanlığı</i>)	baris.ates@msb.bak
Dr. Nazım CAFEROV (<i>Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi</i>)	cafersoy@yahoo.com
Dr. Özgür KÖRPE (<i>Millî Savunma Üniversitesi</i>)	okorpe@msu.edu.tr
Dr. Cavid VELİYEV (<i>Azerbaycan Uluslararası İlişkiler Araştırma Merkezi</i>)	cavid.veliyev@sam.gov.az

SAVSAD

SAVUNMA VE SAVAŞ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ISSN: 2718-0301 E-ISSN: 2718-0700

DERGİ HAKKINDA

Millî Savunma Üniversitesi Kara Harp Okulu Dekanlığı tarafından yayımlanan “**SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi**”, yılda iki kez yayımlanan (Haziran-Aralık), sosyal bilimlerle ilişkili bilimsel makalelere yer veren, ulusal ve hakemli bir dergidir. Dergi, Dergipark ve Google Scholar tarafından taranmaktadır. Dergide yayımlanan makalelerin bilim ve dil sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımlanan makaleler yazarların bireysel görüşünü yansıtmaktadır; Millî Savunma Üniversitesi, Millî Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi’nde Türkçe ve İngilizce makaleler kabul edilmektedir. Strateji ve güvenlik, uluslararası ilişkiler ve bölgesel çalışmalar, savaş araştırmaları, askerî tarih, savunma yönetimi, istihbarat çalışmaları, harp ve silahlı çatışma hukuku ve askerî sosyoloji dallarındaki makaleler dergi editörlüğü tarafından değerlendirmeye alınmaktadır.

Açık Kaynak Beyanı: SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi açık erişime sahip bir dergidir. Dergide yayımlanan makalelerin tam metinlerine ücretsiz erişilebilir.

Derginin Tarihçesi: SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi **1991** yılında “Kara Harp Okulu Dergisi” adıyla yayın hayatına başlamıştır. **1995** yılında ismi “Kara Harp Okulu Bilim Dergisi” olarak değiştirilmiştir. **2006** yılından itibaren ulusal ve hakemli bir dergi statüsüne uygun biçimde yayın yapmaktadır. **2020** yılı Aralık sayısından itibaren ismi “SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi” olarak yayın hayatına devam etmektedir.

THE JOURNAL OF DEFENCE AND WAR STUDIES

ISSN: 2718-0301

E-ISSN: 2718-0700

ABOUT THE JOURNAL

The Journal of Defence and War Studies is a national, double-blind refereed journal published semiannually (June-December) by the Dean's Office of Turkish Military Academy. It accepts articles related to social sciences. The Journal is indexed/ abstracted by Dergipark and Google Scholar Services. The scientific and linguistic content of the studies published in the Journal is under the authors' responsibility. The views expressed in the journal are solely of the authors and do not necessarily reflect the views of the Ministry of Defence or The Turkish Armed Forces.

The Journal accepts articles in Turkish and English. The articles related to strategy and security, international relations and regional studies, war researches, military history, defence management, intelligence studies, law of armed conflicts and military sociology are accepted.

Open Access Statement: All the articles published in this journal are free to access immediately from the date of publication. We do not charge any fees for any reader to download articles for their own scholarly use.

History of the Journal: The Journal of Defence and War Studies started its publishing life in **1991** named as "The Journal of Turkish Military Academy". It has changed its name as "The Science Journal of Turkish Military Academy" in **1995**. It has been being published as a national and double-blind refereed journal since **2006**. It has changed its name to "The Journal of Defence and War Studies" by its **2020** fall issue and continues its publishing life.

SAVSAD

SAVUNMA VE SAVAŞ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ISSN: 2718-0301 E-ISSN: 2718-0700

AMAÇ VE KAPSAM

SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisinin amacı, millî savunma ve güvenlikle ilgili sosyal bilimler alanlarında araştırmalara yer vermek; araştırmacılar ve ilgili uygulamacılar arasındaki etkileşimi destekleyerek bilimsel gelişime hizmet etmektir.

Dergimizin ana hedefi; bilimsel normlara ve bilim etiğine uygun, nitelikli ve özgün çalışmaları titizlikle değerlendirerek, öncelikli dergiler arasında yer almaktır.

Türkçe ve İngilizce olarak yayınlanabilen makaleler, derginin son sayfasındaki ya da dergi internet adresindeki “Yazarlara Rehber” bölümüne göre hazırlanıp gönderilmelidir.

THE JOURNAL OF DEFENCE AND WAR STUDIES

ISSN: 2718-0301 E-ISSN: 2718-0700

AIM AND SCOPE

The aim of the journal is to contribute to scientific development by providing a medium for researchers in military social sciences; and to strengthen the interaction among researchers and practitioners.

Our vision is to be cited among prestigious journals in military social sciences, by maintaining a high standard in evaluating original and qualified research in line with scientific norms and ethics.

Articles, written either in Turkish or English, must follow the formatting rules (Author Guidelines) of the journal, which is outlined at the end of the journal or the Journal’s web site.

İçindekiler/Contents

Sayfa/Pages

GÜVENLİK ARAŞTIRMALARI / SECURITY STUDIES

Yumuşak Güç ve Küresel Barış Gücü Arasındaki İlişki

(Makalenin Türü: Araştırma Makalesi, JEL Kodları: H56,L39,O30)

The Relationship Between Soft Power and Global Peace Power

Article Type: Resource Article, JEL Codes: H56,L39,O30

Eda Görkem AKKUŞ

161-178

İSTİHBARAT ÇALIŞMALARI / INTELLIGENCE STUDIES

AİHM Kararları Çerçevesinde Kitlelerin İstihbarat Maksatlı Gözetimi

(Makale Türü: Araştırma Makalesi, JEL Kodları: K10,F52)

Mass Surveillance in the Framework of the ECHR Judgments

(Article Type: Research Article, JEL Codes: K10,F52)

Emre GÜZEY

179-208

İsrail Lobicilik Faaliyetlerinin Amerika'da Gelişimi ve Lobinin 2003 Irak Savaşı'na Etkisi

(Makale Türü: Araştırma Makalesi, JEL Kodları: F50,F51,F52)

The Development of Israel Lobbying Activities in the USA and the Effect of the Lobby on the 2003 Iraq War

Serkan YENAL

(Article Type: Research Article, JEL Codes: F50, F51, F52)

209-226

SAVUNMA ARAŞTIRMALARI / DEFENCE STUDIES

Is There any Relationship Between Military Expenditure and Arms Transfer? A Research for the Period 2000-2019

(Article Type: Research article, JEL Code: M19)

Askerî Harcamalar ve Silah İhracatı Arasında İlişki Var mıdır? 2000-2019 Sürecini Kapsayan Bir Araştırma

Rukiye CAN YALÇIN, Yunus GÖKMEN, Memduh BEGENİRBAŞ, Hakan Ömer TUNCA

(Makalenin Türü: Araştırma Makalesi, JEL Kodu: M19)

227-252

Hibrit Savaş Kavramının Yeni Savaşlar Perspektifinden İncelenmesi

(Makale Türü: Araştırma Makalesi, JEL Kodu: F50,F51,F52)

Reexamining the Concept of Hybrid Wars from the New Wars Perspective

(Article Type: Research Article, JEL Code: F50,F51,F52)

Erol İŞİKÇI, Erman KİRAZ

253-266

YAYIN POLİTİKASI

Publication Principles

267-270

ETİK KURALLAR

Ethical Rules

271-278

YAZARLAR İÇİN REHBER

Author Guidelines

279-287

YUMUŞAK GÜÇ VE KÜRESEL BARIŞ GÜCÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Eda Görkem AKKUŞ*

Öz

‘‘Yumuşak güç’’ kavramının ortaya çıkışı 90’lı yıllara dayansa da bu güç çeŐidi tarih boyunca çeşitli ülkeler ve devletler tarafından kullanılmıştır. Özellikle Soğuk Savaş Dönemi’nde etkisinin arttığı gözlemlenen yumuşak güç uygulamalarının günümüzde küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki deĐiŐimler, meŐruiyet sağlama isteği ve müttefik kazanma amaçlarıyla kullanımına devam edildiği ve ülkelerin politikalarında önemli bir yer kapladığı görülmektedir. Tüm bunlarla bağlantılı olarak, kamuoyu baskısı ile insan haklarına karşı duyarlılığın artması da devletleri savaş yerine barış koşullarını yaratmaya itmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, savaş kararı almanın ve sert güç uygulamalarına yönelmenin eskisi kadar kolay olmadığı günümüz dünyasında yumuşak gücün küresel barış gücüne katkısını ölçmek ve 21. y.y. insanına yaraŐır bir dünya düzeni kurulmasında yumuşak gücün önemini vurgulamaktır. Çalışmada, 116 ülkenin 2010-2018 yılına ait verileri ‘‘Elcano Global Presence Index’’ ve ‘‘Global Peace Index’’ üzerinden elde edilmiştir. Uygulanan panel veri analizi ile yumuşak gücün küresel barış gücünü pozitif yönde etkilediği saptanmıŐtır. Araştırma sonunda ileride yapılacak olan benzer çalışmalar için öneriler sunulmuŐtur.

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Yumuşak Güç, Sert Güç, Küresel Barış, Barış Operasyonları.

JEL Kodları: H56, L39, O30

Yazarın Notu: Bu çalışma bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada etik kurul izni veya yasal/özel izin gerektirecek bir içerik bulunmamaktadır. Çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığı SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine yazar imzası ile beyan edilmiştir.

The Relationship Between Soft Power and Global Peace Power

Abstract

Although the emergence of the concept of "soft power" dates back to the 90s, this type of power has been used by various countries and states throughout the history. It is observed that the soft power applications, the effect of which has been observed to increase especially in the Cold War period, continue to be used for globalization, changes in information and communication technologies, the desire to provide legitimacy and winning allies, and occupy an important place in the policies of the countries. In connection with all these, increased public pressure and sensitivity to human rights push states to create peace conditions instead of war. In this context, the purpose of the

* Yüksek Lisans ÖĞrencisi, Millî Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü, Savunma Yönetimi Bölümü, edagorkemakkus@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2019-6779.

Geliş Tarihi / Arrived : 17.10.2020
Kabul Tarihi / Accepted : 29.10.2020

study is to measure the contribution of soft power to the global peacekeeping power in today's world, where it is not easy to take a war decision and turn to hard power practices, and to emphasize the importance of soft power in the establishment of a world order worthy of the 21st century. In the study, the data of 116 countries from 2010-2018 were obtained through "Elcano Global Presence Index" and "Global Peace Index". It was determined with the applied panel data analysis that the soft power positively affected the global peace power. At the end of the study, some suggestions have been made for the similar future studies.

Article Type: Research Article

Keywords: Soft Power, Hard Power, Global Peace, Peace Operations.

JEL Codes: H56, L39, O30

Author's Note: This study was prepared in compliance with the scientific search and publication ethics. There is no content necessitating any permission from Ethical Board or any legal/special permission in this study. I, as the author of the article, signed my declaration certifying that there was no conflict of interest within the article preparation process.

GİRİŞ

Güç kavramı ve gücün dağılımı konusu insanlığın varoluş tarihinden itibaren farklı anlamlar yüklenerek günümüze gelmiştir. Geçmişte güç, toprak veya servet ile eş anlamlı kabul edilirken günümüzde dağınık ve farklı aktörler elinde farklı şekiller alan çeşitli güç kaynaklarından söz edilmektedir. Özellikle son yüzyılda siyasal, sosyal ve teknolojik alanlarda ortaya çıkan köklü dönüşümler güç konusu hakkında değişik tanımlar meydana getirmiştir. Yumuşak güç, sert güç ve akıllı güç bunlardan bazılarıdır. Dünyadaki güç dengelerini ölçmek ve başarılı stratejiler üretmek özellikle bilginin çok kolay ve hızlı şekilde yayıldığı günümüz dünyasında eskisi kadar basit olmamaktadır. Çünkü gücü belirleyen birçok görünür ve görünmez unsur vardır. Dolayısıyla, bilginin güç olduğu gerçeği giderek değişme uğramakta, bilginin işlenmesi ve yayılması konusu önem kazanmaktadır (Nye, 2011). Bu bağlamda özellikle yumuşak güç ile ortaya çıkan ve ülkelerin faaliyetlerinin daha görünmez unsurlarla birbirine bağlayan uygulamaların artması söz konusu olmuştur. Bunların ölçülmesi ve değerlendirilmesi her ne kadar tartışmalı ve zor olsa da günümüzün bir gerçekliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Her yıl farklı kuruluşlar tarafından yayınlanan düzenli raporlarla ülkeler güç unsurlarına göre puanlanmakta ve böylece uluslararası kamuoyunda bir algı oluşturulmaktadır. Bu algının olumlu veya olumsuz olması ise o ülkenin hangi gücüne daha çok yatırım yaptığına göre değişmektedir.

Barış kavramı ise her zaman arzu edilen fakat gerçek hayatla çoğu zaman örtüşmeyen bir olgu olarak karşımıza çıkmakta ve modern insanın en büyük hayallerinden birini oluşturmaktadır. Barışın sağlanması, elde edilmesi ve

korunarak sürdürülmesi noktasında uluslararası arenada önemli girişimler bulunmaktadır. Bunlar devletler üstü düzeyde var olduğu gibi sivil toplum kuruluşlarından da oluşabilmektedir. Barışı sağlama ve gücü elde etme konusunda sert güç unsurları her zaman ön planda olmuş olsa da günümüz şartlarında sert güç ile çözümü mümkün olmayan karmaşık konuların ve hassas dengelerin varlığı hiç olmadığı kadar artmıştır. Kamuoyunun bilinçlenerek liderleri, politikaları ve savunma harcamalarını sorgulamaları, ülkeleri yüksek maliyetli savaşlar ve pahalı silahlar yerine daha akılcı ve uzlaşmacı stratejiler yaratmaya itmiştir (Yatağan, 2018). Kendini geliştirmiş olan ve insanlığa bir bütün olarak bakabilen bütün uluslar barışın ne kadar önemli olduğunun farkındadır. Barışçıl ülkeler sadece olumlu imaj çizmekle kalmamakta birer cazibe merkezi olarak görülerek ve farklı ülkelere vatandaşları kendine çekerek mevcut değerlerini ve güçlerini de artırmaktadırlar. Çalışmamız kapsamında, farklı güç tanımlamalarından yola çıkılarak ülkelerin gücü ele alışları, insanların gücü algılamaları ve yorumlamalarıyla tüm bunların küresel barış ortamına etkileri incelenecektir.

Güç ve Gücün Çeşitleri

Güç kavramı fizik, sosyoloji, psikoloji ve uluslararası ilişkiler gibi farklı disiplinlerde farklı şekillerde ele alınmıştır. Günlük hayatımızın bir parçası olarak da karşımıza çıkan ve yaygın olarak kullanılan bu kavramın ne anlama geldiğine -ulus veya ordu açısından- baktığımız zaman çoğunlukla askerî ve ekonomik güç ile tanımlandığımız görmekteyiz (TDK, 2020). Oysa güç tanımı ve gücün unsurları bulunulan bağlama göre değişmektedir. Belirli bir zamanda veya belirli bir coğrafyada güç olarak görülen şey diğer zamanlarda ve coğrafyalarda güç olarak algılanmayabilir. Örneğin, günümüzde bir ülkenin yüz ölçümü önemli olmakla birlikte başlı başına bir güç unsuru olarak değerlendirilmemektedir. Eğer geçerli ve başat bir güç ölçütü olarak görülmeye devam etseydi yüz ölçümü açısından ilk onda yer alan Kazakistan veya Cezayir gibi etki kuvveti düşük ülkelerin güç aktörü olarak çok çeşitli alanlarda birinci sıralarda bulunmasını beklerdik. Ortak bir tanım olarak güç; başkalarının düşünce ve davranışlarını kendi istediğimiz yöne çekebilme ve değiştirebilme anlamına gelmektedir. Böylece istenilen sonuçlara ulaşılarak başarı sağlanabilecektir. Burada önemli bir husus da belirttiğimiz üzere gücün alıcı tarafından yorumlanmasıdır. Kişilerin güç algıları, koşullara ve uygulama yöntemlerine göre değişebilmektedir (Nye, 2004). Farklı disiplinlere ait farklı güç sınıflandırmaları –süper güç, büyük güç, bölgesel güç, algılanan güç vb.- yapılmıştır fakat çalışmamızın temelini

sert güç, yumuşak güç ve akıllı güç çeşitleri oluşturacak olduğundan ele alınan güç kavramı bu doğrultuda incelenecektir.

Sert Güç

Sert güç kavramı geçmişten günümüze gelen ve güç denildiğinde çoğu zaman kişilerin zihninde ilk olarak beliren faaliyetleri kapsamaktadır. Bir ülkenin veya ordunun fiziki kaynakları, ölçülebilen ve gözle görülen unsurları sert gücü oluşturmaktadır. Klasik anlamda da sert güce sahip olan ülke aynı zamanda dünya gücü olarak tanımlanmaktadır (Keohane ve Nye, 1987). Farklı unsurları olmakla birlikte temelde askerî ve ekonomik güç bu kapsamda ele alınmaktadır. Caydırma, zorlama, tehdit etme ve karşı tarafın rızası olmadan onu yönlendirme durumlarının tamamı sert güç uygulamalarına girmektedir (Işık, 2019). Ancak sert güç uygulamaları maliyetleri açısından sıklıkla eleştirilmektedir çünkü bu uygulamaların toplumsal yansımaları yıkıcı olmaktadır. Sert gücün temeli-belirttiğimiz üzere- korkuya dayanmaktadır ve her ne kadar değişen dünya düzenini göz önünde bulundurarak sert güç kullanımının etkinliğini ve geçerliliğini sorgulasak da istenilen koşullara ulaşmada çok daha hızlı sonuçlar verdiği bilinmektedir. Bu açıdan hem liderler hem de ülkeler tarafından sıklıkla başvurulan veya daima kullanıma hazır bulundurulan bir seçenek olarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir (Yatağan, 2018).

Sert güç ve yumuşak güç arasında net bir ayrım olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Nitekim sert güç unsurlarının kullanılma amaçlarının ve yöntemlerinin değiştirilmesiyle birlikte sert gücün yumuşak gücü destekleyici bir yönü olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin, bir ülkenin askerî ve ekonomik gücü diğer ülkeler ve dost müttefikler için çekici bir unsur olarak gözükebilir ve sert güç uygulamaları yumuşak güç amaçlarına hizmet için kullanılabilir (Nye, 2004; Yapıcı, 2015). Yumuşak gücü ve uygulamalarını kültürel silahlanma olarak ele alan çalışmalar da bulunmaktadır (Fattor, 2017). Bu nedenle net sınırlar koyarak belirgin tanımlamalara gitmek mümkün olmamakla birlikte ülkelerin sert güç ve yumuşak güç unsurlarını uyumlaştırarak hareket etmeleri onların potansiyellerini daha etkin bir şekilde kullanmaları noktasında yararlı olabilir.

Yumuşak Güç

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve bilgi akış hızının artmasıyla tüm dünyada bilgiye ulaşmak ucuzlamış ve kolaylaşmıştır. Bu

hızlı dönüşüm devlet şekillerinin demokrasilere dönmesi ve sivil toplum gücünün yükselmesi ile şeffaflığın ve hesap vermenin etkin olduğu yeni bir dünya düzenine sebep olmuştur. Yeni dünya düzeninin yeni insanları ise savaşın getirdiği insanlık suçlarını ve ağır maliyetleri sorgulayarak devletleri hem ulusal hem uluslararası arenada yumuşak güç unsurlarına doğru itmiştir (Özel, 2018). Yumuşak güç, cazibe ve çekicilik sağlayarak bir hayranlık oluşturma ve bu hayranlık yoluyla ülkeleri yönlendirme, kendi tarafına çekme anlamına gelmektedir. Bunu yaparken hedef ülke ve toplum iyi analiz edilmelidir. Aksi halde bir kibir gösterisi olarak kabul edilebilecek olan yumuşak güç uygulamaları istenilen sonucu sağlayamayacaktır (Nye, 2004; Özel, 2018; Sabuncu, 2013; Yılmaz, 2011). Kültür, politika, eğitim, sanat vb. yollarla gönderilen mesajlar yumuşak güç unsurlarının uygulanma şeklini meydana getirir. İyi bir iletişim kanalının varlığı ve aktörlerin süreçlere dâhil edilmesi başarının anahtarını oluşturur. Tüm bunlar aynı zamanda ulus markalama olarak geçen ülkelerin belirli bir imaj oluşturarak dış dünyaya bunu lanse etmesine de hizmet etmektedir. Böylece bir sembol yaratılarak bilinçli şekilde algı oluşturulmaktadır (Balçınar, 2019). Oluşturulan bu algı sayesinde ülkeler sert güç uygulama gereksinimi duymadan istediklerini elde edebilmektedirler.

Ünlü komutan ve filozof Sun Tzu, en iyi stratejinin savaşmadan kazanmak olduğunu söyleyerek aslında yıllar öncesinden yumuşak güç unsurunun önemini vurgulamıştır. Günümüzde ise iş birliğinin öneminin artması ve sorunların çözümünde ortak kararlar alma yaklaşımı gitgide belirginleşmektedir. Çözüm konusunda gücün farklı aktörlerin elinde dağılmasını Nye (2011) “savaşın özelleştirilmesi” kavramı ile tanımlamaktadır. Süreç olarak geniş bir zamana yayılan ve çoğunlukla ölçülmesinde zorluklar yaşanan yumuşak güç kavramının en etkin olarak çalıştığı ortamlar ise NATO, BM, AB gibi organizasyonlardır. Kararları ve yöntemleri tartışılmakla birlikte bu kararlar üzerinden ülkelerin birbirlerine yumuşak güç uygulamalarının etkilerini gözlemleyebilmekteyiz. Meşruluk aracı olarak karşımıza çıkan yumuşak güç uygulamaları önemli olmakla birlikte ortak ve akılcı kararlar alırken stratejik düşünme ihtiyacı giderek artmaktadır. Dağılan güç ve çeşitlenen faaliyetler ülkeleri karmaşık ve hassas bir dengede hareket etmeye mecbur bırakmıştır. Böylece sert güç ve yumuşak güç unsurlarının yanında akıllı güç de tartışılmaya başlanmıştır.

Akıllı Güç

Akıllı güç en basit tanımıyla sert güç ve yumuşak güç uygulamalarının bir arada kullanılmasıdır (Tanrıverdi, 2014). Uluslararası aktörlerin ve sorunların farklılaşım çoğalmasıyla birlikte tek başına sert güç veya sadece yumuşak güç unsurlarının etkin sonuçlar üretmesi mümkün olmamaktadır. Diplomatik alanda sıklıkla kullanılan akıllı güç stratejileri etkin şekilde yürütülmediği takdirde sahada kazanılanların masada kaybedildiğine sıklıkla şahit olunmaktadır. Askerî operasyon haklı bir sebebe dayandırılabilir ve başarılı şekilde sonuçlandırılabilir fakat bu durum dünyanın geri kalanına doğru şekilde aktarılmazsa meşruluk zemini kaybedilebilir. Kamuoyu desteği çoğu zaman tahmin edilenden çok daha etkilidir. Dolayısıyla bir eylemi gerçekleştirme gücüne sahip olmak o şeyi yapmak için yeterli değildir. Günümüz dünyasındaki birçok faktör hesaba katılmalı ve kararlar bu şekilde alınmalıdır. Bu konuya sıklıkla 2003 yılındaki Irak Savaşı ve Amerika'nın tutumu örnek olarak gösterilmektedir (Nye, 2004).

Kamu diplomasisi, ülkelerin prestijlerini ve diğerlerinin algı süreçlerini yönetmeyi kapsayan önemli bir alandır. Bu alanda yumuşak ve sert gücünü doğru yerde doğru şekilde ve doğru zamanlamayla kullanan ülkeler başarılı olacaklardır (Akoğuz, 2018; Tavukçuoğlu, 2017). Diplomatik girişimlerin meşruluk kazanma ve algı oluşturma dışındaki ana nedenlerinden birisi de konuşma ve diyalog yoluyla sorunları çözme isteğidir. Bu şekilde oluşturulmaya çalışılan ortak zemin ile pozitif barışın sağlanması da kolaylaşmaktadır. Birbirine her yönden bağlı olan günümüz dünyasında savaş kararı almak ve bunu uygulamak savaşı başlatan dâhil olmak üzere kimse için yarar sağlamamaktadır ve büyük ölçüde bundan kaçınmaya çalışılmaktadır. Barışı sağlamak ve korumak için akıllı güç uygulamalarının devletlerin temel politikası olması gerektiğini söyleyebiliriz.

Barış Kavramı ve Küresel Barış Gücü

Barış kavramının tanımı teori içerisindeki akımlara göre değişiklik göstermektedir. İdealistler açısından barış, ülkeler arasındaki sıkı ticaret ilişkilerine dayanmaktadır ve ekonomik bağımlılıklar sonucu barışın korunması yönünde adımlar atılacağı belirtilmektedir. Demokratik barış kuramı ise dünyadaki demokratik devletlerin sayısının artması ve demokrasilerin kuvvetlendirilmesiyle küresel barışa ulaşılacağını iddia etmektedir. Realist bakış açısından barış, çıkar ilişkilerine ve güce dayandırılmaktadır. Buna göre, dengelenen ideal bir barış ortamının varlığı

mümkün gözükmemektedir (Sandıklı ve Kaya, 2013). Barışın birçok tanımı olmakla birlikte pozitif ve negatif olarak iki barış çeşidinden bahsedebiliriz. Pozitif barış, sürdürülebilir bir barış ortamını ifade etmekte ve savaşın yokluğundan ziyade olumlu gelişmelerin sağlanabileceği buna imkân tanıyan bir durumun varlığını ifade etmektedir. Negatif barış ise kısaca, savaş ve çatışma durumunun olmaması olarak belirtilmektedir. Pozitif barış ortamında uygun diyalog ortamı ve kültürel bir bağlam bulunmaktadır. Bireyler ve kurumlar iş birliğine açık bir şekilde karşılıklı iletişim halindedir. Negatif barış ise aktif bir çatışma ve şiddet ortamından daha iyi olsa da çoğunlukla eşitliğin ve adaletin var olmadığı geçici bir ateşkes ortamını ifade etmektedir (Galtung, 2003). Dolayısıyla barış gücünden söz edebilmek ve kalıcı bir barış ortamı elde edilmek için pozitif barış yaratılmalıdır. Bunun yaratılmasında ise yumuşak güç unsurlarının etkin rol oynaması gerektiği görülmektedir. Çünkü yumuşak gücün kaynakları (demokrasi, kültür, işbirliği, insan hakları vb.) barışçıl bir düzenin temelini oluşturmaktadır (Günek, 2018).

Günümüzde uluslararası sorunların artmasıyla beraber dayanışma ihtiyacı da artmıştır. Salt olarak ülkelerin çıkar çatışmalarına dayanan sorunlar değil, aynı zamanda tüm dünyayı ilgilendiren sorunların çoğalmasıyla da barış ve güvenlik ortamının korunması önem kazanmıştır. İklim değişiklikleri, mülteci krizleri, terörle mücadele ve -şu an dünyamızı etkisi altına almış olan Covid-19 vb.- salgın hastalıklar küresel mücadeleyi ve dayanışmayı yaratan başlıca mücadele alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), Uluslararası Adalet Divanı, Birleşmiş Milletler Barış Gücü, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT), Avrupa Konseyi (AK), Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı (NATO) gibi teşkilatlar küresel barışa katkı sunan organizasyonlardan bazılarıdır (Çelik, 2013; Okman, 1987). Bu organizasyonların dışında sivil toplum örgütleri de dünya çapında örgütlenerek yeni birer aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece gücün dağılımı da değişmekte ve dönüşmektedir.

Proaktif bir tutumla gerçekleştirilen diplomatik faaliyetler, çatışma ortamının yok edilmesi, barışın pekiştirilmesi, sorunların çözümü, insani yardım gibi birçok uygulama ‘‘Barışı Destekleme Operasyonu’’ içerisinde yer almaktadır. Bu tür operasyonlar çoğunlukla karşılıklı rızaya dayanarak gerçekleştirilmektedir ve içerdikleri belirsizlik durumu normal savaş koşullarına oranla daha fazladır. Zaman içerisinde uygulamaların yapısı değişmiş ve sadece askerî bir model değil farklı unsurları içine alan ve

sürdürülebilir barış ortamını tesis etmeyi hedefleyen bir yapıya bürünmüştür. Bu nedenle barışı koruma sadece askerî operasyonları değil aynı zamanda diğer barış faaliyetlerini de kapsayan geniş bir kavramdır (Demir, 2019). Yürütülen barış operasyonları içerisinde genellikle sert güç kullanılmaz ve askerî kabiliyetler halkla uzlaşma, tarafsızlığı koruma, algıları yönetme ve yeniden yapılandırmayı sağlayacak her türlü siyasi ve ekonomik araç ile birlikte kullanılır (Odman, 2004). Türkiye'nin barış operasyonlarına olan katkısı 1950 yılında başlayarak günümüze kadar devam etmiştir (Koçer, 2006). Ülkelerin sert güç ve yumuşak güç unsurlarıyla beraber yürüttükleri bu operasyonlar dünya barışına katkı sunmakla birlikte elbette başka unsurlar da belirleyici olmaktadır. Örneğin, Norveç gibi İskandinav ülkeleri sert güç unsurları yönünden zayıf olsalar da yaptıkları ara buluculuk faaliyetleri, dış yardıma ayırdıkları bütçeler, ülkelerinde ve uluslararası arenada yaratmış oldukları olumlu iklim ile küresel barış gücünde önde gelen ülkeler olarak yer almaktadırlar (Nye, 2004). Barış durumunun doğal bir durum olmadığı dolayısıyla devamlı olarak yeniden yaratılması ve desteklenmesi gerektiği de savunulmaktadır. Bunun temel aracını ise diyalog ve hukuksal çözümler/anlaşmalar oluşturmaktadır (Brauch, 2008). Barış ortamı için uygun iklime sahip olan ülkeler de bu avantajlarını kullanarak dünya siyasetinde etkin rol oynamaktadırlar. Yumuşak gücün temelini oluşturan araçların hepsi aslında barışçıl zemin oluşturmak için gerekli olan şartları doğrudan etkiler.

Uygulama

Metodoloji

Araştırmamız kapsamında ülkeler ve zaman serisine bağlı olarak değişen değerler yer aldığı için yöntem olarak ekonometrik bir model olan panel veri analiz yöntemi kullanılmıştır. N sayıda birim ve N sayıdaki birime karşılık T sayıda gözlemden meydana gelen panel veri analizi 1950 yıllarında tartışılmaya başlanmış olup 1990'lı yıllardan beri uygulamalarda kullanılmaktadır (Tatoğlu, 2017). Buradaki "birim" ile ifade edilen kişi, sektör, firma, bölge veya ülke olabilmektedir. Panel veri analizi, araştırmacıya geniş bir veri seti ile çalışma imkânı sunar ve daha düşük doğrusal bağlantı ile daha etkin tahminlerin yapılmasına olanak sağlar (Gujarati, 2001'den akt. Köse, Matik, Yılmaz, 2015). Açıklanan yöntemde kullanılan modele göre, t zaman serisini gösterirken i kesitleri göstermektedir. Panel veri analizinin modeli aşağıda gösterildiği gibidir:

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 X_{it} + \mu_{it} \quad (1)$$

$i=1, 2, 3, \dots, N$

$t=1, 2, 3, \dots, T$

Veri Seti ve Örneklem

Araştırmada kullandığımız endeksler üzerinden toplam 116 ülkenin 2010-2018 yıllarına ait olan verilerine ulaşılmıştır. Ülkelerin yumuşak güçlerini belirten puanlar “Elcano Global Presence Index” üzerinden elde edilmiştir. Bu endekste yer alan unsurların her biri hesaplanırken beş kıtadan uluslararası ilişkiler alanındaki uzmanlardan oluşan bir panel ile anketler uygulanmıştır. Anketler, 2011, 2012, 2015 ve 2018 yıllarında, Pensilvanya Üniversitesi tarafından her yıl yayınlanan Global Go To Think Tanks raporuna göre seçilen uzmanlara yapılmıştır. Yapılan uygulama kapsamında Amerika Birleşik Devletleri’nde 45, Avrupa’da 40, Asya’da 27, Latin Amerika’da 17, Afrika’da 12, Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da 8 ve Okyanusya’da 3 kuruma anket gönderilmiştir.

“Global Peace Index” ise, ülkelerin ve bölgelerin ne kadar barışçıl durumda olduğunu gösteren bir endekstir. Ekonomi ve Barış Enstitüsü tarafından oluşturulan bu endeks barış enstitüleri ile düşünce kuruluşlarında görev alan uzmanlardan oluşan uluslararası bir panel sayesinde geliştirilmektedir. Her yıl güncellenen endeks BM Sekreterliği bünyesinde yayınlanmaktadır ve üç temel alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; toplumdaki güvenlik ve güvenlik düzeyi, ulusal ve uluslararası çatışmanın boyutu ve militarizasyon derecesidir.

Analiz

Araştırmada iki değişken kullanılmıştır. Yumuşak güç verilerinin alındığı Global Presence Index içerisindeki Soft Presence Index puanları bağımsız değişken, küresel barış gücü durumunu ifade eden verilerin alındığı Global Peace Index bağımlı değişken olarak değerlendirilmektedir. Buna göre değişkenler ve araştırmanın hipotezi aşağıdaki gibidir:

Y: Küresel Barış Endeksi (Bağımlı Değişken)

X: Yumuşak Varlık Endeksi (Bağımsız Değişken)

H1: Ülkelerin yumuşak varlık endeksleri ile küresel barış endeksleri arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki vardır.

Analiz öncesinde uygulamanın varsayımları test edilmiştir. Tablo 1’de panel veri analizi özet istatistikler gösterilmektedir.

Tablo 1: Panel Veri Özet İstatistikler

DEĞİŞKENLER	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma	Basıklık	Çarpıklık	En az	En çok
Soft	1,044.000	66.481	199.468	60.762	6.996	0.160	2,101.720
Kbg	1,044.000	2,037.252	489.450	3.388	0.697	1,084.000	3,660.000

Not: Soft= yumuşak varlık endeks verileri, Kbg= küresel barış gücü endeks verileri

Tablo 1 incelendiğinde, toplam 1044 gözlemin olduğu görülmektedir. Barışçıl ülkelerin endeks puanları daha düşüktür ve bu puanlar 1000-3000 arasında farklılaşmaktadır. Genel ortalamalara baktığımız zaman ülkelerin barış durumları orta seviyededir ancak çatışma durumuna doğru eğilimli oldukları anlaşılmaktadır. Yumuşak güçleri açısından baktığımızda, ortalamanın genel olarak düşük olduğu sonucuna varılmaktadır. Panel veri analiz sonuçları ise aşağıda Tablo 2 ile gösterilmiştir.

Tablo 2: Panel Veri Analiz Sonuçları

DEĞİŞKENLER	Model (1)	Model (2)	Model (3)	Model (4)	Model (5)	Model (6)	Model (7)
Soft	-0.084 (0.075)	-0.454** (0.221)	0.333* (0.187)	4.580*** (0.852)	-5.185** (2.025)	0.535*** (0.021)	8.411*** (1.890)
Sabit	2,042.893*** (15.950)	2,075.187*** (41.791)	1,712.313*** (29.721)	2,037.499*** (22.166)	2,472.654*** (60.617)	1,275.788*** (28.270)	2,115.641*** (32.530)
Gözlemler	1,044	171	306	189	153	18	207
Ülke sayısı	116	19	34	21	17	2	23

Parantez içindekiler standart hatalardır.

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Model 1’de yumuşak güç ve küresel barış gücü arasındaki ilişki ele alınan tüm ülkeler analize dâhil edilerek genel olarak incelenmiş ve analiz sonucunda iki değişken arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Yapılan daha ayrıntılı analizlerde ise ülkeler coğrafi bölgelere göre altı sınıfa ayrılmış ve her bir bölge üzerinde yumuşak güç ve küresel barış gücü arasındaki ilişki incelenmiştir. Bölgelere ayırma işlemi verilerin elde edildiği endekslerdeki bölgesel ayırma göre gerçekleştirilmiştir. Toplam altı bölgeye ayrılan ülkeler analiz içerisinde gruplandırılarak kodlanmıştır. Model 3, 4, 6 ve 7 olarak belirtilen sırasıyla Avrupa, Latin Amerika, Kuzey Amerika ve Sahra Altı Afrika şeklinde kodlanan bu bölgelerde yumuşak gücün küresel barış gücünü pozitif ve anlamlı olarak etkilediği tespit edilmiştir. Model 2 ve 5 incelendiğinde ise sırasıyla Asya ve Pasifik ile Mağrip ve Orta Doğu bölgelerindeki ülkelerde yumuşak güç ve küresel barış gücü arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tablo 2’nin en altında ise modellere göre ülke sayıları ve gözlem sayılarına yer verilmiştir.

Değerlendirme

Yapılan analiz sonuçları değerlendirildiğinde hipotezimizin kısmen doğrulandığını görmekteyiz. Buna göre; Avrupa, Latin Amerika, Kuzey Amerika ve Sahra Altı Afrika ülkelerinde yumuşak güç unsurları barış gücünü pozitif ve anlamlı olarak etkilemektedir. Ortaya çıkan sonuç gelişmişlik düzeyleri ve buldukları coğrafya açısından Avrupa ülkeleri için tahmin edilen ve beklenen bir sonuç olarak görülmektedir. Latin Amerika ise özellikle son yıllarda yumuşak gücüne yatırım yapan ve turizm, sanat, spor, dans, sinema gibi alanlarda liderlik etmeye çalışarak kişileri cezbeden bir bölge haline gelmektedir. Latin Amerika ülkeleri özelinde bu tarz yumuşak güç unsurlarına önem verildiği ve yatırım yapıldığı takdirde bölgedeki mevcut siyasi dengesizliklerin ve çatışma ortamının azalacağını söylemek mümkündür. Kuzey Amerika bölgesini oluşturan Kanada ve ABD ise insani gelişmişlik seviyesi yüksek olan ve tüm dünyayı etkisi altına birer cazibe merkezidir. ABD’nin yumuşak güç unsurlarını kullanıma yönelik eleştiriler olmakla birlikte bölgesel olarak ortaya çıkan bu sonuç bölgedeki yumuşak gücün küresel barış gücüne katkı sağladığı yönündedir. Sahra Altı Afrika bölgesinde de hipotezimizi doğrular yönde sonuçlar elde edilmiştir. Diğer bölgelere göre buradaki ülkeler az gelişmişlik seviyesindedir. Ancak ülkelerin mevcut doğal kaynak rezervleri potansiyel biçimde buraya yapılacak olan yatırımların sonucunun olumlu yönde seyredebileceğini göstermektedir. Gelir adaletsizliğinin azaltılarak yumuşak güç unsurlarını

artıran alanlara (bilim, teknoloji, eğitim, turizm, spor, kültür) yapılan yatırımlar ülkelerin barış durumlarına da katkı sunacaktır.

İki değişken arasında negatif yönlü ilişkinin bulunduğu Asya-Pasifik ile Mağrip ve Orta Doğu ülkelerinde ise uygulanan yumuşak güç unsurlarının barışa yönelik olmadığı yorumu yapılabilir. Mağrip ve Orta Doğu açısından baktığımızda bölgedeki ülkelerin her an savaş ve çatışma hâlinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu bölge üzerinde negatif bir ilişkinin bulunmuş olması mevcut siyasi dengesizliklere ve yumuşak güç unsurlarını oluşturan araçların aslında savaşı arttıracak biçimde kullanılıyor olmasına bağlanabilir. Aynı yorum birkaç istisna dışında içinde bulunan ülkelerin çoğunun çatışma içinde bulunduğu Asya-Pasifik hattı için de söylenebilir. BM Şartı'nda da güvenlik ve barış kavramları birbirlerini tamamlayıcı şekilde ele alınmaktadır (Bothe, 2008'den akt. Brauch, 2008). Bu bölgelerdeki ülkelerde ise zaman zaman oluşturulan ateşkes durumu çoğunlukla kırılığandır ve sürdürülebilir bir çözüme ulaşamamıştır. Yumuşak güç olarak değerlendirilen mevcut kaynaklar da doğru şekilde kullanılmamıştır. Buradan hareketle ortaya çıkan sonuç, sadece negatif barış ortamının yeterli olmadığı bunun yanında pozitif barış ortamının da yaratılması gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ

Yumuşak güç ve küresel barış gücünün incelendiği bu çalışmada, güç ve barış kavramları literatür içerisindeki farklı yaklaşımlar dikkate alınarak incelenmiştir. Buna göre, güç kavramı sert, yumuşak ve akıllı güç kapsamında değerlendirilmiş olup geçmişten günümüze dünyamızdaki uygulamaların ve algılamaların ne şekilde değiştiği vurgulanmıştır. Geçmişte milletler ve devletler sahip oldukları ekonomik ve askerî güçleri ile öne geçiyorken günümüzde artık yumuşak güç unsurlarını oluşturan turizm, kültür, spor, bilgi, bilim, teknoloji, eğitim, kurum ve kuruluşlarla işbirlikleri gibi unsurlar baz alınarak bir cazibe merkezi oluşturulmaktadır. Bu yeteneklere sahip olan ülkeler ekonomik ve askerî güçleri yanında yumuşak güçlerini de kullanarak kendi isteklerini ve amaçlarını kolayca yerine getirebilmektedirler. Aynı şekilde, akıllı güç uygulamaları da diplomatik faaliyetler gibi birçok alanda karşımıza çıkarak algı temelli faaliyetlerle uluslararası ilişkileri yürütmede kullanılmaktadır. Barış kavramı da farklı bakış açılarıyla (idealist, demokratik, realist) ele alınmış ve yorumlanmıştır. Makale kapsamında özellikle karşımıza çıkan sorunlardan bir tanesi ülkelerin mevcut güçlerini ne ölçüde barışa yönelik

kullandıklarıdır. Askerî ve ekonomik güçler sert güç unsurları olarak baskıcı politika araçları gibi gözükse de yumuşak güç unsurlarını destekleyici biçimde kullanılabilirler. Aynı şekilde, etki kuvveti fazla olan güçlü ülkelerin yumuşak güç uygulamaları da savaş koşullarını destekler nitelikte olabilir. Burada önemli olan sadece çatışma ortamının engellemesi değildir. Gerçek bir barış ortamı devamlılığı olan barışçıl bir toplum yaratılması anlamına gelmektedir. Bu iki farklı barış durumu literatürde negatif ve pozitif barış kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmamızda tüm bunlardan yola çıkılarak yumuşak güç unsurlarının küresel barış gücüne olan etkisi 116 ülkenin 2010-2018 yıllarına ait verileri üzerinden panel veri analizi yöntemi kullanılarak ölçülmüştür. Ortaya çıkan sonuçlar literatürü ve makalede ele aldığımız konuları destekler niteliktedir ve bölgelere göre farklılaşmaktadır. Avrupa, Latin Amerika, Kuzey Amerika ve Sahra Altı Afrika bölgelerinde iki değişken arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki tespit edilirken Asya ve Pasifik ile Mağrip ve Orta Doğu bölgelerinde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Anlamlı fakat negatif yönlü ilişkinin bulunduğu bölgelere ait ülkelere baktığımızda genellikle devamlı bir savaş ve çatışma ortamının hüküm sürdüğünü görmekteyiz. Araştırma kapsamında ülkeler bölgesel olarak gruplandırılarak değerlendirilmiştir ve bu durum çalışmanın kısıtını oluşturmaktadır. İleride benzer konularda çalışmalar yapacak olan araştırmacılar için negatif yönlü ilişkinin bulunduğu coğrafyalardaki ülkelerin yumuşak güç politikalarının tek tek ve ayrıca incelenmesini önermekteyiz. Böylece ortaya koyulan ayrıntılı sonuçlar küresel barışa katkı sunarak daha iyi bir dünya inşası için ilgili ve sorumlu makamlara yol gösterici olabilir.

KAYNAKÇA

- Akoğuz, N. O. (2018). *Uluslararası ilişkilerde hegemonya, yumuşak güç, algı yönetimi: Amerika Birleşik Devletleri örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Balçiner, O. (2019). Bir yumuşak güç aracı olarak ulus markalama: Almanya ve Türkiye ulus markalarının değerlendirilmesi. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 2 (2), 65-87.
- Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin yeniden kavramsallaştırılması: Barış, güvenlik, kalkınma ve çevre kavramsal dörtlüsü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5 (18), 1-47.
- Çelik, Ü. (2013). Askeri müdahaleler ve Avrupa Birliği – Birleşmiş Milletler ilişkileri. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 12 (2), 27-60.
- Demir, C. K. (2019). *Barışı koruma*. Güvenlik Yazıları Serisi, 2019. 20.05.2020 tarihinde https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/BarisiKoruma_CenkerKorhanDemir_v.1.pdf adresinden alınmıştır.
- Fattor, E. (2017). *Amerikan imparatorluğu ve eğlence cephanesi: Yumuşak güç ve kültürel silahlanma*. (Çev. P. Tabak), İstanbul: Avangard Yayınları.
- Galtung, J. (2003). *Positive and Negative Peace*. School of Social Science, Auckland University of Technology. 20.05.2020 tarihinde http://www.activeforpeace.org/no/fred/Positive_Negative_peace.pdf adresinden alınmıştır.
- Global Peace Index. 2019. 20.05.2020 tarihinde <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/GPI-2019-web003.pdf> adresinden alınmıştır.
- Global Presence Index. 2019. 20.05.2020 tarihinde https://www.globalpresence.realinstitutoelcano.org/en/data/Global_Presence_2018.pdf adresinden alınmıştır.
- Güç. (2020). *Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük*. İçinde <https://sozluk.gov.tr/>
- Günek, A. (2018). A new type of soft power: Country branding. *International Journal of Cultural and Social Studies*, 4 (1), 252-259.
- Işık, M.C. (2019). 2003-2011 yılları arasında Türkiye'nin Orta Doğu'da yumuşak güç uygulaması ve sonuçları. *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 71-104.
- Keohane, R. ve Nye J. S. (1987). Power and interdependence revisited. *International Organization*, 41(4).

- Koçer, G. (2006). Türkiye'nin barışı destekleme hareketlarına katkısı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3 (11), 47-70.
- Köse, Y., Matik, M. ve Yılmaz, B. (2015). Türkiye için negatif faiz oranının uygulanabilirliği ve analitik olarak incelenmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 7 (13), 321-339.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power – the means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. S. (2011). *The future of power*. New York: Public Affairs.
- Odman, M.T. (2004). Barışı destekleme operasyonları. *Journal of Social Sciences*, 1(1), 68-102.
- Okman, C. (1987). Birleşmiş Milletler barış gücü (konsept- kuruluş ve uygulama). *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 45 (1-4), 434-449.
- Özel, C. (2018). Yumuşak güce bütünsel bakış. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 1 – 27.
- Sabuncu, H.B. (2013). *Türkiye'nin Afrika Kıtasında yumuşak güç olma potansiyeli*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi, Ankara.
- Sandıklı, A. ve Kaya, E. (2013). Barış kavramına teorik yaklaşımlar ve küresel yönetim. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 23, 59-79.
- Tanrıverdi, B. (2014). *Akıllı güç*. Akademi Perspektif, 2014. 10.05.2020 tarihinde <http://akademikperspektif.com/2014/06/11/akilli-guc/> adresinden alınmıştır.
- Tatoğlu, F. Y. (2017). *Panel zaman serileri analizi stata uygulamalı*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Tavukçuoğlu, C. (2017). *Yumuşak güç kavramı ve kamu diplomasisi*. 10.05.2020 tarihinde http://sam.baskent.edu.tr/egitim_sertifika/kamu_cengiz_tavukcuoglu.pdf adresinden alınmıştır
- Türk Dil Kurumu, 10.05.2020 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> adresinden alınmıştır.
- Yapıcı, U. (2015). Yumuşak güç ölçülebilir mi? *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 12 (47), 5-25.
- Yatağan, A. G. (2018). Sert güç unsurlarının yumuşak güç aracı olarak etkileri. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 28 (2), 69-94.
- Yılmaz, S. (2011). Yumuşak güç ve evrimi. *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, 12, 31-36.

EXTENDED SUMMARY

Introduction

The radical transformations that appeared in the political, social and technological fields in the last century have created different definitions about the subject of power. Soft power, hard power, and smart power are some of them. Measuring power balances and generating successful strategies in the world is not as simple as it used to be, especially in today's world where information is spread very easily and quickly because there are many visible and invisible elements that determine power (Nye, 2011). There are important initiatives in the international arena in terms of ensuring, achieving and maintaining peace. These can be made up of supranational levels as well as non-governmental organizations. The presence of complex issues and sensitive balances, which cannot be solved with hard power in today's conditions, has increased more than ever. Public awareness and questioning leaders, policies and defense spending have forced countries to create more rational and compromising strategies instead of high-cost wars and expensive weapons (Yatağan, 2018).

Power and Types of Power

Power means being able to attract and change the thoughts and behaviors of others in our own direction. Thus, success can be achieved by reaching the desired results. An important issue here, people's perceptions of power can vary depending on conditions and application methods (Nye, 2004). Different power classifications of different disciplines - super power, big power, regional power, perceived power, etc. - have been made, but the hard power, soft power and smart power types will form the basis of our study, the concept of power discussed will be examined in this direction.

Concept of Peace and Global Peace Force

Although there are many definitions of peace, we can mention two types of peace, both positive and negative. Positive peace refers to a sustainable peace environment, and it expresses the existence of a situation that allows for positive developments rather than the absence of war. Negative peace is briefly stated as the absence of war and conflict situations (Galtung, 2003).

Many applications such as diplomatic activities carried out with a proactive attitude, destroying the conflict environment, consolidating peace, solving problems, and humanitarian aid are included in the "Peace Support Operation". Such operations are mostly based on mutual consent, and the uncertainty they contain is higher than normal war conditions. In the peace operations carried out, hard power is not generally used, and military capabilities are used in conjunction with all kinds of political and economic tools that will enable public reconciliation, maintain neutrality, manage perceptions and restructure (Odman, 2004).

These operations, carried out by the countries with hard power and soft power, contribute to world peace, but of course, other factors are also determining. For example, although Scandinavian countries such as Norway are weak in terms of hard power elements, they are among the leading countries in the global peacekeeping force with their mediation activities, their budgets for foreign aid, the positive climate they have created in their countries and in the international arena (Nye, 2004).

Methodology & Analysis

Since our research includes different values depending on the countries and time series, the panel data analysis method, which is an econometric model, was used as the method.

Accordingly, the variables and the hypothesis of the research are as follows:

Y: Global Peace Index (Dependent Variable)

X: Soft Presence Index (Independent Variable)

H1: There is a meaningful and positive relationship between countries' soft presence indices and global peace indices.

CONCLUSION

In the research, the effect of soft power elements on global peacekeeping was measured using the panel data analysis method on the data of 116 countries for the years 2010-2018. The results obtained support the literature and the topics we discussed in the article and differ according to the regions. While a positive and meaningful relationship was found between the two variables in Europe, Latin America, North America and Sub-Saharan Africa regions, negative significant relationship was found in Asia and Pacific and

Maghreb-Middle East regions. When we look at the countries belonging to the regions where a negative meaningful relationship was found, we see that there is generally a continuous environment of war and conflict. For researchers who will work on similar issues in the future, we recommend that the direction of soft power policies of countries in geographies where there is negative meaningful relationship be examined separately. Thus, the detailed results put forward can contribute to global peace and guide the relevant and responsible authorities to build a better world.

AİHM KARARLARI ÇERÇEVESİNDE KİTLELERİN İSTİHBARAT MAKSATLI GÖZETİMİ*

Emre GÜZEY**

Öz

İnternetin ve mobil teknolojilerin yaygınlaşması, kitle gözetim kavramını ve hukuki niteliğini, pek çok disiplinden araştırma için daha ilgi çekici bir konu haline getirmiştir. Ulusal ve uluslararası güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla teknolojik vasıtaları kullanan istihbarat örgütleri, bu yöntemler ile özel hayatın en mahrem yerlerine kadar girebilmektedirler. Özellikle internet ağının topyekûn izlenmesine imkân veren toplu gözetim metotları, kişilerin özel hayatlarına dair her türlü bilgiye ulaşma imkânına sahiptir. Bu makalenin amacı, incelenecek mahkeme kararları kapsamında hukuka uygun bir kitle gözetim sistemin özelliklerini ortaya çıkarmak olarak ifade edilebilir. Bu kapsamda çalışmada öncelikle, özel hayatın gizliliğine saygı hakkı, kitle gözetim, gizli gözetim tedbirleri, sinyal istihbaratı gibi kavramlar incelenmiş, özellikle gizli gözetim tedbirleri içerisinde değerlendirilen kitle gözetimi farklı kılan noktalar belirtmeye çalışılmıştır. Müteakiben gizli gözetim yöntemlerine ilişkin AİHM kararları incelenerek ortak noktalar ve içtihat oluşum süreci gözlemlenmeye çalışılmıştır. Son olarak “Snowden Olayı” ve olayı konu edinen, “Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık” AİHM kararı özetlenmiş ve konu bu bağlamda tartışılmıştır.

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: AİHM, Özel Hayatın Gizliliği, Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık, Kitle Gözetim, Gizli Gözetim

JEL Kodları: K10,F52

Yazarın Notu: Bu çalışma bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada etik kurul izni veya yasal/özel izin gerektirecek bir içerik bulunmamaktadır. Çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığı SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine yazar imzası ile beyan edilmiştir.

Mass Surveillance in the Framework of the ECHR Judgements

Abstract

The spread of internet access and mobile technologies has made the concept of mass surveillance and its legal nature an interesting subject for researchers from many disciplines. Intelligence agencies that use technological means to ensure national and international security could touch the most intimate places of private life with these means. In this article, it is aimed to reveal the features of a legal mass surveillance system in accordance with the court decisions examined. In this context, concepts such as the right to respect for privacy, mass surveillance, secret

* Bu makale, Emre GÜZEY’in Mayıs 2020’de Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsünde savunduğu “Özel Hayatın Gizliliğine Saygı Hakkı Kapsamında İstihbarat Faaliyetlerinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Yüzbaşı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, guzeyemre88@gmail.com, ORCID:0000-0002-1723-794X

surveillance measures, and signal intelligence are examined, and the points that differentiate mass surveillance amongst the secret surveillance measures are tried to be identified in this study. Subsequently, the ECHR judgments regarding the methods of covert surveillance are examined and an attempt is made to observe the common points and the case-law formation process. Finally, Snowden revelation and the European Court of Human Rights Decision on “Big Brother Watch and Others” are summarized and discussed in this context.

Article Type: Research article

Keywords: ECHR, Privacy of Special Life, Big Brother Watch and The Others/United Kingdom, Mass Surveillance, Secret Surveillance

JEL Codes: K10, F52

Author’s Note: This study was prepared in compliance with the scientific search and publication ethics. There is no content necessitating any permission from Ethical Board or any legal/special permission in this study. I, as the author of the article, signed my declaration certifying that there was no conflict of interest within the article preparation process.

GİRİŞ

Bilgi teknolojilerindeki gelişme, sosyal medyanın insan hayatında kapsamlı bir yer elde etmeye başlaması ve mobil cihazların imkân ve kabiliyetinin artması istihbarat örgütlerine, internet ağını izlemesi yoluyla birtakım temel hak ve hürriyetlere kolayca müdahale edebilme imkânı sağlamıştır. Bu bağlamda yapılan müdahalelerin hukuki niteliği insan hakları hukuku, ceza hukuku gibi disiplinlerin yanında güvenlik, istihbarat çalışmaları gibi alanlarda yapılan araştırmalara da gün geçtikçe daha fazla konu olmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) 4 Şubat 2019 tarihinde vermiş olduğu Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık (AİHM, 2019) kararı da güncel niteliği ve istihbarat birimleri tarafından uygulanan kitle gözetime ilişkin önemli kriterleri öne çıkarması bakımından dikkat çekici bir karar olarak değerlendirilebilir.

Çalışmada, AİHM’nin 1970’li yıllardan itibaren istihbarat faaliyetleri ve gizli gözetim yöntemlerine ilişkin vermiş olduğu kararlar takip edilerek, çalışmanın esas konusunu teşkil eden internet ağının topyekûn izlenmesinin hukukiliğine ilişkin tespitlere ulaşmak amaçlanmaktadır. Temel olarak, mahkemenin gizli gözetim ve teknik araçlar vasıtasıyla istihbarat toplanmasına ilişkin vermiş olduğu kararlardaki birtakım tespitlerin toplu gözetimi konu alan uyuşmazlıklar için geçerli olabileceği varsayılmaktadır. Kavramsal çerçeve içerisinde söz konusu faaliyetlerin temas ettiği özel hayatın gizliliği ve korunmasına değinilmeyi müteakip, toplu gözetim kavramına odaklanılmış, özellikle bu faaliyetin diğer gizli gözetim faaliyetlerinden ayrılan özelliklerine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Son olarak gizli gözetim faaliyetine ilişkin mahkemenin vermiş olduğu Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık kararı incelenerek,

mahkemenin konuya ilişkin bakış açısı ortaya konmaya gayret edilecektir. Son 10 yılda sosyal medyanın kullanımının yaygınlaşması, mobil teknolojilerinin hayatımızın her anına temas etmesinin yanında, kişisel verilerin ve özel hayatın mahremiyetinin korunmasına ilişkin hassasiyetin artması birlikte değerlendirildiğinde, kitle gözetime ilişkin istihbarat faaliyetlerinin ulusal ve yerel mahkemelerde çok daha sık bir şekilde uyuşmazlık konusu olacağı tahmin edilmektedir.

Kavramsal Çerçeve

İnternet ağının izlenmesinin hukukiliği söz konusu olduğunda kuşkusuz akla ilk gelen kavramlar özel hayatın gizliliği ve haberleşme hürriyeti olmaktadır. Öncelikle bu kavramlara odaklanmak verilen mahkeme kararlarını ve sistematikliğini kavramakta büyük oranda yardımcı olacaktır. Literatürde uzlaşma olmamakla beraber özel hayat kavramı: “Bir kimsenin özel ve mesleki hayatı ile ilgili olup da yabancı gözlerden uzak kalmasını arzuladığı hususlar” (Akipek, Akıntürk, Ateş, 2010: 390), “kişinin gizli hayatına dâhil olmayan fakat ailesi, yakınları ve arkadaşları gibi sıkı ilişkiler içinde bulunduğu sınırlı sayıdaki kişilerle paylaşmak istediği olaylar” (Helvacı, 2012: 115), “başkalarınca öğrenilmesi istenilmeyen kişiye ait hususlar” (Şen, 1996: 5-6), “Kişinin yalnız ve rahat bırakılma hakkına sahip olduğu kendine özgü alanı” (Kaboğlu, 2002: 291) şeklinde tanımlanmaya çalışılmıştır.

Dini metinlerde hatta ilkel kavimlerin uygulamalarında dahi özel hayat kavramının üstü kapalı olarak tanımlandığı ve bu ihtiyacı karşılamak adına uygulamalara yer verildiği görülmektedir. Bununla beraber özel hayata saygı olgusunun bir temel hak olarak ele alınması ve uluslararası hukuk metinlerinde yer alması göreceli olarak daha yenidir (Salihpaşaoğlu, 2013: 228-229). İlk ortaya çıktığı süreçte ağırlıklı olarak kişiler arasındaki ihlallerle gündeme gelen kavram, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında kişilerin özel hayatlarına yapılan devlet müdahalelerine daha fazla odaklanmıştır (Akyürek, 2013: 104-105). Bu bağlamda değerlendirdiğimizde, günümüzde sosyal medyanın hayatımıza girmesi, uydu sistemleri ve mobil sistemler vasıtasıyla bulunduğumuz konumun hızlıca kayıt altına alınabilmesi, ses ve görüntü kayıt sistemlerinin geçmişe oranla çok daha faal bir şekilde kullanılabilmesiyle, bireylerin özel hayatlarının da kolayca müdahale edilebilir hale geldiğini söylemek mümkündür.

Özel hayat kavramının fikri temellerinin yüzyıllar öncesine dayanmasına ve literatürde özel hayatın kavram ve kapsamı üzerine sıkça çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, uluslararası metinlerde ve iç

mevzuatta özel hayatın tanımlanmasından kaçınılmıştır. Buna sebep olarak zamanın ve oluşan maddi olayın şartlarının göz önüne alınarak yorumlanmasını kolaylaştırmak olduğu söylenebilir (Gözübüyük ve Gölcüklü, 2011: 330-331). Özellikle iletişim sektöründeki hızlı değişim ve gelişimin kişilerin haberleşmelerini müdahaleye açık hale getirmesi özel hayat kavramının zamanın koşullarına göre yorumlanmasını zorunlu hale getirmektedir (Gemalmaz, 2012: 483; Sözüer, 1997: 72).

Genellikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi olarak bilinen “İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) 8’inci maddesi özel hayat kavramını ve sınırlama rejimini düzenlemektedir. 8’inci maddeye göre;

“1.Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2.Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.” (Gözübüyük ve Gölcüklü, 2011:451).

Sözleşmenin ilgili maddesi uyarınca kişinin haberleşmesi, konutu ve özel hayatına ilişkin unsurların özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında güvence altına alındığı söylenebilir. Ancak bu unsurları özel hayatın birbirinden ayrı bileşenleri olarak görmekten ziyade özel hayatın birbiri içine geçmiş farklı görünüş şekilleri olarak değerlendirmek daha isabetli olacaktır (Atak, 2007: 179; Bozlak, 2013: 41; Gemalmaz, 2015: 116-119). Bununla beraber belirtmek gerekir ki AİHM, sözleşmenin 8’inci maddesindeki ifadeden ve özel hayat kavramının muğlak yapısından faydalanarak olabildiğince geniş yorumlama eğilimindedir, örneğin açıkça zikredilmemekle beraber kişisel veriler de sözleşmenin 8’inci maddesi kapsamında değerlendirilmektedir (Yıldırım, 2004: 390).

Bununla birlikte sözleşmenin aynı maddesi özel hayata saygı hakkını düzenlemeyi müteakip sınırlama sebeplerini sıralamıştır. Sözleşmeye göre özel hayata saygı hakkı sınırsız kullanılacak bir hak niteliğinde değildir ve sözleşme kısıtlanma sebeplerini ayrıca belirtmektedir (Kilkely, 2003: 9). Sözleşmeye göre özel hayata yapılacak bir müdahalenin hukuka uygun olarak nitelendirilebilmesi için gerekli olan ilk ölçüt, meşru bir amacı haiz olmasıdır. Sözleşmenin 8’inci maddesinin 2’nci fıkrasında

sayılan “ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” meşru amaç olarak düzenlenmiştir (Üzeltürk, 2004: 336). Görüldüğü üzere kısıtlama yapılabilmesine imkân veren meşru amaçların oldukça geniş kapsamlı olması sebebiyle mahkeme kararlarında meşru amaç kriterinin mevcut olduğu değerlendirilerek ağırlıklı olarak diğer iki ölçüte odaklanmaktadır (Tezcan, Erdem, Sancakdar, Önok, 2016: 366).

Özel hayatın hukuka uygun olarak kısıtlanabilmesi için yapılan müdahalenin sahip olması gereken diğer husus da müdahalenin demokratik bir toplumda elzem ve orantılı olmasıdır. Sözleşme esaslarına göre yargılama yapan AİHM, yapılan müdahaleyi incelerken müdahalenin demokratik bir toplum için kaçınılmaz nitelikte olup olmadığını incelemektedir. Ayrıca yapılan müdahale kişinin hakları ile kamunun yararı arasındaki dengeyi gözetmelidir. Aksi halde müdahalenin ölçülülüğünden söz edilemez (Üzeltürk, 2004: 340). Diğer bir ifade ile özel hayata yapılan müdahalenin hukuka uygun olarak değerlendirilmesi için uygulanan tedbirin, demokratik toplum gerekleri ile uyum içerisinde olması ve özgürlük-güvenlik arasındaki dengeyi gözetmesi elzemdir. Aynı zamanda ölçülülük prensibine aykırı olmaması için müdahalenin oluşması istenen meşru amacı gerçekleştirecek en hafif tedbir olmalıdır (Tezcan vd., 2016: 367). Bununla beraber “demokratik toplumun gerekleri” kavramı sözleşme veya başkaca bir hukuki metinde sınırları kesin olarak belirlenmiş bir kavram olmadığı için bu noktada yargılamayı yapan mahkemeye geniş takdir yetkisi bırakılmaktadır. Bu sebeple mahkemeler yapılan müdahalenin demokratik toplumun gereklerine uygun olup olmadığı noktasında maddi olayın nitelikleri ve korunan hukuki değeri de göz önünde bulundurarak takdir yetkilerini kullanmaktadırlar (Tezcan vd., 2016: 732).

Sözleşmenin dikkat çektiği son ölçüt “kanunilik kriteri” olarak adlandırılabilir. Sözleşmeye göre kişilerin özel hayatlarına yapılacak meşru bir müdahale mutlak surette yasayla düzenlenmelidir. Ayrıca yapılacak herhangi bir müdahaleyi düzenleyen hukuki metinlerin sadece varlıkları kanunilik kriterini sağlamak için yeterli olmayacaktır. İç hukukta yapılacak müdahaleyi meşru kılan düzenlemeler kişiler için ulaşılabilir ve bilinebilir olmalıdır. Bununla beraber yapılan düzenlemeler idareye keyfiyet bırakmayacak şekilde, kişilerin haksız uygulamalara maruz kalmasını engelleyecek tedbirlere de sahip olmalıdır (Arslan Öncü, 2011: 366-368).

Sözleşme kapsamında bir müdahalenin meşru kabul edilmesi için gerekli olan kriterleri sıraladıktan sonra belirtmek gerekmektedir ki özel hayatın gizliliğine saygı hakkı kapsamında hukuki anlaşmazlıkların çözümü

konusunda sözleşme hükümleri yanında AIHM'nin bu konuda geliştirmiş olduğu içtihat büyük önem arz etmektedir. Konuya ilişkin genel esaslar ve özellikle sözleşmeye taraf devletlerin uygulaması gereken temel prensipler mahkeme kararlarının incelenmesi ile ancak ayrıntılı bir şekilde tespit edilebilmektedir (Arslan Öncü, 2011: 366; Gözler, 2000: 25).

Bu kapsamda özel hayat kavramının temel hak ve özgürlükler içerisinde kritik öneme haiz olduğu, dinamik yapısı sebebiyle kapsamının günün ihtiyaçları uyarınca genişlemesinin doktrin ve mahkeme kararlarında makul karşılandığı bununla beraber yukarıda kısaca bahsedilen birtakım ölçütler çerçevesinde sınırlanmasının mevzuatta düzenlenmiş olduğu ifade edilebilir.

Dava konusunun daha iyi anlaşılabilmesi adına öncelikle sinyal istihbaratı, kitle gözetim gibi kavramlar ile davaya konu olayın arka planının kısaca özetlenmesi faydalı olacaktır. İstihbarat, her ne kadar yeni bir akademik çalışma alanı olarak görülse de özellikle devlet fonksiyonu olarak istihbaratın geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Farklı disiplinlerden ve saha uygulayıcıları tarafından farklı şekillerden tanımlanmaya çalışılan istihbaratı; Yenisey (2015: 241), “kamuya yönelik cari veya potansiyel tehditlerin engellenmesi maksadıyla çeşitli yöntemlerle bilginin toplanması, analiz edilmesi ve kolluk tarafından tedbirlerin alınması”, Keithly (2010: 43), “hasım hakkında sistematik bir biçimde farklı boyutlardaki bilginin, toplanıp tasnif edilip yorumlanması”, Turner (2006: xxxvii), “karar alıcıların ihtiyaçları doğrultusunda bilginin elde edilmesi, tasnif edilmesi ve yorumlanması”, Warner (2002: 21) ise “sistematik yöntemleri kullanarak devlet tarafından yürütülen kişiler, gruplar veya devletlere yoğunlaşarak bilgi toplanması ve yorumlanması” olarak tanımlamıştır.

İstihbarat ilgili olduğu alanla ilgili riskleri ve fırsatları ortaya çıkarmaya, karar alma süreçlerine destek olmaya ve hasmın bilgi toplama faaliyetlerini sekteye uğratma gayreti içerisinde (Ataç, 2019). Bu kapsamda çeşitli teknikler vasıtasıyla elde edilen bilginin belirli aşamalardan geçmesini müteakip anlamlı ve işlevsel bir ürünün ortaya çıkarıldığı aşama analiz aşaması olarak ifade edilebilir. Amerikan Merkezi Haber Alma Teşkilatının (CIA, 2020) “İstihbaratın Babası” olarak tanımladığı Sherman Kent'e göre (2003: 175-176) analiz aşaması mutlak surette düşünce sistematığı içerisinde bir metot takip etmeli ve ciddi bir zihinsel çalışmanın ürünü olmalıdır.

İstihbarat faaliyeti tasnif edilmek istendiğinde ağırlıklı olarak kullanılan bilgi toplama yöntemine göre yapılan sınıflandırmalar öne çıkmaktadır. Çeşitli kaynaklarda farklı tasnif metotları üzerinde durulmuş olmakla beraber çalışmada yalnızca konuyla bağlantılı olan sinyal istihbaratı

ile ilgili bilgiler paylaşılacaktır. Sinyal istihbaratı, hedef örgüt, kişi veya devlet hakkında bilgi edinilmesi amacıyla elektronik iletişim sistemlerinden kaynaklanan sinyallerin elde edilmesi ve anlamlandırılması olarak tanımlanabilir (Richelson, 2012: 4).

SIGINT (Signal Intelligence) olarak da adlandırılan sinyal istihbaratı, Venedik Komisyonu ismiyle tanınan Avrupa Konseyi Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu, “Sinyal İstihbaratı Teşkilatlarının Demokratik Gözetimi” raporunda (2015: 7) “telsiz (uydu ve cep telefonu dâhil) ve kablolar vasıtasıyla taşınan iletişimin elde edilmesi ve analizi amacıyla yapılan teknik işlemler” olarak tanımlamaktadır.

Öncelikli olarak askerî istihbaratın bir dalı olarak kullanılan ve düşman konumları ve haberleşmelerine yoğunlaşan sinyal istihbaratı imkân ve kabiliyetleri, güvenlik anlayışındaki değişim, terörizm, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı gibi kapsam ve yetenekleri artan birtakım tehditler neticesinde iç güvenlik istihbaratında da etkili olarak kullanılmaya başlamıştır. Sinyal istihbaratının artık günümüzde kişilerin temel hak ve özgürlükleri üzerinde dikkate değer bir etkisi bulunmaktadır (Venedik Komisyonu, 2015: 7).

Davaya konu olan faaliyetler ise kitle gözetim olarak adlandırılan ve bütün internet ağının çeşitli teknikler vasıtasıyla topyekûn izlenmesi faaliyetini içermektedir. Bu kapsamda kitle gözetim¹ “internet ağındaki bütün akışın izlenerek çeşitli teknik vasıtalar kullanılmasıyla– veri madenciliği ve yapay zekâ teknolojileri gibi- ihtiyaç gösterilen bilginin kullanıcıların bilgisi olmaksızın toplanması” olarak tanımlanabilir (Inkster, 2014: 2; Shuster, Van Der Berg, Larrucea, Slewe, Ide-Peter, 2017: 76).

Bu noktada davaya konu olayın hukuki tanımlamasını daha sıhhatli yapabilmek adına Venedik Komisyonunun raporunda belirtilmiş ve kitle gözetimin diğer iletişimin denetlenmesi/tespiti tedbirlerinden farklı olan bir hususa dikkat çekmek faydalı olacaktır. Özellikle iç güvenliğe yönelik çalışan istihbarat teşkilatları ve kolluk güçleri tarafından icra edilen istihbarat faaliyetleri kişilerin bir suçu işlediği, hazırlandığı veya planladığı hipotezi ile başlamaktadır ve açık şekilde AIHS'nin 8'inci maddesine kapsamında bir müdahale niteliği taşırlar. Böyle bir tedbirin başlatılması için araştırmacıların elinde suç işlendiği veya işleneceğine dair bir emarenin bulunması şarttır (Venedik Komisyonu, 2015: 9).

¹ İngilizce yayınlanmış olan Mahkeme kararlarında ve yapılan akademik çalışmalarda “Mass Surveillance”, “Strategic Surveillance”, “Strategic Monitoring”, “Bulk Interception”, “Bulk Interception of Communication” terimleri tercih edilmiştir.

Ancak klasik anlamda kullanılan “hedefli” yöntemin aksine kitle gözetim faaliyetinin icrasının başlaması için makul şüpheye veya suç işlendiği emaresine ihtiyaç bulunmamaktadır. Herhangi bir istihbarat ihtiyacı için çalışmaya başlayan sistem bütün internet ve telefon ağından geçmekte olan veriyi tarayarak kendi belirlediği bazı parametreler, kelimeler, konular veya kişilerle alakalı bütün veriyi toplar. Veri madenciliği vb. birçok tekniği kullanarak, ihtiyacı olan bilgiyi süzerek analistlerin zaman ve boyut olarak inceleyebileceği hale getirir. Dolayısıyla tahmin edilen bir tehdidi araştırmak yerine bir tehlike bulmayı veya tanımlamayı amaçlayan proaktif bir tutum izlemektedir. Kuşkusuz bu uygulamanın istihbarat ve güvenlik güçlerine sağladığı kolaylık ve durum üstünlüğü sağlamanın yanında temel hak ve özgürlükler üzerinde oluşturabileceği büyük riskler bulunmaktadır (Venedik Komisyonu, 2015: 9-10).

Gizli Gözetim Tedbirlerine İlişkin AİHM İçtihadının İncelenmesi

Toplu Gözetimi kapsayan bir kavram olarak değerlendirilen gizli gözetime ilişkin AİHM'nin oldukça zengin bir içtihadı bulunduğunu söylemek mümkündür (Venedik Komisyonu, 2015: 5; AİHM, 2019, para. 303). Tahmin edileceği üzere istihbarat ve kolluk birimleri tarafından yapılan gizli gözetim tedbirleri, iletişimin tespitinden (AİHM, 1984), kişisel verilerin elde edilmesine (AİHM, 1987), küresel konumlama sistemi/GPS (AİHM, 2000c) vasıtasıyla konum takibinden, haberleşmenin kayda alınmasına (AİHM, 1978) kadar geniş bir yelpazede seyretmektedir (AİHM, 2019: para. 303). 1970'li yılların başından itibaren mahkeme, gizli gözetime ilişkin pek çok hüküm vermiştir. Bu kararlardan istifade etmek suretiyle kitle gözetimin hukuki niteliğine ilişkin birtakım tespitler yapılabilir.

Öncelikle belirtmek gerekmektedir ki sözleşme hükümlerinde de açık olarak zikredildiği üzere sözleşmenin 8'inci maddesi uyarınca özel hayat kapsamındaki herhangi bir husus ancak ve ancak kanunla düzenlenmesi, meşru bir amaç taşıması ve demokratik toplumun gereklerine orantılılık prensibi uyarınca uyumlu olduğu müddetçe müdahaleye konu olabilir (AİHM, 2016: para. 54).

Mahkemenin istikrar kazanmış durumda bulunan içtihadı uyarınca uygulanan tedbirin yalnızca yasada düzenlenmiş olması, söz konusu hakka yapılan müdahaleyi meşru kılmayacaktır. Kanunilik ölçütünün sağlanabilmesi için söz konusu düzenlemeler ilgili kişi tarafından erişilebilir ve öngörülebilir olmalıdır (AİHM, 2000a: para. 50; 2000b: para. 52). Mahkeme birçok kararında idare tarafından alınan tedbirlerin yasal dayanağı olmasına rağmen, söz konusu tedbirlerin gizlilik dereceli ve kişilerin

ulaşmasının mümkün olmadığı niteliğine dikkat çekerek yapılan müdahalelerin hak ihlali kapsamında bulunduğu hükmetmiştir (AİHM, 2015: para.77-80). Ancak mahkeme bununla beraber bir kısım kararında öngörülebilirlik ölçütünün gizli gözetim ile ilgili olarak diğer alanlarla aynı olamayacağını da kabul etmektedir (AİHM, 2006: para. 93). Gizli gözetim kapsamında uygulanan tedbirlere ilişkin öngörülebilirlik ölçütü, tedbir uygulanacak kişilerin bu tedbirlerin kendilerine ne zaman ve ne şekilde uygulanacağını bilmesi anlamına gelmemektedir. Böyle bir tedbir gizli gözetimin doğasına, tahmin edilebileceği üzere, aykırıdır. Bu noktada öngörülebilirlik kişilerin hangi suçlar karşısında hangi kapsam ve sürede tedbirlerin uygulanabileceğini öngörmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca müdahaleye uğrayan veya maruz kaldığını düşünen kişiler için etkili başvuru yolları öngörülmelidir (AİHM, 2015: para. 229).

Bununla beraber böyle tedbirlerin kamu güçlerine terörizm ve suçla mücadele konularında sağlayacağı avantajla beraber temel hak ve özgürlükler konusunda suistimale açık bir alan yaratacağı da açıktır. Bu sebeple gizli gözetim tedbirlerine ilişkin açık ve son derece ayrıntılı kurallarla bu sistemi düzenlemek esastır, çünkü kullanılan teknoloji sürekli gelişerek daha karmaşık hale gelmekte ve nüfuz edebileceği mahrem alan genişlemektedir (AİHM, 2016: para. 52-56). Konuya ilişkin akademik çalışmalar da bu fikri desteklemektedir. Gizli gözetim teknikleri kullanmak suretiyle kişilerin özel hayatlarına ve özellikle haberleşmelerine yapılan müdahaleler, kullanılan yöntemlerin doğası uyarınca takip edilen kişiler farkına varmaksızın icra edilmekte, böylece kişilerin yapılan takipten haberi dahi olmamaktadır. Dolayısıyla kişilerin özel hayatlarına yapılan böyle müdahalelerin hukuka uygun kabul edilebilmesi için gizli gözetim tedbirlerin mutlak surette yasayla öngörülmüş olması yanında söz konusu düzenlemelerin idarenin keyfiliğini önleyecek sıkı şekil şartlarına tabi olmaları gerekmektedir (Tezcan vd., 2016: 406; Kılınç, 2012: 5; Yokuş Sevik, 2007: 100).

Mahkemeye göre kanunilik ilkesinin gereği olarak öngörmüş olduğu bir diğer husus, uygulanacak hukuksuz gözetim tedbirlere karşı kişilere hukuki itiraz yollarını öngörmüş olmasıdır. Özellikle AİHM'nin bu konuya ilişkin çok sayıda kararı bulunmaktadır. Yapılan müdahalenin ağırlığı karşısında taraf devletler ayrıntılı düzenlemeler ile izleme faaliyetlerin muhataplarına gerekli güvenceleri sağlamalıdır. Yapılan düzenlemelerin maksadı, idarenin organları tarafından yapılacak izleme faaliyetinin keyfi bir şekilde yapılmasına mani olmak ve orantılılık prensibine riayet edebilmektir (Gözübüyük ve Gölcüklü, 2011: 373; AİHM, 1998: para. 46; 1984: para. 67-68; 2000a: para. 56; 2006, para. 93).

Mahkemenin kanunilik kriteri üzerinde titizlikle durmasına ve hukuksuz müdahalelerin sona ermesine imkân verecek hukuki başvuru yollarına önem vermekle beraber özellikle terörizm ve suçla mücadele konusunda taraf devletlere önemli miktarda hareket alanı bırakmaktadır. Mahkeme, örneğin gizli gözetim tedbirinin bir mahkeme kararına dayanmasını olmazsa olmaz bir koşul olarak değerlendirmemiştir (AİHM, 1978: para. 55-59).

Bir gizli gözetim tedbirinin sözleşmenin 8'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca “demokratik toplumda gerekli ve orantılı” olması hususunda mahkeme, böyle bir müdahalenin ulusal güvenlik gibi kamu yararının yüksek olduğu alanlarda, toplumun ve kişilerin çıkarlarının dengelendiği müddetçe makul kabul edilebileceğini; idarenin bu konuda belirli bir miktar takdir yetkisinin olduğunu kabul etmektedir (AİHM, 2016: para. 54-55). Ancak bu takdir yetkisinin herhangi bir yargısal denetime tabi olmaksızın kullanılması mümkün değildir. Millî güvenliği korumak görevini yerine getirebilmek için yetkilendirilmiş bir gizli gözetim teşkilatı bu faaliyetini yerine getirirken, idarenin diğer organları gibi yargısal denetime tabi olmalıdır. Bu teşkilat, temas ettiği hassas temel hak ve hürriyetler de hesaba katıldığında, olası suistimalleri ve yetki aşımalarına mâni olabilmek adına yetkileri ve faaliyetleri sıkı şekil şartlarına bağlı olarak düzenlenmelidir. Gizli gözetimle yetkilendirilen teşkilatların yetkilerini kötüye kullanarak demokrasiyi ve hukuk devleti düzenine zarar verebileceği hatta onu tamamen yok edebileceği unutulmamalıdır (AİHM, 1978: para. 49,50,59).

Teorik olarak bakıldığında bir gizli gözetim tedbirinin idare veya yargısal takip ve kontrolü 3 aşamada gerçekleştirilebilir; tedbir öncesi, tedbir esnasında ve tedbir sonrasında. Ancak gizli gözetim tedbirlerinin doğası gereği tedbir öncesinde veya esnasında kişilerin yapılan müdahaleden haberinin olması mümkün değildir. Bu sebeple özellikle ilk iki aşamada kişilerin haksız müdahalelerden olabildiğince korunabilmesi adına müdahalelerin suistimali önleyici bir gözden geçirme ve kontrol sistemine tabi olması şarttır. Mahkeme bu kontrol ve gözden geçirme sisteminin bağımsız mahkemeler yoluyla işletilmesinin en makul çözüm yolu olduğunu sıklıkla belirtmektedir (AİHM, 1978: para. 55; 2015: para. 233).

Bununla birlikte, gizli gözetim bittikten sonra dahi tedbire maruz kalan kişilerin bilgilendirilmemesi yapılan müdahalelerin “demokratik toplum düzenine aykırı ve ölçsüz” olduğu anlamına gelmeyecektir. Bu şekilde yapılacak bildirimler yapılan gözetim faaliyetinden sağlanacak bütün faydayı yok edebilir. Ancak belirtilen sakıncayı taşımayan tedbirler

neticesinde kişilere bildirimler vakit kaybetmeksizin yapılmalıdır (AİHM, 2006: para. 93).

AİHM'nin 1990 yılında vermiş olduğu Huvig/Fransa kararıyla beraber gizli gözetime ilişkin yetkilerin kötüye kullanılmasını engellemek amacıyla 6 koşul belirlediğini ve bu 6 koşulun taraf devletin gizli gözetim tedbirlerini düzenleyen yasalarında bulunması asgari güvenceler olarak tanımlandığı söylenebilir. Bu temel 6 husus;

- “1. Gizli özetimin hangi suçlarla mücadele için öngörüldüğünün düzenlemede açıkça gösterilmesi
2. Gizli gözetim tedbirlerini uygulamakla yetkilendirilebilecek kişilerin açıkça düzenlenmesi
3. İzleme tedbirinin uygulama süresinin kanunda belirtilmesi,
4. Elde edilen verilerin incelenmesi ve kayıt altına alınması ve saklanmasına dair usullerin ve esasların düzenlenmesi,
5. Elde edilen verilerin diğer teşkilatlarla paylaşılması hususu ile prosedürün ayrıntılı olarak gösterilmesi
6. Elde edilen verilerin yok edilmesine ilişkin koşul ve esaslarının belirtilmesi” (AİHM, 1990: para. 34; 1998: para. 46; 2015: para. 231; 2003: para. 30; 2008: para.76).

olarak özetlenebilir. Sayılan bu 6 koşul özellikle kanunilik ilkesi kapsamında, taraf devlet yasalarının yeterli güvenceyi sağlayıp sağlamadığının belirlenmesinde kritik öneme sahiptir. Söz konusu 6 koşul toplu gözetimle ilgili verilmiş olan Weber ve Saravia/Almanya (AİHM, 2006: para. 95), Kennedy/Birleşik Krallık (AİHM, 2010: para. 135), Szabó ve Vissy/Macaristan (AİHM, 2016: para. 56) ve Centrum För Rättvisa/İsveç (AİHM, 2018a: para. 109) davalarında da gündeme gelmiş, mahkemeler bu içtihadını bu kararlarda da dikkate almışlardır. Hatta mahkeme Szabó ve Vissy/Macaristan kararında açıklanan 6 koşula ek birtakım güvencelerin de düzenlenmesini tavsiye etmektedir.

Çalışmada daha önce de belirtildiği üzere AİHM'nin toplu gözetim hakkında kapsamlı bir içtihadının bulunduğunu söylemek güçtür. Ancak mahkemenin gizli gözetim tedbirleri hakkındaki kararları ışığında gizli gözetim hakkında birtakım tespitler yapılabilmektedir. Bununla birlikte AİHS hükümlerini kararlarında esas alan yerel yargı organlarının kitle gözetim hakkında yapmış olduğu tespitler de konunun derinleşmesine katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda Venedik Komisyonunun 15 Aralık 2015 tarihli “Sinyal İstihbaratı Teşkilatlarının Demokratik Denetimi” (2015) isimli raporuna göre Hollanda İstihbarat ve Güvenlik Hizmetleri İnceleme

Komitesi (CTIVD²) ve Birleşik Krallık Soruşturma Yetkileri Mahkemesinin (The Investigatory Powers Tribunal-IPT³) vermiş olduğu kararlar kapsamında kitle gözetimin faaliyetlerinin hukuki denetimine ilişkin ortaya koymuş olduğu tespitler şu şekilde özetlenebilir:

Toplu gözetim tedbirleri ağırlıklı olarak sözleşmenin 8, 10 ve 13'üncü maddelerinde güvence altına alınan haklara yönelik bir tehdit niteliğindedir. Bununla beraber mahkeme istihbarat teşkilatlarının böyle bir yetkiye sahip olmasının özellikle gazeteciler ve uluslararası sivil toplum örgütü üyeleri üzerine bir caydırıcı etki -chilling effect⁴- yaratacağı bununda özellikle basın ve ifade özgürlüğü üzerinde bir baskı yaratacağı açıktır. Söz konusu caydırıcı etki pek çok mahkemenin kararına yansımıştır (AIHM, 2012; Avrupa Adalet Divanı, 2004).

Ulusal güvenlik dışında birtakım hususlar da kitle gözetim faaliyetlerinin icrası için öngörülen meşru sebep olarak değerlendirilebilir. Ulusal güvenlik dışında, ülkenin ekonomik refahının idamesi, suçla mücadele gibi hususlar da toplu gözetim faaliyetleri için meşru sebep olarak nitelendirilebilir. Özel hayata ve haberleşmeye ilişkin bir müdahalenin internet ağı, uydu teknolojileri ve klasik yöntemlerle yapılmasının vakanın hukuki niteliği üzerinde bir değişiklik yaratmayacaktır (Venedik Komisyonu, 2015: para 93).

Toplu gözetim faaliyeti incelendiğinde, faaliyetin kişilerin özel hayatına üç aşamada müdahalede bulunduğu değerlendirilmektedir. Bu üç aşama kişiye ait verilerin telefon veya internet ağından toplanması, elde edilen verilen çeşitli görevliler tarafından tasnif ve analiz edilmesi ve

² CTIVD (Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten), Hollanda askerî ve sivil istihbarat teşkilatları ile güvenlik birimlerinin eylem ve işlemlerini denetleyen yargısal güce sahip denetim organıdır. Kurumun hukuki denetim görevinin yanında istihbarat ve güvenlik birimlerinin performans ve verimlilikleri üzerine yıllık raporlar üzerine hazırlama ve ilgili bakanlara tavsiyede bulunma gibi görevleri de bulunmaktadır. Hollanda idari teşkilatı dışında teşkilatlanmış olan kurumun üyeleri yüksek yargı organları genel kurullarınca seçilmektedir (<https://english.ctivd.nl/>).

³ IPT (The Investigatory Powers Tribunal), gizli gözetim yöntemlerini kullanarak bir kamu otoritesi tarafından mağdur oldukları kanaatinde olan herkese düzeltme hakkı sağlamak için hükümetten bağımsız çalışan bir yargı organıdır. Mahkeme, Birleşik Krallık'ın AIHS kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlamak üzere kurulmuştur ve bütün gizli gözetim yöntemleriyle ilgili ihlal kararı vermeye yetkilidir. 2005 yılında yapılan değişikliklerle hiçbir Hükümet organının mahkeme soruşturmasına müdahale edemeyeceği veya kararlarını etkileyemeyeceği kayıt altına alınmıştır (<https://www.ipt-uk.com/>).

⁴ *Chilling Effect* /Caydırıcı Etki: Bir hakkın, idarenin haksız bir eylem veya işlemine maruz kalma korkusuyla tam veya kısmen kullanılamaması veya haktan vazgeçilmesi olarak tanımlanabilir. Kavrama ilişkin daha ayrıntılı bilgi için; The Chilling Effect in Constitutional Law. (1969). Columbia Law Review, 69(5), 808-842. Marder, B. vd., (2016). The extended 'chilling' effect of Facebook: The cold reality of ubiquitous social networking. *Computers in Human Behavior*, 60, 582-592.

bilginin diğer istihbarat birimleriyle paylaşılması olarak özetlenebilir. Her üç aşamaya ilişkin kötüye kullanımı önleyecek prosedürlerin düzenlenmesi özel hayata yönelik haksız müdahalelerin önlenmesi açısından son derece kritiktir (Venedik Komisyonu, 2015: para. 94-96).

Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık Kararının Arka Planı, Önemi ve Kararın İncelenmesi

Davanın Arka Planı ve Önemi

Çalışmada incelenecek olan Big Brother Watch ve Diğerleri /Birleşik Krallık davasının konusunu teşkil eden “Snowden ifşaatları” hem hukuki hem de siyasi anlamda Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Birleşik Krallık'ta bir dönüm noktası teşkil etmiş ve gizli gözetim, güvenlik-özgürlük dengesi gibi konuların daha yüksek sesle tartışılmasına yol açmıştır (Landau, 2013: 61).

Snowden ifşaatları olarak bilinen olay, Amerikan Ulusal Güvenlik Ajansı (National Security Agency-NSA) çalışanı olan Edward Snowden'ın 5 Haziran 2013'te başlayan süreçte 1,5 milyona yakın istihbarat dokümanını İngiliz The Guardian Gazetesi muhabirleriyle paylaşmasıyla başladı. Elde edilen belgelere göre NSA toplu gözetim yöntemlerini kullanarak bütün Amerikan vatandaşlarının internet ve e-posta verilerini elde etmekteydi (Greenwald, 2013; Greenwald ve Ackerman, 2013). Elde edilen belgeler vasıtasıyla İngiliz Sinyal İstihbaratı Teşkilatının (Government Communications Headquarters-GCHQ) 2009 yılında gerçekleştirilen G-20 zirvesi esnasında toplantılarına katılan devlet temsilcilerinin telefon görüşmelerini kayda almak ve e-posta mesajlarını, sosyal medya paylaşımlarını ve internet aramalarını izlemek amacıyla fiber-optik kabloları kaçak bağlantı yaptığı ve elde ettiği bu bilgileri Amerikan istihbarat birimleriyle paylaştığını ortaya çıkmıştı (MacAskill, 2013).

Snowden tarafından ifşa edilen belgeler incelendikçe yapılmış olan kitle gözetimin kapsamının endişe verici seviyelere ulaştığı ortaya çıkmıştır. Snowden'ın 9 Ocak 2013 tarihinde medyaya yansıyan belgelere göre NSA, Google ve Yahoo'nun ağlarından elde ettiği milyonlarca bilgiyi merkezinde depolamakta ve incelemeye almaktadır. Yaklaşık bir aylık bir süreçte 181281455 yeni kaydın NSA'nın merkezi olan Fort Meade'de incelenmiş olduğu bilgisi, toplu gözetim vasıtasıyla temas edilen verinin büyüklüğü hakkında bir fikir verebilir. Söz edilen kayıtların büyük oranda e-posta yazışmaları ile ses ve videolardan oluşması yapılan müdahalenin çok yönlü olduğu ve bu yöntemle ile internet ağında bulunan her türlü bilginin

bahsedilen sistemler tarafından elde edilebileceğini göstermektedir (Sumner, 2016: 21).

Snowden tarafından ortaya çıkarılan bu olay toplu gözetim-özel hayatın gizliliği tartışmalarında önemli bir dönüm noktasını teşkil etmiş, tüm dünyada konuya ilişkin güçlü bir tepkinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Özellikle ABD ve İngiltere’de istihbarat faaliyetlerinin demokratikleşmesine ve şeffaflaşmasına yönelik baskılara yol açmıştır (Ünver, 2018). Çalışmada incelenecek karar bahsedilen toplumsal hassasiyetin neticelerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Özetlenen olayın ilgili devletlerin iç kamuoyunda yarattığı etkinin dışında ABD dış politikasında özellikle ABD-Rusya Federasyonu (RF) ilişkilerinde de hatırı sayılır bir etkisinden söz edilebilir. RF tarafından Snowden’ın sığınma talebinin kabul edilmesi ve yapılan açıklamalar vasıtasıyla Snowden olayının dünya kamuoyuna ABD’yi küçük düşürecek şekilde aktarılması iki ülke arasındaki rekabetin siber uzayda da devam ettiğini göstermektedir (Darıcılı, 2018: 24).

Çalışmaya konu davanın incelenmesine geçmeden evvel davanın önemine ilişkin birtakım tespitlerin paylaşılması konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Öncelikle belirtmek gerekir ki AİHM, 1978 yılında vermiş olduğu Klaas/Almanya Kararından bu yana gizli gözetim tedbirlerinin hukukiliğine ilişkin pek çok karara imza atmıştır (AİHM, 2020). Big Brother Watch ve Diğerleri/ Birleşik Krallık kararında ise daha önce çalışmada belirtildiği üzere gizli gözetim yöntemlerinden birisi olan toplu gözetimin hukukiliği üzerinde durulmaktadır. Karar bu özelliği ile mahkemenin diğer gizli gözetim yöntemleri ile ilişkili kararlarından ayrılmaktadır. Ayrıca gerek konunun güncel niteliği gerekse davaya konu olayın kamuoyunda yaratmış olduğu etki davayı daha da ilgi çekici hale getirmektedir. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar, hukuk alanında çalışan araştırmacıların yanında siyaset bilimi, güvenlik, istihbarat, iletişim vb. disiplinlerde yapılan çalışmalara önümüzdeki günlerde sık sık konu olacaktır. Çalışmaya konu olan davada mahkeme gizli gözetime ilişkin üç farklı uyuşmazlık hakkında karar vermiştir. Bu üç husus, internet trafiğinin topyekûn izlenmesi, elde edilen bilgilerin yabancı istihbarat teşkilatlarıyla paylaşılması, internet servis sağlayıcılarından iletişim bilgilerinin temin edilmesi olarak özetlenebilir (AİHM, 2019: para. 269). Çalışma esas olarak kitle gözetimine ilişkin hususları ortaya çıkarma gayreti içerisinde olduğundan ilk iki uyuşmazlık üzerine yoğunlaşacaktır. Özellikle yabancı istihbarat teşkilatları ile elde edilmiş istihbarat bilgilerinin paylaşımı hususu bu dava ile ilk defa mahkemenin önüne gelmektedir (AİHM, 2018b).

Davanın Özeti

Yukarıda özetlenmiş olan Snowden olayından sonra içerisinde aktivistlerin ve sivil toplum örgütlerinin bulunduğu 16 kişi tarafından 3 farklı grup halinde, farklı tarihlerde yapılan toplu gözetim tedbirlerinin AİHS'nin 8'inci (Özel hayatın gizliliğinin korunması) ve 10'uncu (İfade özgürlüğü) ve 14'üncü (Ayrımcılık Yasağı) maddelerinin açıkça ihlal edildiği gerekçesiyle yaptıkları başvurular Big Brother Watch ve Diğerleri/Birleşik Krallık davası adı altında birleştirilmiştir (AİHM, 2019: para. 1).

Mahkemede Birleşik Krallık hükûmeti öncelikle, bir ve ikinci grup başvuruçuların AİHS md.35 uyarınca öngörülen iç hukuk yollarını tüketmiş olma şartını yerine getirmediğini öne sürerek davanın esasına girilmeksizin kabul edilemezlik kararı verilmesini talep etmiştir. Hükümet yetkililerine göre IPT, konuya ilişkin uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan etkili yargı yetkisine sahip bir yargı organıdır ve "istihbarat konularında en kapsamlı yargı gözetim organları" arasındadır. Bu sebeple IPT'nin mutlak surette etkili bir iç hukuk yolu olarak değerlendirilerek, söz konusu davanın iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması sebebiyle kabul edilemezlik kararıyla reddedilmesi gerekmektedir (AİHM, 2019: para. 239).

Başvuruçular ise etkili iç hukuk yollarını tüketmiş olduklarını IPT'nin etkili bir iç hukuk yolu niteliğinin bulunmadığını, bu durumun AİHM'nin kararlarına da yansımış vaziyette olduğundan bahisle sözleşmenin 35'inci maddesi ile ilgili bir ihlale sebebiyet vermediklerini belirterek davaları hakkında kabul edilebilirlik kararı verilmesini talep etmişlerdir. Başvuruçulara göre Kennedy/Birleşik Krallık davası AİHM'nin IPT'yi etkili bir iç hukuk yolu olarak görmediğinin en açık örneğini oluşturmaktadır (AİHM, 2019: para. 241).

AİHM ise karşılıklı iddialar karşısında öncelikle IPT'nin günümüz itibariyle etkili bir hukuk yolu olup olmadığını incelemiştir. Mahkemeye göre IPT'nin üyelerinin yüksek yargı üyeleri ile en az 10 yıl görev yapmış avukatlar arasından seçilmesi ve Birleşik Krallık mevzuatında bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olarak tanımlanması, IPT'nin niteliğine olumlu yönde etki eden hususlar olarak ortaya çıkmaktadır (AİHM, 2019: para. 250-251). Ayrıca IPT, yargılama esnasında açıklanması kamu güvenliğine zarar verebilecek gizlilik dereceli belgeleri inceleme yetkisine ve istihbarat teşkilatlarının kamuya açıklanmayan yönetmelikleri dâhil erişim yetkisine sahiptir. Bununla beraber mahkemenin 2010 yılında verdiği Kennedy/Birleşik Krallık davasına ilişkin kararından itibaren 8 yıllık sürede vermiş olduğu kararlar incelendiğinde mahkemenin istikrarlı olarak AİHS ve yerel

mevzuat hükümlerine bağlı kalarak titiz bir şekilde kararlarını vermiş olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca 2010 yılından bu yana yapılan birtakım değişiklikler mahkemenin etkili bir iç hukuk yolu olmasına büyük oranda katkı sağlamaktadır (AİHM, 2019: para. 263-267).

Ancak mahkeme inceleme esnasında öne sürdüğü tüm bu argümanlara ve IPT'nin artık etkili bir iç hukuk yolu olduğunu kabul etmesine rağmen, başvuru sahiplerinin daha önce mahkemenin vermiş olduğu Kennedy/Birleşik Krallık kararında IPT'nin etkili bir başvuru yolu olmadığı tespitine güvenerek, bu iç hukuk yolunu tüketmemiş olmasını makul kabul etmiş ve başvurunun kabul edilebilir olduğuna hükmetmiştir. Mahkemeye göre kusurları bulunmaksızın mahkeme kararına güvenerek başvuru sahiplerinin yapmış olduğu bu başvuru mazur görülebilir ve yapılan başvuru mahkemece incelenebilir (AİHM, 2019: para. 268).

Kabul edilebilirlik incelemesinden sonra mahkemenin incelediği ikinci mesele internet trafiğinin topluca izlenmesi hususudur. Başvuru sahipleri, temel olarak yapılan toplu gözetim tedbirinin iç mevzuatta hukuki temelini mevcut olduğunu kabul etmekle beraber mevzuatta yer alan birçok ifadenin muğlak olduğunu ve idarenin yetkilerini kötüye kullanmasına engel olacak güvencelerin yetersiz olduğu iddia etmişlerdir. Başvuru sahiplerine göre yapılan toplu gözetim tedbiri sözleşmenin 8'inci maddesi ile güvence altına alınan haklara açık şekilde ihlal etmektedir (AİHM, 2019: para. 269-271).

Ayrıca başvuru sahipleri daha önce çalışmada yer verilen gizli gözetim tedbirlerinin hukuka uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için iç mevzuatta yer verilmesi gereken 6 hususa dikkat çekerek, bu hususların yanında birtakım ek güvencelerin toplu gözetim tedbirleri için uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Başvuru sahiplerine göre toplu gözetim tedbirleri etki ve ulaşabileceği mahremiyet ile diğer gizli gözetim tedbirlerinde ayrılmaktadır. Ayrıca günümüz teknolojileri dikkate alındığında bu tip gözetim metotları gerekli tedbirler alınmadığında çok ağır ihlallere yol açabilir. Bu sebeple toplu gözetim ancak daha önce atf yapılan bu altı güvencenin yanında birtakım ek güvencelerin bulunması ile hukuka uygun hale gelebilir. Özellikle toplu gözetimin tedbirinin yalnızca makul şüphe halinde kullanılması, tedbir öncesinde yargısal bir onaydan geçirilmesi ve tedbirin sona ermesine müteakip kişilere bildirim yapılması ek koşul olarak mevzuatta yer alabilir (AİHM, 2019: para. 281).

Hükümet yetkilileri ise küresel bazda terörizm ve uluslararası suç örgütlerinin imkân ve kabiliyetlerinin her gün artması karşısında bu tür tehditlere karşı koymanın ulusal güvenliğin sağlanması için elzem olduğundan bahisle suç ve suçlularla mücadele maksadıyla gizli gözetim tedbirlerinin meşru şekilde kullanılması gerektiğini belirtmektedirler.

AİHM'nin içtihadı da gizli gözetim tedbirlerinin kullanılmasında devletlerin takdir hakkı bulunduğu yönündedir. Uluslararası suç örgütleri, teröristler ve ulusal güvenliği tehdit eden bütün unsurlar bilgi teknolojileri kaynaklarını sınırsız bir şekilde kullanırken özellikle toplu gözetim faaliyetinin bazı ek tedbirlerle kullanılması yapılan mücadeleye zarar verebilir. Bu sebeple gizli gözetim faaliyetlerini düzenleyen mevzuatta suistimalleri önlemeye yönelik tedbirlerin orantısız bir biçimde yer alması yapılan faaliyetlerin etkinliğine zarar verebilir (AİHM, 2019: para. 282-283).

Ayrıntılı iç mevzuat hükümleri vasıtasıyla olası suistimallerin önüne geçildiğini belirten hükümet yetkilileri, gizli gözetim faaliyetlerinin doğası gereği tedbirler öncesi kişilere yapılacak ön bilgilendirmenin makul olarak nitelenemeyeceğine, bu konuda mahkemenin de kararlarının mevcut olduğu belirtirken, iç mevzuatta düzenlenen IPT gibi kurumların bu noktadaki eksikliği telafi ettiğine dikkat çekmektedir (AİHM, 2019: para. 292-294).

Mahkemenin daha önceki kararlarında belirttiği üzere gizli gözetim tedbirlerinin kullanılması, meşru amaca hizmet etmesi koşuluyla sözleşmeye taraf devletlerin takdir hakkı içerisinde kabul edilmektedir. Dolayısıyla mahkeme, belirli hukuki düzenlemelerin yapılmış olması şartıyla toplu gözetim tedbirinin sözleşmede güvence altına alınan hakları ihlal etmeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca mahkeme bu kararında meşru amaçları örneklemiştir, terörizmin, uyuşturucu ve insan ticaretinin önlenmesi, çocukların cinsel istismarının önüne geçilmesi ve siber suçlarla mücadele için gizli gözetim tedbirlerinin uygulanmasını meşru amaç olarak nitelendirmiştir. Bununla birlikte böyle bir yetkinin titizlikle düzenlenmediği takdirde ortaya çıkarabileceği sakıncalar da açıktır. Bu nedenle devletler, ulusal güvenliği korumak için ne tür bir müdahale rejimi gerektiğine karar vermede geniş bir takdir yetkisine sahip olsalar da söz konusu tedbiri işleten idareye tanınan takdir yetkisi mutlaka daha dar olmalıdır (AİHM, 2019: para. 314-315).

Daha önce gizli gözetim tedbirlerine ilişkin kararlarında yer alan kanunilik incelemesi esnasında kullandığı 6 koşula değinen mahkeme, başvuruçuların toplu gözetimin niteliği sebebiyle bahsedilen 6 koşula ek birtakım kriterler getirilmesi görüşünü ise uygun görmemiştir. Mahkemeye göre her ne kadar bilgi sistemlerindeki gelişmeler ve toplu gözetimin kişilerin özel hayatlarını çok daha ayrıntılı bir şekilde temas etme potansiyeli inkâr edilemese de teknolojideki gelişmelerin diğer gizli gözetim yöntemlerinin imkân ve kabiliyetlerini de aynı şekilde geliştirdiği, bu sebeple peşinen toplu gözetimin diğer gizli gözetim yöntemlerinden daha tehlikeli olduğu kabulü isabetli olmayacaktır (AİHM, 2019: para. 316).

Ayrıca mahkeme başvuruların toplu gözetim faaliyetinin bir mahkeme kararı ile başlamasının idare tarafından yapılabilecek potansiyel suistimallere karşı tek etkili bir güvence niteliğinde olduğu fikrine katılmamaktadır. Mahkemeye göre tedbir öncesi yapılacak yargı denetimi özel hayatın korunması için en iyi tedbirlerin başında gelebilir. Ancak mahkeme daha önce kararlarına dikkat çekerek yargı denetimin bütün problemleri çözemeyeceği gibi bu tip bir denetimin bulunmaması da kesin olarak tedbirler karşısında kişilerin tamamen korumasız kaldığı anlamına gelmemektedir. Mahkemeye daha önce de tedbirler uygulanmadan önce yargısal denetim uygulanmayan bazı devletlerin toplu gözetim tedbirlerinin sözleşmede belirtilen koşulları sağladığını kabul etmiştir (AİHM, 2019: para. 317-320).

Ancak mahkemenin bütün üyeleri bu görüşe katılmamaktadır. Davanın yargıçlarından Koskelo ve Turković kaleme aldıkları karşı oy yazısında bilgi teknolojilerinin insanların yaşam şeklini büyük oranda değiştirdiğini ve toplu gözetimle diğer gizli gözetim tedbirleri arasındaki farkın elde edilen bilginin hacminden ziyade bu derinleşme sebebiyle dikkate değer olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda toplu gözetim esnasında gizli gözetim için kullanılan tedbirlerin ötesine geçilmeli ve tedbir öncesi yargısal denetim vazgeçilmez bir koşul olarak değerlendirilmelidir (AİHM, 2019: 189-191).

Bu kapsamda kanunilik incelemesi için yeni bir koşul ortaya koymayan mahkeme daha önceden ortaya koyduğu 6 koşul üzerinden Birleşik Krallık toplu gözetim mevzuatını incelemiştir (AİHM, 2019: para. 320). Bu noktada birtakım eksiklikleri tespit eden mahkeme, Birleşik Krallık mevzuatındaki bu güvence eksikliklerini göstererek taraf devletin toplu gözetim prosedürünün sözleşmenin 8'inci maddesinde güvence altına alınan hakları ihlal ettiğine hükmetmiştir (AİHM, 2019: para. 387-388).

Birleşik Krallık mevzuatındaki eksiklikler şu şekilde özetlenebilir: Kitle gözetim faaliyeti, verilerin internet ağından elde edilmesi, filtrelenmesi, arama yapılarak ilgili verilerin bir araya getirilmesi ve analist tarafından incelenmesi olarak 4 aşama olarak değerlendirilebilir. Söz konusu 4 aşamanın da ayrı ayrı olarak sözleşmeyle güvence altına alınmış olan özel hayatın gizliliğine ve kişisel verilerin mahremiyetine açıkça temas ettiğinden şüphe bulunmamaktadır. Özellikle verinin filtrelenmesi ve aranmasına ilişkin kriterlerin keyfi bir şekilde belirlenmesine mani olacak bir mekanizmanın bulunmaması bu sebeple uygulamanın kanunilik ilkesiyle uyum içerisinde bulunmadığını gözlemlenmiştir (AİHM, 2019: para. 329-336). Mahkemenin toplu gözetim faaliyetini bir bütün olarak görmekten ziyade içerisindeki bulunan aşamaların özel hayatın temel unsurlarına ayrı

ayrı temas ettiği ve bu aşamalar için müstakil tedbirlerin düzenlenmesinin gerektiği tespiti, kararın önemli noktalarından birini oluşturmaktadır.

Ayrıca toplu gözetim faaliyeti esnasında elde edilen haberleşme verilerinin yanında bol miktarda dolaylı bilgiye (lokasyon, telefon numarası vb.) temas edilmektedir. Söz konusu bilgiler tartışmasız şekilde kişisel veri niteliğinde olup kontrolsüz ve hukuki dayanağı olmaksızın kullanılmasının veya saklanmasının hak ihlaline yol açacağını ifade edilmektedir. Bu durum da açık şekilde incelen mevzuatın kötüye kullanımı önleyecek güvenceden yoksun olduğuna işaret etmektedir (AİHM, 2019: para. 351-357).

Mahkemenin ikinci olarak incelediği husus, Birleşik Krallığın yabancı istihbarat örgütleriyle istihbarat paylaşım rejimidir. Başvurucular Birleşik Krallık istihbarat teşkilatlarının NSA'dan yasal dayanağı olmaksızın istihbarat elde etmesinin sözleşmenin 8'inci maddesinde düzenlenen hak ve özgürlüklere aykırı olduğunu savunmaktadırlar. Başvuruculara göre kişilerin özel hayatına ilişkin bir bilginin gizli gözetim yöntemleriyle veya diğer bir ülkenin istihbarat örgütünden alınması arasında bir fark bulunmadığını, bu sebeple bu yolla elde edilen bilgilerin de sözleşme ve ilgili içtihatla izah edilen prosedürlere tabi olması gerektiğini ifade etmektedir (AİHM, 2019: para. 398-400).

Birleşik Krallık yetkilileri ise yapmış oldukları savunmada, istihbarat teşkilatlarının istihbarat paylaşımının yasal dayanağı bulunduğunu ve bu yasanın ulaşılabilir nitelikte olduğunu belirtmiştir. Ayrıca istihbarat paylaşımının sadece toplu gözetime yönelik olarak yapılmadığını çoğu zaman bilgiyi alan tarafın bilginin kaynağını bilme imkânının bulunmadığını da savunmalarında belirtmişlerdir. Hükümet yetkilileri ayrıca bu yasanın mahkeme içtihatları ve koymuş olduğu kıstaslarla uyum içerisinde olduğunu belirterek bu hususta herhangi bir hak ihlali bulunmadığını iddia etmişlerdir (AİHM, 2019: para. 401-403).

Mahkeme ise öncelikle ilk kez bir istihbarat paylaşım rejiminin dava konusu edildiğini ifade ettikten sonra öncelikle istihbarat paylaşım rejiminin hukuki statüsü konusunda yapılacak nitelimenin yargılamayı kolaylaştıracağını ifade etmektedir (AİHM, 2019: para. 416-419). Mahkemeye göre bir bilginin paylaşım sonucu elde edilmiş olması sözleşmeye taraf devletin sözleşme kapsamındaki sorumluluklarını ortadan kaldırmayacaktır. Bu sebeple elde edilen bilgi ne şekilde elde edilmiş olursa olsun, süreç meşru amaca ve hukuki dayanağa haiz, demokratik toplum düzenine uyumlu ve ölçülü olmak mecburiyetindedir. Bu kapsamda mahkeme diğer gizli gözetim yöntemlerine ilişkin yargılamalarda kullandığı kıstasları istihbaratın paylaşılması ile ilgili mevzuatı incelerken de

kullanacaktır (AİHM, 2019: para. 420-423). Mahkeme bu esaslarla yapmış olduğu inceleme neticesinde son süreçte yapılmış olan değişikliklerle beraber yabancı istihbarat teşkilatlarından istihbarat paylaşım prosedürünü yeterince açık ve ulaşılabilir olduğunu, temel hak ve özgürlüklerin istismarını önleyecek yeterli güvencelerin yasada sağlandığına karar vermiştir (AİHM, 2019: para. 447).

SONUÇ

İstihbarat örgütleri tarafından yapılan gizli gözetim tedbirleri ve hukuki statüsü, gün geçtikçe daha çok tartışılan, araştırılan, kamuoyunda yer bulan ve davalara konu olan bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplu gözetim ise özellikle internetin insan hayatındaki içerisindeki yerini arttırmasıyla sıklıkla gündeme gelmeye başlamıştır. Çalışmada incelenen mahkeme kararı ise toplu gözetimin hukuki mahiyetine ilişkin önemli tespitleri barındırması itibarıyla dikkat çekici bir karar olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda yapılan karar incelemelerinde görüldüğü üzere, AİHM'nin 1970'li yıllardan itibaren gizli gözetim tedbirlerine ilişkin pek çok karar verdiğini ve konuya ilişkin birtakım esasları ortaya koymuş olduğu söylenebilir. Öncelikle kararlarda görülmektedir ki mahkeme küresel güvenliğe ilişkin daha önce çalışmada sayılan tehditlerin bertaraf edilmesi ve kamu güvenliğinin sağlanması için gizli gözetim tedbirlerinin kullanılmasını meşru amaç olarak değerlendirmektedir. Mahkemeler sözleşmede değinildiği üzere meşru amaca ve kanuni temele sahip, demokratik toplumun değerleriyle örtüşen tedbirlerle, sözleşmenin 8'inci maddesinde güvence altına alınan hakların sınırlanabileceği kanaatinde. Ayrıca mahkemenin 1990'lı yıllardan itibaren kullandığı ve gizli gözetim tedbirlerinin kanuniliğini test ettiği 6 koşulu istikrar kazanmış vaziyettedir. İncelenen kararda da görüldüğü üzere bahsedilen 6 koşul toplu gözetim tedbirleri için uygulama alanı bulmuştur.

Ayrıca mahkemenin kabul edilebilirlik incelemesi esnasında yapmış olduğu tespit ilgi çekicidir. Mahkeme Birleşik Krallık, IPT'ni inceleyip etkili bir iç hukuk yolu olarak tanımlamasına rağmen, IPT'ye başvurmaksızın AİHM'de açılan davayı kabul edilebilir bulmuştur. Mahkemenin son kararına göre sözleşmeye taraf devlet etkili bir iç hukuk yoluna sahip olmasına rağmen başvuruçuların eski tarihli bir kararında IPT'nin etkili bir iç hukuk yolu olmadığına dair tespitine güvenen başvuruçuların başvurusu kabul edilmelidir. Ayrıca bu karardan hareketle IPT'nin yetkileri, yapısı ve görevleri incelenerek istihbarat faaliyetlerinin

etkili bir şekilde yargısal denetiminin nasıl yapılabileceğine ilişkin esaslar ortaya konabilir.

Mahkemenin davanın esasına ilişkin değerlendirmelerinden bazı tespitlere ulaşmak mümkündür. Başvurucular toplu gözetimin sahip olduğu, gizli gözetim tedbirlerinin imkân kabiliyetini aşan yeteneklerinin istismara yol açması önlemek amacıyla gizli gözetlemenin denetlenmesi için ortaya konan 6 koşula ek tedbirler getirilmesini önermektedirler. Fakat mahkeme bu yoruma katılmayarak diğer gizli gözetim tedbirlerinin toplu gözetimden daha az istismara açık olduğu gibi bir kabulü onaylamadığını belirterek, incelemesini eski içtihadına uygun olarak 6 kriter üzerinden gerçekleştirmiştir. Ancak mahkemenin bu tespiti kimi eleştirilere konu olabilecektir. Öncelikle toplu gözetimin diğer gizli gözetim tedbirlerinden ayıran bazı özellikleri bu tedbirin temas ettiği alanı orantısız olarak arttırmaktadır. Toplu gözetim tedbiri diğer gizli gözetim tedbirleri aksine herhangi bir şüphe üzerine başlamamaktadır. Toplumdaki herkes her an bu tedbirin konusu olabilirler. Ayrıca daha önce de belirtildiği üzere toplu gözetleme herhangi bir hedef gözetmeksizin tüm internet ağı üzerinde icra edilmektedir. Diğer gizli gözetleme tedbirlerinin aksine faaliyet esnasında herhangi bir “hedef”e sahip değildir. Bu sebeple uygulayıcılar tarafından kolay bir şekilde istismar edilebilir. Bu sebeple toplu gözetimin diğer tedbirlere ek, örneğin başvurucuların önerdiği icra öncesi yargı denetimi gibi, bir tedbire ihtiyaç duyması daha akla yatkın durmaktadır.

Karara karşı oy yazısı kaleme almış olan yargıçların tespitleri de bu fikri desteklemektedir. Karşı oy yazısı toplu gözetimin imkân kabiliyetinin diğer tedbirlerin çok ötesinde olduğunu belirtirken, konuya ilişkin suistimallerin toplumun tümünü etkileyecek, demokratik topluma kökten zarar verebilecek niteliğine dikkat çekmektedirler. Mahkemenin yeni tarihli öngörülen 6 koşula ek güvencelerin getirilmesini tavsiye eden kararlarını örnek gösteren karşı oy yazısı mahkemenin icra öncesi yargısal denetimin en iyi güvence olduğu tespitine katılmakla beraber bu hususun bütün toplu gözetim uygulamalarında standart olarak uygulanmasını önermektedir.

Mahkemenin yabancı istihbarat servisleri ile olan istihbarat paylaşımına ilişkin tespitleri ise ilk olması açısından önem arz etmektedir. Mahkeme istihbarat paylaşımı neticesinde elde edilen bilgilerin de bütün gizli gözetim tedbirleri gibi sonucunda elde edilenlerle aynı prosedüre tabi olması gerektiğini kararında açıkça belirtmektedir. Bu kapsamda Birleşik Krallık’ın ilgili mevzuatını diğer gizli gözetim tedbirleri gibi incelemeye tabi tutan mahkeme öngörmüş olduğu güvencelerin mevzuatta mevcut olduğunu belirterek hak ihlali bulunmadığına hükmetmiştir. Ancak mahkeme için yeni olan istihbarat paylaşımı hususu yakın gelecekte sıkça mahkemenin önüne

gelebilecektir. İstihbarat teşkilatları arasında oldukça yaygın olan istihbarat paylaşımı hususu diğer ülke mevzuatları açısından incelenmemiş vaziyettedir.

Mahkeme kararının genel bir değerlendirmesi yapılacak olursa, mahkemenin büyük oranda başvurucuların konuya ilişkin endişelerine hak verdiği, yapılan toplu gözetim faaliyetinin özel hayata ciddi şekilde temas eden niteliğiyle ilgili hemfikir olduğu söylenebilir. Bununla beraber mahkeme bu noktada uzun yıllardır süregelen içtihadını tekrarlamış ve küresel bazda karşı karşıya kalınan tehditlerin bertaraf edilmesinin meşru bir sebep olarak kabul edilmesinin bir zorunluluk olduğunu tekrarlamıştır. Terör gruplarının, insan ve uyuşturucu kaçakçılarının bilgi teknolojilerinin bütün nimetlerinden faydalanırken devletlerin bu imkânları kullanmaması bu unsurlarla yapılan mücadeleyi büyük oranda zafiyete uğratacaktır.

Bununla birlikte toplu gözetimin kontrolsüz bir şekilde kullanılması sebebiyle ortaya çıkabilecek sakıncaları da kararında belirtmiştir. Gerekli yasal güvencelerin ve denetimin eksikliği mahkemeye göre sadece kişilerin özel hayatına müdahale edilmesi sonucunu doğurmaz, demokratik topluma ve hukuk devleti ilkelerine geri dönülmez şekilde zarar verebilir. Bu tip istismarların önüne geçilebilmesi için özellikle uygulanacak tedbirlerin yasal dayanağının bulunması yanında söz konusu düzenlemelerin idarenin keyfi müdahalesini önleyecek güvenceler ve kontrol mekanizmalarıyla donatılmış olması şarttır. Mahkeme de bu düşüncelerle paralel olarak toplu gözetimin prensip olarak uygulanabilir olduğunu ancak mevzuattaki eksiklikler sebebiyle hak ihlali olduğuna hükmetmiştir.

KAYNAKÇA

- AİHM, (1978). *Klass ve diğerleri/Almanya kararı*. “B.S.: 5029/71”, 06 Eylül. 14.02.2020 tarihinde [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57510%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57510%22]}) adresinden alınmıştır.
- AİHM, (1984). *Malone/Birleşik Krallık kararı*. “B.S.: 1979/8691”, 2 Ağustos. 14.02.2020 tarihinde [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57533%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57533%22]}) adresinden alınmıştır.
- AİHM, (1987). *Leander/İsveç kararı*. “B.S.: 116”, 26 Mart 1987. 14.02.2020 tarihinde [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57519%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57519%22]}) adresinden alınmıştır.
- AİHM, (1990). *Huvig/Fransa kararı*. “B.S.: 11105/84”, 24 Nisan. 15.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-57627> adresinden alınmıştır.
- AİHM, (1998). *Valenzuela Contreras/İspanya kararı*. B.S: 27671/95, 30 Temmuz. 14.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58208> adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2000a). *Amann/İsviçre kararı*. “B.S.: 27798/95”, 16 Şubat. 14.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58497> adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2000b). *Rotaru/Romanya kararı*. “B.S.: 1995/28341”, 4 Mayıs. 14.02.2020 tarihinde [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-58586%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-58586%22]}) adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2000c). *Uzun/Almanya kararı*. “B.S.: 35623/05”, 4 Mayıs 2000. 14.02.2020 tarihinde [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-100293%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-100293%22]}) adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2003). *Prado Bugallo/İspanya kararı*. “B.S: 58496/00”, 18 Mayıs. 15.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-65499> adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2006). *Weber ve Saravia/Almanya kararı*. “B.S.: 54934/00”, 26 Haziran. 14.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76586> adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2008). *The association for European integration and human rights and Ekimdzhiiev/ Bulgaristan kararı*. “B.S.: 62540/00”, 30 Ocak. 14.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-81323> adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2010). *Kennedy/Birleşik Krallık kararı*. “B.S: 26839/05”, 18 Mayıs. 15.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-65499> adresinden alınmıştır.

- AİHM, (2012). *Telegraaf media Nederland Landelijke media B.V. ve diğerleri/Hollanda kararı*. “B.S: 39315/06”, 22 Kasım. 15.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114439> adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2015). *Roman Zakharov/Rusya kararı*. “B.S.: 47143/06”, 4 Aralık. 14.02.2020 tarihinde [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-159324%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-159324%22]}) adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2016). *Szabó ve Vissy/Macaristan kararı*. “B.S.: 37138/14” 26 Haziran. 14.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-160020> adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2018a). *Centrum För Rättvisa/İsveç kararı*. “B.S: 35252/08”, 19 Haziran. 15.02.2020 tarihinde <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-183863> adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2018b). *Big brother watch ve diğerleri/Birleşik Krallık davası basın bilgi notu*, 13 Eylül. 16.02.2020 tarihinde https://www.echr.coe.int/Documents/Press_Q_A_Brother_Watch_ENG.pdf adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2019). *Big brother watch ve diğerleri /Birleşik Krallık kararı*. “B.S.: 58170/13, 62322/14, 24960/15”, 4 Şubat. 10.02.2020 tarihinde [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-186048%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-186048%22]}) adresinden alınmıştır.
- AİHM, (2020). *Kitle gözetim hakkında tematik bilgi notu*, 7 Eylül. 17.11.2020 tarihinde https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Mass_surveillance_ENG.pdf adresinden alınmıştır.
- Akıpek, J., Akıntürk, T. ve Ateş, D. (2012). *Türk medeni hukuku (Başlangıç hükümleri – kişiler hukuku)* Cilt: 1, 9. bs. İstanbul: Beta Yayınları.
- Akyürek, G. (2011). *Özel hayatın gizliliğini ihlal suçu*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Amerikan Merkezi Haber Alma Teşkilatı, (2010) *A look back . Sherman Kent: The father of intelligence*, 6 Mayıs. 12.05.2020 tarihinde <https://www.cia.gov/news-information/featured-story-archive/2010-featured-story-archive/sherman-kent-the-father-of-intelligence.html> adresinden alınmıştır.
- Arslan Öncü, G. (2011). *AİHS’de özel yaşamın korunması hakkı*. İstanbul: Beta Basım.
- Ataç, K.K. (2019). İstihbarat, casusluk, karşı casusluk, örtülü operasyonlar ve güvenlik. *Güvenlik Yazıları Serisi*, No.45, Kasım. 12.05.2020 tarihinde https://trguvenlikportali.com/wpcontent/uploads/2019/12/Istihbarat_KKAtac_v.2.pdf adresinden alınmıştır.

- Atak,S. (2007). Birleşmiş Milletler insan hakları komitesi kararlarında özel yaşam hakkı. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 169-182.
- Avrupa Adalet Divanı, (2004). *Digital rights Ireland kararı*. “B.S: C-293/12, C-594/12,”, 8 Nisan. 15.02.2020 tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:62012CJ0293&from=EN> adresinden alınmıştır.
- Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu (2015). *Sinyal istihbaratı teşkilatlarının demokratik gözetimi*, 15 Kasım. 14.07.2010 tarihinde [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2015\)011-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2015)011-e) adresinden alınmıştır.
- Bozlak, A. (2013). *Türk ceza hukukunda özel hayatın korunması*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Darıcı, A.B. (2018). *Edward Snowden olayı kapsamında Rusya Federasyonu ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki siber mücadelenin analizi: Tesam II*. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, Quo Vadis Türkiye? (Ekonomik, Siyasal, Sosyal ve Güvenlik Boyutlarıyla Türkiye'nin Gelecekteki Konumu) 1-2 Kasım, Bursa, 9-27.
- Gemalmaz, B. (2005). *Avrupa insan hakları sözleşmesinde ve Türk hukukunda çocuğun bedensel cezaya karşı korunması*. İstanbul: Legal Yayınevi.
- Gemalmaz, M.S. (2012). *Ulusalüstü insan hakları hukukunun genel teorisine giriş*, cilt.1, 8. bs. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Gözler, K. (1998). *İnsan hakları normlarının anayasaüstülüğü sorunu: Türkiye’de İnsan Hakları Konferansı*, 7–9 Aralık, Ankara, 25-46.
- Gözübüyük, Ş. ve Gölcüklü, F. (2011). *Avrupa insan hakları sözleşmesi ve uygulaması*, 9. bs. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Greenwald G. (2013). *NSA collecting phone records of millions of Verizon customers daily*, the Guardian, 6 Haziran. 15.02.2020 tarihinde <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/06/nsa-phone-records-verizon-court-order> adresinden alınmıştır.
- Greenwald G. ve Ackerman S. (2013). *How the NSA is still harvesting your online data*, the Guardian, 27 Haziran. 15.02.2020 tarihinde <http://www.theguardian.com/world/2013/jun/27/nsa-online-metadata-collection> adresinden alınmıştır.
- Helvacı, S. (2012). *Gerçek kişiler*, 4. bs. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Inkster, N. (2014). The Snowden revelations: Myths and misapprehensions. *Survival: Global Politics and Strategy*, 56(1), 51-60.
- Kaboğlu, İ.Ö. (2002). *Özgürlükler hukuku: İnsan haklarının hukuksal yapısı*, 6. bs. Ankara: İmge Yayınları.

- Keithly, D.M. (2010). Intelligence fundamentals. İçinde K.G. Logan (Ed.), *Homeland security and intelligence*. California: Praeger Security International.
- Kılınç, Ü. (2012). Teknik araçlarla yapılan gizli izlemelerin Avrupa insan hakları sözleşmesine uygunluğu sorunu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 3(9), 1-32.
- Kilkely, U. (2003). *Özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı: Avrupa insan hakları sözleşmesinin 8. maddesi'nin uygulanmasına ilişkin kılavuz*. 2. bs. Ankara: Avrupa Konseyi İnsan Hakları Genel Müdürlüğü.
- Landau, S. (2013). Making sense from Snowden: What's significant in the NSA surveillance revelations. *IEEE Security & Privacy*, 11(4), 54-63.
- MacAskill E. (2013). *GCHQ intercepted foreign politicians' communications at G20 summits*, the Guardian, 17 Haziran. 15.02.2020 tarihinde <https://www.theguardian.com/uk/2013/jun/16/gchq-intercepted-communications-g20-summits> adresinden alınmıştır.
- Marder, B., Joinson, A., Shankar, A., Houghton, D. (2016). The extended 'chilling' effect of Facebook: The cold reality of ubiquitous social networking. *Computers in Human Behavior*, 60, 582-592.
- Richelson, J.T. (2012). *The US intelligence community*. Philadelphia: Westviews Pres.
- Salihpaşaoğlu, Y. (2013). Özel hayatın kapsamı: Avrupa insan hakları mahkemesi içtihatları ışığında bir değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 17(3), 227-266.
- Schuster, Stefan, Van Den Berg, Melle, Larrucea, Xabier, Slewe, Ton, Ide-Peter, Kostic, (2017). Mass surveillance and technological policy options: Improving security of private communications, *Computer Standards & Interfaces*, 50, 76-82.
- Sözüer, A. (1997) Türkiye'de ve karşılaştırmalı hukukta telefon, teleks, faks ve benzeri araçlarla yapılan özel haberleşmenin bir ceza yargılaması önlemi olarak denetlenmesi, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1997, 55(3), 65-110.
- Sumner, S. (2016). *You: For sale: Protecting your personal data and privacy online*, Waltham: Syngress.
- Şen, E. (1996). *Devlet ve kitle iletişim araçları karşısında özel hayatın gizliliği ve korunması*. İstanbul: Kazancı.
- Tezcan, D., Erdem, M.R., Sancakdar, O.ve Önok, R.M. (2016). *İnsan hakları el kitabı*, 6. bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- The chilling effect in constitutional law. (1969). *Columbia Law Review*, 69(5), 808-842.

- Turner, M.A. (2006). *Historical dictionary of United States intelligence- historical dictionaries of intelligence and counterintelligence*, No. 2. Maryland: The Scarecrow Press.
- Ünver,A. (2018). Politics of digital surveillance, national security and privacy, *EDAM, Cyber Governance and Digital Democracy*. 11.05.2020 tarihinde https://edam.org.tr/wp-content/uploads/2018/04/Chrest_Surveillance2.pdf adresinden alınmıştır.
- Üzeltürk, S. (2004). *1982 anayasası ve insan hakları sözleşmesine göre özel hayatın gizliliği hakkı*. İstanbul: Beta Basım.
- Warner, M. (2002). Wanted: A definition of intelligence, *Studies in Intelligence*, 46(3), 15-22.
- Yenisey, F. (2015). *Kolluk hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Yıldırım, G. (2003). *Özel hayat, aile hayatı, haberleşme ve mesken: İnsan hakları Avrupa sözleşmesinin 8. maddesinin genişlemiş yorumu ile sağlanan koruma*. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Adli Yargı Sempozyumu, 26-27 Eylül, Ankara, 385-427.
- Yokuş Sevük, H. (2007). Postada el koyma ve telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 69, 97-124.

EXTENDED SUMMARY

Mass Surveillance in the Framework of the ECHR Judgments

Introduction

It can be said that the right to respect for private and family life, home and correspondence life regulated in Article 8 of the European Convention on Human Rights is more threatened than before, with the capability of technological developments to provide security and intelligence units. With the support of technologies such as data mining and artificial intelligence, mass surveillance has a domain well ahead of other secret surveillance methods and can penetrate the data of millions of people in a very short time. The most important thing that distinguishes mass surveillance from other secret surveillance methods is that it surges the entire internet network to obtain the information it needs without targeting a particular person as a result of a suspicion or evidence.

The study focuses on the concept of mass surveillance and its legal nature. For this purpose, following the examination of the basic concepts on the subject, the European Court of Human Rights Decisions on secret surveillance were examined and the case-law was tried to be determined. Subsequently, “The Big Brother Watch and Others/the United Kingdom case” was examined and the subject was discussed in this context and it was tried to touch upon the principles that will ensure the mass surveillance activity to be carried out in a legal manner.

Secret Surveillance Regime

As a result of the investigated decisions, it can be said that the ECHR adopted the view that the implementation of secret surveillance measures is essential to combat terrorism and other serious crimes, and this determination has stabilized since the 1970s when it examined the issue first time. According to the courts, it is not contrary to the provisions of the contract that the contracting states use such confidential investigative measures within right to appreciation to fulfil the responsibility for the prevention of such threats. However, when using this discretion, it is imperative that the legal basis and legitimate purpose recorded in the contract and the interventions comply with the democratic community requirements and proportionality criteria. These criteria are meticulously applied by the court in the examination of all secret surveillance measures in addition to mass surveillance.

Snowden Revelations and Case of Big Brother Watch/U.K

The Snowden revelation, which constitutes the subject of the case, can be regarded as an event that shows the point where mass surveillance measures can reach, and that has caused and continued to have great repercussions not only legally but also politically. As a result of the Snowden revelations, the legitimacy of the concept of mass surveillance which has begun to be discussed more turbulently became the subject of studies. In addition, one of the legal consequences of this process is the Big Brother Watch and Others/ the United Kingdom Case. The case increases its importance more and more with its contribution to the legal aspect of the issue, as well as its newsworthy.

Conclusion

It is possible to make some determinations about mass surveillance by making use of the court decision examined. While the Court found it necessary to operate certain legal safeguards used in secret surveillance measures in the implementation of mass surveillance, it was defined as a positive but not essential issue to introduce additional safeguards to those used in secret surveillance measures. However, considering the features that distinguish collective surveillance from other secret surveillance methods and partly concurring opinion of judges in the decision, it can be said that this finding is open to criticism.

However, as a result of examining the UK mass surveillance regime in accordance with the case law of secret surveillance, which has continued until today, the court has found that the anti-abuse measures at some stages in the mass surveillance procedure are insufficient, and that the legislation does not comply with the provisions of the contract. According to the court, procedure for filtering, storing and analyzing intercepted material lacking adequate safeguards and the administration's arbitrariness prevents the measure from passing through the lawfulness examination.

The court also examined this case for the first time in its history by examining complaints about intelligence sharing among intelligence agencies. According to the court, the acquisition and use of any information that falls within the scope of private life should have a legitimate purpose in accordance with the restrictions stipulated in the convention, no matter how the information is obtained. Therefore, the information obtained as a result of intelligence sharing can only be obtained and used by recording and

operating the prescribed procedures like those obtained in other secret surveillance methods.

It can be said that the Court generally found that the applicants' concerns regarding mass surveillance were reasonable and acceptable, but did not change their on-going case law on the matter, and, as with all secret surveillance measures, they could be applied in discretion, under the conditions set forth in the mass surveillance. However, in this decision, the court insists that such measures, which have the nature of heavy intervention to private life, are executed in accordance with strict formal conditions preventing the arbitrariness of the administration.

İSRAİL LOBİCİLİK FAALİYETLERİNİN AMERİKA'DA GELİŞİMİ VE LOBİNİN 2003 İRAK SAVAŞINA ETKİSİ*

Serkan YENAL**

Öz

Devletlerin politikalarında çok sayıda faktör etki oluşturmaktadır. Lobıcılık faaliyetleri, günümüzde iç ve dış politikaların belirlenmesinde önemli bir konumdadır. Küreselleşme, göç, teknolojinin artması ve mesafelerin kısılması gibi unsurlar değerlendirildiğinde, hiçbir devletin belirli bir etnik gruptan oluşmadığı görülmektedir. Bu durum, devletler içindeki lobi faaliyetlerinin işlevselliğini artırmaktadır. ABD lobıcılık faaliyetlerinin en işlevsel olduğu ülkeler arasındadır. Özellikle İsrail lobisi, ABD dış politikası üzerinde en etkili lobilerden bir tanesidir. Bu çalışmada, 2003 Irak Savaşı'nda ABD'de İsrail'in Lobıcılık faaliyetlerinin etkisi incelenmektedir. İsrail Lobisi hangi unsurlardan oluşmaktadır? İsrail Lobisi ABD Politikalarında hangi unsurları kullanarak etki yaratmaktadır? 2003 Irak Savaşı'nda İsrail Lobisi nasıl etki doğurmuştur? Soruları çalışmanın temel problemi oluşturmaktadır. Çalışmada birincil kaynaklar üzerinden literatür tarama yöntemi kullanılmıştır.

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Sözcükler: İsrail, İsrail Lobisi, Irak Savaşı, Uluslararası Güvenlik

Jel Kodları: F50, F51, F52

The Development of Israel Lobbying Activities in the USA and the Effect of the Lobby on the 2003 Iraq War

Abstract

Many factors influence the policies of states. Lobbying activities play an important role in determining domestic and foreign policies today. When factors such as globalization, migration, increase in technology and shorter distances are evaluated, it is seen that no state consists of a specific ethnic group. This situation increases the functionality of lobbying activities within states. The USA is among the countries where lobbying activities are most functional. In particular, the Israeli lobby is one of the most influential lobbies on US foreign policy. In this study, the impact of Israeli lobbying activities in the USA during

*Bu çalışma, Yenal, S. 2003 Irak Savaşı Örneğinde İsrail'in ABD Politikaları Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi, Kara Harp Okulu Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Bilimleri anabilim dalı doktora tezi, Ankara, 2012'den üretilmiştir. Tez; Yenal, S. (2013). İsrail'in penceresinden Irak Savaşı, Ankara: Barış Yayınları künyesiyle de yayımlanmıştır.

**Dr. Öğr. Üyesi, MSÜ Kara Harp Okulu Uluslararası İlişkiler Bölümü, syenal@kho.edu.tr, serkanyenal@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8188-5095

Geliş Tarihi / Arrived : 14.11.2020

Kabul Tarihi / Accepted : 21.12.2020

the 2003 Iraq War is examined. What instruments does the Israel Lobby consist of? What elements does the Israel Lobby use in US policy? How did the Israel Lobby have an impact during the 2003 Iraq War? Questions constitute the main problematic issues of the study. In the study, literature review method was used on primary sources.

Article Type: Research article

Key Words: Israel, Israel Lobby, Iraq War, International Security

Jel Codes: F50, F51, F52

GİRİŞ

Lobicilik, bir devlette kanunlaşma yollarını veya kanunları etkileme, istenen unsurların onaylanması ya da reddedilmesi için bastırmak, belirli bir birey ya da siyasi partinin seçim ya da karalama çalışmalarını koordine etmek gibi gerekçelerle şekillendirilen ve bir topluluğun faydasını savunan grupların faaliyetleri olarak tanımlanabilmektedir.

Yazında lobicilik, hizmet, yasama fonksiyonuna dışarıdan katılım, yasama fonksiyonuna içerden katılım, yürütme fonksiyonu olmak üzere dördü bir sınıflandırmaya tabidir. Buna göre, hizmet fonksiyonunda, kendi mensupları için bilgi toplama gibi özel hizmetler gerçekleştirmek yer almaktadır. Yasama fonksiyonuna dışarıdan katılım durumunda ise, milletvekilleri ya da senatörler gibi parlamento üyeleriyle, parlamento dışından iletişim kurma, bu kişilerle toplantı yapma gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Yasama fonksiyonuna içerden katılım durumunda, seçim kampanyalarına aktif olarak katılarak, grup çıkarları doğrultusunda istenen kişilerin seçilmesine yardımcı olmak; yürütme fonksiyonunda da siyasal kararların uygulanmasında görev almak anlaşılmaktadır (Lehman ve Bosche, 2003: 3).

Demokrasi ile yönetilen devletlerin karar alma süreçlerinde, karar alıcı birey ya da örgütler kadar karar alınmasında etkili olan unsurların önemi yadsınmaz (Canöz, 2009: 158). Lobi faaliyetleri günümüzde bu unsurlar arasında en önde gelenlerden birisidir.

ABD'deki İsrail Lobisi, ABD'nin politikalarını İsrail'in menfaatleri doğrultusunda şekillendirmeye uğraşan birey ve örgütlerden oluşan, esnek bir birliktir. Buna göre aleni bir yapıya sahip olan lobinin birden fazla merkezi vardır ve kararlarını birbirinden bağımsız biçimde alabilmektedirler (Walt ve Mearshimer, 2009:134-135).

ABD politika süreçlerinde İsrail Lobisi, çok başarılıdır. Bundan dolayı İsrail, finansman ihtiyacının karşılanmasında gerekli olan kredi ve hibelere kolay ulaşabilmektedir (Petras, 2006: 13). Bu

durum lobinin ekonomik açıdan da güçlü bir güvenilirlik doğurduğunu göstermektedir.

İsrail'in kurulma sürecinde, dünya genelinde Yahudilerin İsrail'e yoğun bir göçü söz konusuysen, diğer ülkelere nazaran daha az sayıda Amerikan Yahudi'si ülkeyi terk etmiştir. Bu durum, o dönemde İsraili siyasetçiler tarafından eleştirilse de Amerika'da kalanlar, günümüzdeki İsrail Lobisinin oluşturulmasını sağlamıştır (Walt ve Mearshimer, 2009: 138-139). Bu lobiye oluşturan Amerikan Yahudileri, İsrail'in bekasını sürdürmek ve çıkarlarını savunabilmek için önemli çaba içindedirler.

Yahudilerin lobi faaliyeti amaçlı, dünya genelinde kurduğu pek çok örgüt bulunmakta ve Dünya Siyonist Örgütü (World Zionist Organization) bu örgütlerin genel koordinasyonunu üstlenmektedir. Theodore Herzl tarafından Birinci Dünya Siyonist Kongresinde kurulan örgüt, 1922'de liderliği Amerikan Siyonist Örgütüne vermiştir. 1948'de İsrail'in kurulması sonrasında da toplantılarını Kudüs'te gerçekleştirmeye başlamıştır (Bayramoğlu, 2006: 57). 1959-1960 arasında gerçekleştirilen kongrelerde Dünya Siyonist Örgütünün tüzüğü oluşturulmuş ve yerel oluşumlar, Örgütün doğal üyesi konumuna gelmiştir (AZM, 1992).

Çalışma, ABD dış politikasında İsrail'in Lobıcılık faaliyetlerinin etkisini incelemektedir. İsrail Lobisinin ABD Dış politikasını, pek çok faktör açısından etkilediği ve bu doğrultuda Irak Savaşı kararının alınmasında, Lobi'nin önemli etkisinin bulunduğu çalışmanın temel hipotezini oluşturmaktadır. İsrail Lobisinin, Yeni Muhafazakâr ideoloji ile uyumlu çalışması, Hıristiyanlıktaki Evangelist düşüncenin etkisi, İsrail Yanlısı düşünce kuruluşlarının etkileri ise temel varsayımları oluşturmaktadır. İsrail Lobisi hangi unsurlardan oluşmaktadır? İsrail Lobisi ABD Politikalarında hangi unsurları kullanarak etki yaratmaktadır? 2003 Irak Savaşı'nda İsrail Lobisi nasıl etki doğurmuştur? Soruları çalışmanın temel problematiğini oluşturmaktadır. Çalışmada birincil kaynaklar üzerinden literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu çerçevede ilk olarak Amerikan Yahudileri tarafından kurulan lobi örgütleri incelenecektir.

Amerikan Siyonist Hareketi (American Zionist Movement-AZM)

Dünya Siyonist Örgütünün Amerika temsilcisidir. Hareketin kuruluş amaçları incelendiğinde, Yahudi kültürünün yaygınlaşması ve Siyonizm idealinin savunulmasında özellikle eğitim ve gençlik programlarına yönelik önemli destekler verdikleri görülmektedir.

Bu hareket bünyesinde Siyonist İşçi Birliği, İsrail İnsan Hakları ve Barış Hareketi, Siyonist Kadın Hareketi, Amerikan Siyonist Örgütü gibi çok sayıda örgüt yer almaktadır (AZM, 1992).

Bu sayılan örgütler içinde en etkili örgütlerden birisi Amerikan Siyonist Örgütü (Zionist Organization of America-ZOA)'dır. Yahudilerin desteklenmesi ve İsrail devletinin kurulması amaçlarıyla 1897'de kurulan örgütün, yaklaşık otuz bin üyesi bulunmaktadır. Eğitim, ABD-İsrail ilişkilerinin geliştirilmesi gibi amaçları bulunan örgütün, üniversitelerde propaganda faaliyeti yürüten Kampus Mücadele Ağı, adli alanda Yahudilere destek veren Hukuk ve Adalet Merkezi gibi organları bulunmaktadır (ZOA, 2010). Kuruluş, yayın ve raporlarıyla, İsrail'in politikalarına destek vermektedir.

Amerikan-İsrail Siyonist Kamu İşleri Komitesi
(*American-Israel Zionist Committee for Public Affairs-AIPAC*)

1951'de I.L. "Si" Kenen tarafından kurulan örgüt önce Amerikan Siyonist Kamu İşleri Komitesi adıyla kurulan örgüt 1954'te isim değiştirerek Amerikan-İsrail Kamu İşleri Komitesi adını almıştır (Yuravlivker, 2010: 5). İsrail Lobisi içinde en çok tanınan kuruluştur ve etkili lobi faaliyetleri sebebiyle örnek teşkil etmektedir. (Lewis, 2009).

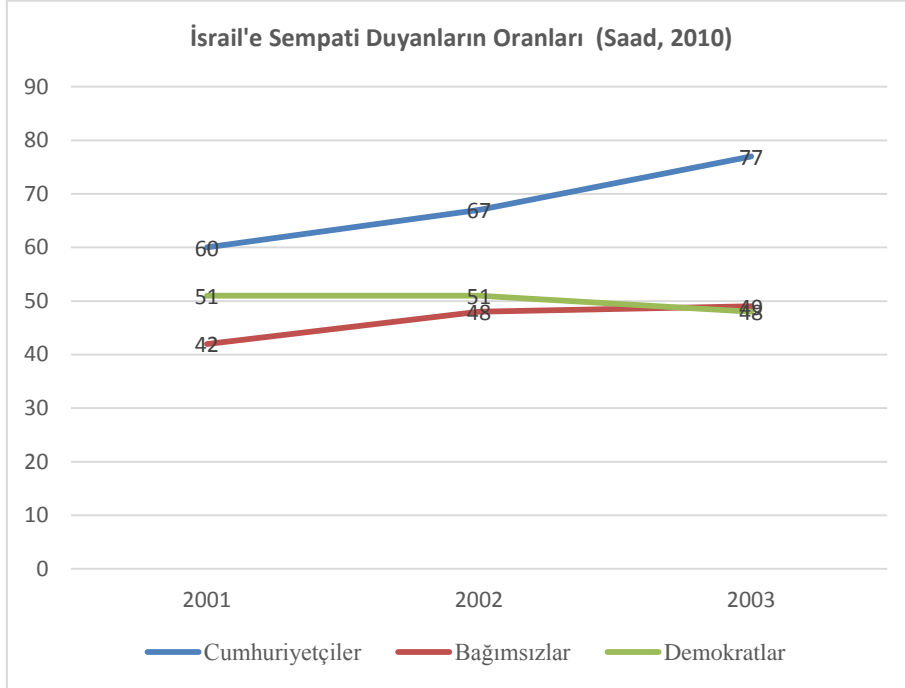
AIPAC, yerel bir lobi olarak tescil edilmiştir ve dış destek almamaktadır. Bu nedenle yapılan bağışlardan vergi istisnası kazanmıştır (AIPAC, 2020).

Çalışmaları arasında politik karar alma süreçlerinde yer alma, ABD-İsrail ilişkilerini geliştirme, kitle imha silahı üretme faaliyetlerinin önüne geçme, kilit bölgelerde çalışacak kişiler için eğitimler verme, Sinagoglarda propaganda, diğer dinlere mensup kanaat önderleri nezdinde lobicilik gibi faaliyetler yer almaktadır (AIPAC, 2020).

AIPAC vb. gibi kuruluşların ülkeler nezdinde oluşturduğu etki ani bir durum olmayıp süreç içerisinde adım adım gerçekleşmiş ve büyük bir gizlilik içinde yürütülmüştür. Bunda da zaman içerisinde artan Yahudi düşmanlığı önemli bir gerekçedir (Walt ve Mearshimer, 2009: 140).

AIPAC'ı diğer lobilerden öne çıkaran durum, mevcut durumu sürdürme isteğidir (Paul ve Paul, 2009: 15). AIPAC olanı devam ettirme niyetindedir ve değişiklik istememektedir. Bu da onun en önemli avantajıdır.

ABD’li siyasetçiler arasında bir anket yapılmış ve siyasilerin İsrail ve Filistinlilerden hangisine daha çok sempati duydukları araştırılmıştır ve Şekil-1’de belirtilen sonuçlar elde edilmiştir. Aşağıda verilen sonuçlar 2001-2003 arası dönemde ABD’deki siyasi partiler içinde İsrail’e sempati duyan siyasetçilerin yüzdelerini vermektedir (Şekil-1):

Şekil-1: Partiler İçinde ABD’de İsrail’e Sempati Duyan Siyasetçi Oranları (%)

Şekil-1 incelendiğinde en fazla İsrail sempatisini siyasetçinin Cumhuriyetçi Parti içinde yer aldığı ve bu durumun 2001’den 2003 yılına kadarki süreçte %60’dan %77’ye çıkarak önemli bir artış gerçekleştirdiği görülmektedir. Özellikle 2001-2003 yılları arasında yaşanan hızlı artışın nedeni, 11 Eylül ve sonraki süreçte siyasilerin İsrail’i kendilerine daha yakın bir ülke olarak görmeleridir.

İsrail Lobisini güçlü kılan en önemli faaliyetlerinden birisi, her iki parti adaylarına da önemli oranda bağış yapmalarındır (Walt ve Mearshimer,2007: 36). Buna göre, hangi aday seçilirse seçilsin, İsrail lobisi isteklerini rahatlıkla dile getirebilmektedir.

Amerikan sisteminde, bireylerin bağış miktarları iki bin dolar, siyasi hareket komitelerinde (political action committee) ise on bin dolardır. Bu noktada bir kişi toplamda tüm adaylara en fazla yirmi beş bin dolar bağış yapabilirken, siyasi hareket komitelerinde herhangi bir sınırlamaya tabi değildir (Curtiss, 2000: 16).

İsrail Lobisi, seçimlerde adaylara önemli oranda bağış yapmaktadır. AIPAC, resmi olarak bir adayı desteklemese de adayların oy potansiyelleri konusunda araştırma ve analizler konusunda ustadır (Bard,2009: 79). Tablo-1’de, İsrail lobisi tarafından Irak Savaşı öncesinde partilere yapılan yıllık bağış miktarları verilmektedir (Tablo-1).

Tablo-1: Savaş Öncesinde İsrail Lobisinin ABD’de Yaptığı Bağış Miktarları (ABD Doları) Kaynak: (Opensecrets , 2010).

Yıllar	Demokratlar	Cumhuriyetçiler	Toplam Bağış
1998	1.272.579	830.327	2.102.906
2000	1.125.715	776.189	1.901.904
2002	1.807.300	918.389	2.725.689

Bu rakamlardan yola çıkarak 1998’den 2002’ye kadarki yapılan bağışlar incelendiğinde; İsrail yanlısı örgütlerin hem demokratlara hem de cumhuriyetçilere önemli oranlarda bağış yapıldığı anlaşılmaktadır. Buna göre, Lobi’nin siyasi görüşe bakmaksızın, İsrail’e daha yararlı olacağını düşündüğü adaylara bağışta bulunduğunu ifade etmek mümkündür. Tabloda yer alan rakamlardan, İsrail lobisinin en çok demokrat adaylara bağışta bulunduğu görülmektedir ve buradan yola çıkarak demokratların İsrail Lobisi ile daha yakın ilişkiler içinde olduğu sonucuna ulaşılabilecektir.

Edward Said’e (2005: 248) göre, ABD’nin Orta Doğu politikalarında İsrail benzersiz bir önceliğe sahiptir. Bu üstünlük, Arap lobisi ile kıyaslanamayacak boyuttadır.

ABD’deki Araplar kendi aralarında bölünmüş ve ortak bir hedeften yoksundurlar. İsrail lobisi ise, İsrail’in desteklenmesi konusunu kendilerine şiar edinmişlerdir. Aynı şekilde Amerikalılar, Arapları stratejik bir ortak olarak görmemekte, yine Araplar da ABD’nin toplumsal yapısına fazla uyum sağlayamamaktadır. Bu da Arapların Orta Doğu politikalarıyla ve aktif olarak siyasetle ilgilenmelerini engellemektedir (Uslaner, 2007: 307-308).

Yeni-Muhafazakârlık ve Bu İdeolojinin İsrail Bağlantısı

Yeni muhafazakâr ideoloji, çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır. En basit tanımıyla “ABD’nin demokrasi ve liberal

değerlerinin yaygınlaştırılması, hegemonyasının devam ettirilmesi gibi gerekçelerle güç kullanılmasını da içeren metotlar kullanarak ABD çıkarlarının ve ahlaki değerlerinin korunmasını ve sürdürülmesini anlamına gelmektedir (Kagan, 2008: 14-15). Bu noktada ahlak vurgusuyla idealizmi, askerî güç vurgusuyla da realizmi içerdiği, diğer bir ifadeyle, iki görüşü de bünyesinde birleştirdiği ifade edilebilecektir (Kirk Patrick ve Gerson, 1991: 20-26). Yeni muhafazakâr ideolojinin temelinde yer alan ahlaki vurgu ve baskıcı rejimlere karşı mağdur toplumlara yardım etme iddiası, ABD'nin geçmişten gelen politik söyleminin bir devam niteliğindedir.

Başka bir ifadeyle anlatmak gerekirse, yeni muhafazakâr ideoloji açısından, devletlerarası ilişkiler, iyi ve kötünün mücadele etmesine benzetilmektedir. Burada ABD, demokrasi, liberalizm, hukukun üstünlüğü gibi değerleri savunmasıyla, iyi tarafı; demokrasi karşıtı, totaliter rejimlerse kötü tarafı sembolize etmektedir. Reagan'ın söylemiyle Sovyetler Birliği “kötülüğün başı” olarak ilan edilmesi sebebiyle yeni muhafazakârların en sevdiği ABD Başkanı olmuştur(Tunç, 2004: 65-66). Bu noktada belirtilmesi gereken diğer bir konu da yeni muhafazakârların bu görüşlerinin Evangelizm inancıyla da uyumlaştırılmasıdır. Zira Evangelizm inancında da dünya iyi ve kötünün mücadelesi alanı olarak görülür ve İsa Mesih'in gelmesiyle Hıristiyanlar dışındaki bütün herkesin yok olması ve Hıristiyanlığın tek ve iyi din olarak dünyaya hâkim olması söz konusudur. Burada yeni muhafazakâr düşüncede Hıristiyanlığın görevi ABD tarafından üstlenilmiş ve iyi ve düzenin temsilcisi konumuna getirilmiştir.

Yeni muhafazakâr kelimesi ilk olarak sosyalist yazar Michael Harrington'un 1962'de yazdığı “The Other America (Öteki Amerika)” adlı eserde özellikle Yahudilerin oluşturduğu sol ideolojiye sahip arkadaşlarını tanımlamak için kullandığı düşünülmektedir (Taube, 2000). Bu durumda Yahudilikle yeni muhafazakârlığın çok önceden de bir arada değerlendirildiğini ifade etmek mümkündür.

Başlangıçta da bu görüştekilerin tamamına yakınının Liberal Demokratlar, Marksistler ve Trotskistlerden oluşmaktayken, 1960-70'lerde Demokrat Parti'nin savaş karşıtı bir eğilim belirleyip sol kanada kaymasıyla yakınlık gerçekleşmiştir. Sovyetler Birliği'nin bu dönemde İsrail'in karşısında yer alması, bu ideolojinin Sovyetlere karşıt bir ideolojiyi desteklemesini sağlamıştır (Sniegowski, 2007: 82).

Yeni muhafazakârlık, en çok ABD’li Leo Strauss’un siyaset ve felsefesinden etkilenmiştir. Strauss’un “Politika Felsefesi Nedir?” adlı eserindeki “mutlak iyi düzen” vurgusu ve “ABD’nin var olan en iyi düzen” olduğuna ilişkin felsefe, ABD’nin “var olan en iyi yönetim” olduğuna dair düşünceden kaynaklanmaktadır. Strauss’a göre, demokrasi iyi yönetim için en temel gereksinimdir. Diğer bir düşünce de Albert Wohltetter’in düşüncesidir. Wohltetter, nükleer güç dengesinin bir kenara itilerek, bunun yerine “akıllı silahların” kullanıldığı, “sınırlı savaş” oluşturma stratejisinin mucididir. Reagan’ın ileri sürdüğü Yıldız Savaşları ve Bush’un ileri sürdüğü Füze Kalkanı stratejileri de bu kapsamda değerlendirilebilecektir. (İnsel, 2003: 14-15’den akt. Erler, 2007: 128).

Buchanan (2003)’e göre, yeni muhafazakârlık Ronald Reagan’ın başkanlığı ile güç kazanmıştır. Yeni muhafazakârların temel felsefesi İsrail’in desteklenmesidir. 11 Eylül saldırıları ile birlikte, yeni muhafazakâr akım, tekrar gündeme gelmiştir. Bu şekilde, Soğuk Savaş’ın bitimi ile anlamsız hale gelen görüşler, 11 Eylül ile birlikte fırsat bulunmuş ve ABD ve İsrail’in ezeli düşmanları olarak değerlendirilen serseri devletlerin yok edilmesi fırsatı oluşmuştur. Yine Ronald Reagan’ın başkanlığı ile (Buchanan, 2003).

Irak Savaşı’nda savaş kararı alınmasında yeni muhafazakârların önemli çaba sarf etmesi söz konusu olmuştur. 1982’de Dünya Siyonist Örgütü tarafından düzenli olarak yayımlanan Kivunim (Yöner) isimli dergide Oded Yinon, “A Strategy for Israel in the Nineteen Eighties (80’lerde İsrail İçin Bir Strateji) başlıklı çalışmada, İsrail’in bekası için bölgede daha da güçlenmesi gerektiğini belirtmişti. Çalışmada 80’lerdeki Orta Doğu’nun analizini yaparak, bölgedeki Müslüman Arap Devletleri’ni, 1920’lerde bölge dinamikleri dikkate alınmadan yabancılar (Fransız ve İngilizler) tarafından oluşturulmuş ‘Kağıttan Evler’e benzetmiştir. Bölgedeki, birbirine düşman azınlık ve etnik toplulukların bir araya getirilerek, petrol gelirleriyle güçlenmiş azınlıklar tarafından otokrasi ile yönetilmesi sonucunda ortaya çıkmış 19 devletten bahsetmiştir. Sosyal kargaşa ve iç savaşın böyle bir ortamda her zaman mümkün olduğunu ifade etmiştir. Irak da diğer Orta Doğu ülkeleri gibi istikrarsız, ekonomik açıdan da her an yıkılabilir ülkeler arasında görülmüş ve kısa vadede İsrail açısından en büyük tehdit olarak gösterilen bu ülkenin parçalanmasının İsrail’in çıkarlarına en uygun durum ve önemli bir hedef olduğunu belirtmiştir. Bu noktada İran-İrak Savaşı da önemli bir fırsat olarak görülmüş ve Irak’taki kutuplaşmayı daha da artıracığı belirtilmiştir.

Yinon'un stratejisi, Bağdat, Basra ve Musul bölgelerinde oluşturulacak üç ya da daha fazla devlete bölünmeliydi (Yinon [web], 1982). Bu çalışmadan da görüleceği üzere, Irak İsrail açısından önemli bir tehdit olarak yansıtılmış, Irak'ın parçalanması ve kontrol altında tutulması, İsrail açısından önemli bir hedef olarak belirtilmiştir.

Tanner (2005:316)'e göre, yeni muhafazakârların önemli bir kısmı Yahudi ya da Evangelisttir. Büyük İsrail hedefi ve İsrail'in Batı Şeria yerleşimlerini çoğunlukla desteklemektedirler. Bush yönetimi de bu çizgide olmuş ve Sharon'un ifade ettiği gibi, "Bush İsrail'in Beyaz Saray'da bulunan en yakın dostu" olmuştur.

Mann'a göre (2004: 436-437), Bush yönetimindeki yeni muhafazakârlar, Saddam Hüseyin'i devirmek için üç strateji geliştirmiştir. Bunlardan ilki Wolfowitz ve Khalizad'ın savunduğu Irak'ı kuzey, güney ve merkez olarak üç bölme idi. İkincisi, "darbe stratejisiydi" bu iki strateji de 90'lı yıllarda denenmiş ancak vaz geçmişti. Üçüncü strateji ise işgal stratejisiydi ve bu strateji de Bush ve kamuoyu nezdinde yürütülen propaganda faaliyetleri ile gerçekleştirilmişti.

Bu görüşlerden yola çıkarak, yeni muhafazakârlar görüşünü benimseyenlerin, Irak Savaşı'nın yoğun bir şekilde desteklenmesi ve savaş kararı alınmasına etki ettikleri ifade edilebilecektir.

ABD'de Bulunan İsrail Yanlısı Düşünce Kuruluşları ve Irak Savaşı'ndaki Rollerini

Düşünce kuruluşları (think-tanks), "Bağımsız, çıkar amacı gütmeyen, özel uzmanlığa dayalı fikirler oluşturarak, politik süreçlere destek sağlamak ya da bu süreçlerde etkili olmak amacıyla kurulan örgütler" olarak tanımlanmaktadır (Rich, 2004:11). Düşünce kuruluşları, iç ve dış politikaların belirlenmesinde önemli etki sahibidir. Bu kuruluşların diğer çıkar grupları ve lobiler gibi kuruluşlarla benzer yöntemleri kullanmaları, diğerlerinden ayırt edilmelerini zorlaştırmaktadır.

ABD'de vakıf, dernek, enstitü gibi isimlerle kurulan düşünce kuruluşları, eski diplomatlar, akademisyenler, istihbaratçılar, büyük şirketlerin yöneticileri gibi kişiler görev almaktadır. Genellikle başlıklarla ve devletten fon aktarımları ile gelir sağlamaktadır. Tarafsız ya da siyasi lobilerle de bağlantılı çalışabilmektedirler. (Yılmaz, 2007: 396-397).

1970 ve 80'lerde bu kuruluşlar sayıca artmaya başladı ve araştırma analiz gibi faaliyetler yerine siyasal ve ideolojik faaliyetlere giriştiler. Bu faaliyetleri gerçekleştiren kuruluşların çoğu muhafazakâr ideolojiyi benimsemişti. Bu süreçte yürütülen faaliyetler daha fazla ilgi çekmeye başladı (Rich, 2004: 10).

ABD'de eski ABD başkanlarının fikir ve etkilerini sürdürmek amacıyla kurulan düşünce kuruluşları da bulunmaktadır. 1982'de kurulan Carter Merkezi (*Carter Center*) ve 1994'te kurulan, Nixon Barış ve Özgürlük Merkezi (*Nixon Center for Peace and Freedom*) bu şekilde kurulmuştur (Bulut ve Akkan Güngör [web], 2011).

Günümüzde ABD dış politikasında etkili olan en büyük ve önemli düşünce kuruluşları arasında Brookings Enstitüsü (*Brookings Institute*), Dış İlişkiler Konseyi (*Council on Foreign Relations*), Miras Vakfı (*Heritage Foundation*), Carnegie Uluslararası Barış için Bağış Vakfı (*Carnegie Endowment for International Peace*), RAND Şirketi (*RAND Corporation*), Amerikan Girişimcilik Enstitüsü (*American Enterprise Institute*), Amerikan Kalkınma Merkezi (*Center for American Progress*) gibi kuruluşlar yer almaktadır (Porter, 2011).

Irak Savaşı öncesinde ABD'nin neden Irak'ı hedef alması gerektiğine ilişkin araştırmalar bulunmaktaydı. Buna göre, Bush dönemi Savunma Politikaları Başkanı Richard Perle, Savunma Müsteşarı, Douglas Feith gibi isimlerin yer aldığı bir grup, "TemizBir Mola: Bölge Güvenliği İçin Yeni Bir Strateji (*A Clean Break: A New Strategy for Securing the Realm*)" başlıklı rapor yayımladı. Orta Doğu'yu yeniden şekillendirerek İsrail'in güvenliğini sağlamaya yönelik görüşler içeren raporda, İsrail'e Saddam Hüseyin'in yönetiminin devrilmesi için çaba sarf edilmesi ve bu doğrultuda bölgesel ittifaklar geliştirilmesi önerilmekteydi. (IASPS , 2011). Raporu yazan bürokratların Bush yönetimi içerisinde yer alması, bu görüşlerinin ABD Başkanı'nı kararlarını etkilemede dikkate alınmış olabileceğini göstermektedir.

Yine 1997'de Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi (*Project for the New American Century (PNAC)*) adlı kuruluş ABD Başkanı Clinton'a "ABD'nin küresel liderliği" ile ilgili görüşler içeren bir mektup yollayarak, "ABD ve Arap ülkelerinin ve petrol rezervlerinin düşmanı olarak bahsedilen Saddam Hüseyin yönetimine" son verilmesi istenmiştir (Kingston, 2003).

Clinton bu mektuptaki taleplere olumlu cevap vermemiş, PNAC üyeleri bu defa 1998’de “Irak’ı Özgürleştirme Yasası (*Iraqi Liberation Act*)”nın çıkarılmasına lobi faaliyetleri ile etki etmişlerdir (Gözen, 2006: 38).

Bütün bu hususlar dikkate alındığında, Irak Savaşı’nın aslında çok önceden çalışılmış bir senaryo olabileceği akla gelmektedir. Pek çok kez çeşitli rapor ve analizlerle Irak Savaşı’nın gerekliliği vurgulanmış, lobi çalışmalarlarıyla da gerekli metinlerin hazırlanması sağlanmıştır.

PNAC üyelerinin önemli bir kısmı, Clinton Yönetimi sonrasında görevi devralan George W. Bush döneminde yönetim kademesinde yer almıştır (Kingston, 2003).

Tablo 2’de ABD yönetiminde yer alan PNAC üyeleri verilmektedir (Tablo-2):

Tablo-2:Bush Yönetiminde Görev Alan PNAC Üyeleri. (Theindyvoice İnternet Sitesi, [web], 2011, Smh İnternet , 2011).

Adı	Görevi
Dick Cheney	Başkan Yardımcısı
Lewis Libby	Dick Cheney’in Başdanışmanı
Donald Rumsfeld	Savunma Bakanı
Paul Wolfowitz	Savunma Bakan Yardımcısı
Peter W. Rodman	Savunma Bakan Vekili
John Bolton	Müsteşar (Silahların denetlenmesi)
Richard Armitage	Dışişleri Bakan Yardımcısı
Richard Perle	Savunma Politikaları Kurulu Başkanı
William Kristol	PNAC Başkanı ve Bush’un danışmanı
Zalmay Khalilzad	Afganistan Özel Büyükelçisi/Irak Özel Temsilcisi
Elliott Abrams	Ulusal Güvenlik Konseyi
William J. Bennett	Bush’un Konuşma Metni Yazarı

Jeffrey Bergner	Bristol Myers Squibb, Boeing, HP, Philip Morris, Lucent ve dell gibi firmaları temsilen Lobicilik faaliyetleri yürütmüştür.
Paula Dobriansky	Müsteşar (Küresel ilişkiler)
Francis Fukuyama	Yeni-Muhafazakârlığın Aktif Savunucusu ve Bush yönetiminde görüşlerine değer verilen bir akademisyen
Robert Kagan	PNAC Kurucusu ve Yöneticisi
William Schneider, Jr.	Savunma Bilim Kurulu Başkanı
R. James Woolsey	CIA eski Yöneticisi
Robert B. Zoellick	Bush Dönemi Kabine Üyesi

Buna göre Bush yönetiminin çok önemli görevlilerinin PNAC ile bağlantısı olduğu ifade edilebilecektir. Bu da düşünce kuruluşlarının ABD yönetimindeki etkisini göstermektedir.

PNAC'ın 11 Eylül saldırılarından sonra da Bush'a mektup yazarak Taliban ve El Kaide'ye saldırılması, "teröre karşı savaş ilan edilmesi", Yaser Arafat liderliğindeki Filistin otoritesinin sonlandırılması, Hizbullah'la mücadele edilmesi, Suriye ve İran'ın tehdit edilmesi ve Saddam Hüseyin'in mutlaka devrilmesi gerekliliği bildirilmiştir. Bundan 7 ay sonra da ikinci bir mektup yazarak, Irak harekâtına acilen başlanması ve İsrail'e destek verilerek İntifada'nın bastırılması istenmiştir (Lobe, 2006).

Bütün bu mektuplardaki ifadelerden PNAC üyelerinin İsrail'e destek vermeyi bir görev addettiği, bu noktada ABD yönetimi üzerinde mümkün olan bütün yöntemleri kullanarak baskı kurmayı amaçladığı ifade edilebilecektir.

Düşünce kuruluşları ABD Politikalarını belirlemede temel mekanizmalardan birisidir. Gerekli politika belirleme, gerekse karar alma süreçlerinde önemli etki doğurmaktadır. Düşünce kuruluşları arasında, devlet organlarına bürokrat ve yönetici transferi de sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu noktada özellikle İsrail yanlısı düşünce kuruluşlarının 2003 Irak Savaşı öncesinde çok iyi bir organizasyonla savaş kararı alınması yönünde propaganda yaptığı, özellikle PNAC gibi kuruluşların Bush dönemi üst kademe yöneticilerinin önemli bir kısmını bünyesinden çıkarması sebebiyle karar alma faaliyetlerinde

etkisinin yüksek olması gibi nedenlerle önemli katkı sağladığı ifade edilebilecektir.

SONUÇ

1948’de kuruluşundan hemen sonra İsrail’i tanıyan ilk ülke olan ABD, İsrail’i geçmişte olduğu gibi günümüzde de desteklemektedir. Geçmişte Sovyetler Birliği ile Orta Doğu politikalarında mücadele eden ABD, İsrail’i önemli bir stratejik ortak olarak görmüş, bu noktada İsrail’in bekası ve güvenliği ABD için birinci öncelikli hususlar içinde yer almıştır.

Lobi faaliyetleri, yasal metinlerin hazırlanma süreçlerine etki etmek, standartların oluşturulmasını onaylamak ya da reddetmek, belirli bir siyasi kimliğin seçim kampanyalarına etki etmek gibi amaçlarla oluşturulan ve bir grubun çıkarlarını savunan organize faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, ABD’de bulunan Yahudilerin örgütlü olarak İsrail çıkarları doğrultusunda yürüttüğü faaliyetler de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

İsrail Lobisi, yürüttüğü faaliyetlerdeki başarısı ile ABD’deki en etkili lobilerden birisi konumuna gelmiştir. Bunda çeşitli faktörler etkili olmaktadır. Lobi, ABD başkan adaylarına ve siyasi partilere yüklü oranlarda bağışlar gerçekleştirmekte; bu durum siyasetteki etkinliklerine katkı sağlamaktadır.

ABD’de bulunan çok sayıda Evangelist Hristiyan inançları gereği Yahudilere sempati duymaktadır.

Bir diğer husus, düşünce kuruluşlarının ABD politikalarında etki sahibi olması ve özellikle bazı düşünce kuruluşlarının faaliyetlerinin ABD politikalarını önemli oranda etkilemesidir.

Özellikle yeni muhafazakâr görüşteki kuruluşların, İsrail yanlısı politikalarının, Irak Savaşı’nda savaş kararı alınmasında önemli etkisi olmuştur. Yeni muhafazakârlar arasında Irak’ın işgali ve Saddam Yönetiminin devrilmesi yeni bir proje olmayıp, bu konuda önceki ABD yönetimlerine de önemli oranda baskı yapıldığı görülmektedir. Bu durum, Irak Savaşı’nın daha öncesinde çalışılmış bir senaryo olabileceğini gündeme getirmektedir. Yine PNAC benzeri düşünce kuruluşlarının çalışanlarının Bush yönetiminin çekirdek kadrosunu oluşturması, İsrail yanlısı düşünce kuruluşlarının ABD politikalarındaki etkisini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- AIPAC. (2020). *About AIPAC*. 19.11.2020 tarihinde <https://www.aipac.org/about> adresinden alınmıştır.
- AZM. (1992). *The constitution of the world zionist organization and regulations for its implementation*. 19.11.2020 tarihinde <https://azm.org/wzo-constitution> adresinden alınmıştır.
- Bard, R. G. (2009). AIPAC and US Middle East policy. İçinde. E. Gilboa ve E. İnbar (Ed.), *US-Israeli Relations in a New Era: Issues and Challenges After 9/11* (ss.76-95). Routledge.
- Bayramoğlu, E. (2006). *Yahudilik ve siyonizm tarihi*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Birnbaum, J. H. (1997). Washington's power 25. *Fortune Dergisi* 19.11.2020 tarihinde <http://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/1997/11/18/fortune.25/index1.html> adresinden alınmıştır.
- Birnbaum, J. H. ve Newell, R. (2001). Washington's power 25. *Fortune Dergisi*. 19.11.2020 tarihinde http://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/2001/05/28/303880/index.htm adresinden alınmıştır.
- Buchanan, P. J. (2003). Whose war?. *The American Conservative*. 21.12.2010 tarihinde <https://www.theamericanconservative.com/articles/whose-war/> adresinden alınmıştır.
- Bulut, A.T ve Akkan Güngör, F. (2011). Think-tankler ve dış politika: Türkiye ve ABD örneği. 17.11.2020 tarihinde <https://cesran.org/think-tankler-ve-dis-politika-turkiye-ve-abd-ornegi.html> adresinden alınmıştır.
- Canöz, K. (2009). Yasamayı engelleme amaçlı lobicilik: Filibuster. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (21), 157-169.
- Erlar, Ö. (2007). Bağımsızlık sonrasında Orta Asya devletlerinde milliyetçilik. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (11), 133-139
- Gözen, R. (2006). ABD'nin Irak'ı işgali: Yeni muhafazakâr/ demokratik emperyalist bir proje. İçinde. M. Şahin ve M. Taştekin (Ed.), 2. *Körfez Savaşı*. (ss.29-66). Ankara: Platin Yayınları.
- Haas. R. N. (2011). *Think-tanks and U.S. Foreign policy: A policy-maker's perspective*. 17.11.2020 tarihinde <https://kr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/75/2017/04/ijpe1102.pdf> adresinden alınmıştır.
- IASPS. *A clean break: A new strategy for securing the realm*. 17.11.2020 tarihinde

<https://www.palestineremembered.com/Acre/Articles/Story1351.html>
_adresinden alınmıştır.

Kagan, R. (2008). Neocon nation, neoconservatism. *World Affairs*, 1776, (170/4), 13-35

Kingston, M. (2003). *A think tank war: Why old Europe says no?*.
17.11.2020 tarihinde
<http://www.smh.com.au/articles/2003/03/07/1046826528748.html>
adresinden alınmıştır.

Kirkpatrick, J. J. ve Gerson, A. (1991). The Reagen Doctrine, human rights, and international law. İçinde Kirkpatrick, J. J. ve A. Gerson (Ed.), *Right versus might*. (ss.19-36). New York: Council on Foreign Relations Press.

Lehman, W. ve Bosche, L. (2003). Lobbying in the European Union: current rules and practices. *European Parliament Working Paper. Constitutional Affairs Series. AFCE 104 EN. 04. 14.11.2020 tarihinde*
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2003/329438/DG-4-AFCE_ET\(2003\)329438_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/etudes/join/2003/329438/DG-4-AFCE_ET(2003)329438_EN.pdf) adresinden alınmıştır.

Lewis, N. A. (2009). American-Israel public affairs committee. *New York Times*.
17.11.2020 tarihinde
<https://www.nytimes.com/2009/10/31/us/politics/31alliance.html>
adresinden alınmıştır.

Lobe, J. (2006). *New American century project ends with a whimper*. Inter Press Center.
19.11.2020 tarihinde
<http://www.ipsnews.net/2006/06/politics-us-new-american-century-project-ends-with-a-whimper/> adresinden alınmıştır.

Mann, J. (2004). *Şahinlerin yükselişi: Bush'un savaş kabinesinin gerçek hikâyesi*. (Çev. H. Köni), İstanbul: İlk Yayınları.

Mearshimer, J.(2005). *Hans Morgenthau and the Iraq war: Realism versus neo-conservatism*. Open Democracy Ltd. 22.12.2010 tarihinde
<http://mearshimer.uchicago.edu/pdfs/A0037.pdf> adresinden alınmıştır.

Mearshimer, J. J. ve Walt, S. M. (2007). *İsrail lobisi ve Amerikan dış politikası*. (Çev. E. Ocak), İstanbul: Profil Yayınları.

Mearshimer, J. J. ve Walt, S. M. (2009). *İsrail lobisi ve Amerikan dış politikası*. (Çev. H. Kösebalaban), İstanbul: Küre Yayınları.

OpenSecrets. *PAC Contributions to Federal Candidates*. 19.11.2020 tarihinde
<https://www.opensecrets.org/political-action-committees-pacs/C00648501/candidate-recipients/2018> adresinden alınmıştır.

Paul, D, Paul, M. ve R. Anderson. (2009). *Ethnic lobbies and US foreign policy*. Atlanta: Lynne Rienner Publishers.

- Petras.J. (2006). *The power of Israel in the United States*. Clarity Press.
- Porter, K. (2011). *U.S. foreign policy 101* 17.11.2020 tarihinde <https://www.thoughtco.com/foreign-policy-3310217> adresinden alınmıştır.
- Rich, A. (2004). *Think tanks, public policy and the politics of expertise*. ABD: Cambridge University Press.
- Saad, L. (2010). *Support for Israel in U.S. at 63%, near record high*. 11.12.2010 tarihinde <http://www.gallup.com/poll/126155/support-israel-near-record-high.aspx> adresinden alınmıştır.
- Said, E. (2005). *Oslo'dan Irak'a ve yol haritası*. (Çev. M. Uyurkulak), İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Sniegoski, S. J.(2007). Neoconservatives, Israel, and 9/11: the origins of the U.S. war on Iraq. İçinde. D. L. O'Huallachain ve J. F. Sharpe (Ed.), *Neo-Conned Again: Hypocrisy, Lawlessness, and the Rape of Iraq*. (ss.81 -110). Virginia Norfolk: Light int The Darkness Publications.
- Taube, M. (2000). *There is more to a conservative than meets the eye*. Calgary Herald. 19.11.2020 tarihinde <https://vdare.com/articles/there-s-more-to-a-conservative-than-meets-the-eye> adresinden alınmıştır.
- Tanner, S. (2005). *Bush'ların savaşları: Askeri liderler olarak bir baba ve oğlun portresi*. (Çev. A.Doğancı), Ankara: Elips Kitap.
- Tunç, H. (2004). *Amerika'nın Irak savaşı*. İstanbul: Harmoni Yayınevi
- Uslaner, E. M. (2007). American interest in the balance? Do ethnic groups dominate foreign policy making? İçinde. Cigler. A.J.Loomis ve Burdett A. (Ed.), *Interest Group Politics* (ss.301-321).Washington: CQ Press
- Yılmaz, S. (2007). *21. yüzyılda güvenlik ve istihbarat*. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Yinon, O. (1982). *A strategy for Israel in the nineteen eighties*. (Çev. Shahak, I.), Kivunim. (14/5742), 19.11.2020 tarihinde <https://www.voltairenet.org/article185957.html> adresinden alınmıştır.
- Yuravlivker, D. (2020). *AIPAC: The perception of power and the power of perception. GVPT889m: US Foreign Policy in the Middle East*. Prof. Telhami, University of Maryland.
- ZOA.(2020). *About US*. 14.11.2020 tarihinde, <https://zoa.org/about/> adresinden alınmıştır.

EXTENDED SUMMARY

The Development of Israel Lobbying Activities in the USA and the Effect of the Lobby on the 2003 Iraq War

Introduction

Interests and policies of the USA, which was the first country recognizing Israel after 11 minutes following its foundation, and Israel in the Middle East are parallel to each other at the present time, as it was in the past.

It's possible to define lobby activities as the activities of organized communities which defend interests of a certain group and which are founded to affect a state's legislative processes and law texts, to press for acceptance or rejection of introduction of certain standards or to implement a party's canvass or defamation campaign.

In the USA, there are a significant number of Jewish people and they, in an organized manner, have seen serving Israel's interests as a duty. They have been working for affecting the USA's policies by lobby activities under some organizations. Jewish lobby, because of important amount of support provided by it to the politicians and political parties in the USA, is among the most important factors having an effect on the USA's political processes.

Israeli Lobby

The Israeli lobby, according to many writers, is the most powerful lobby in the USA. The Israeli lobby has been very successful at structuring the USA's policies. Accordingly, Israel could get necessary credits and donations for its lobby activities and it could direct USA foreign policy in line with its interests.

One of the important factors helping Jewish lobby in the USA and having an effect on the USA's policies is the US Christians' especially the Evangelists' sympathy towards Jews.

It's possible to state that the Evangelists feel sympathy towards Israel in line with provisions in Holy Scriptures and that they do their best to put these provisions into practice. When it's taken into consideration that there are more than 50 million Evangelists in ABD, it's clear that this number of people is enough to affect USA's policies and make it follow policies pursuing Israel's interests.

In the same way, it's possible to state that the views of the neoconservatives who had a determinative role on the USA's policies in Bush era are parallel with the views of the Evangelist Christians.

It's understood that members of the think tanks having an neoconservative point of view see supporting Israel as a duty from moral and strategic points and that they direct the US administration in that way. This situation is important because it exhibits Israeli effect on the USA's policies clearly.

Being in cooperation with Israel on the terrorism issue and defending Israel are among the most important US policies. Accordingly, Iraqi War has been supported by neoconservatives intensively and clearly.

Conclusion

The notion of invasion of Iraq wasn't a new project among the neoconservatives. Neoconservatives had been advocating this project long before the 2003 Iraq War. They had emphasized repeatedly that the USA should have supported Israel for its Middle East policies and its interests and that Saddam Hussein's government was, with reference to its autocratic structure and its use of mass destruction weapons in the past, still a threat for Israel's security and the USA's policies.

Especially after September 11 attacks, think tanks in the USA have published a lot of research and articles by taking these attacks as a reference. It's known that some think tanks had had activities in relation to overthrowing Saddam Hussein and supporting Israel also before September 11.

When the reports and studies published by the aforesaid institutions are examined, it's seen that the activities just before Iraq War and the reasons of War were actually in accordance with these reports and studies to a great extent. This situation shows that Iraq war may have been carried out through a war scenario which had been prepared long before. That most of the employees of those think tanks were in the Cabinet in Bush era also supports this claim.

IS THERE ANY RELATIONSHIP BETWEEN MILITARY EXPENDITURE AND ARMS TRANSFER? A RESEARCH FOR THE PERIOD 2000-2019

Rukiye CAN YALÇIN*, Yunus GÖKMEN**, Memduh BEGENİRBAŞ***, Hakan Ömer TUNCA****

Abstract

The objective of this study is to examine whether there exists a relationship between military expenditure (ME) and arms transfer (AT) level of top thirty most military spending countries. For empirical investigation, the data of top thirty countries in cumulative ME consisting of 2000-2019 period has been adopted from Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) official web site (SIPRI, 2020). To explore the association between ME and AT of top thirty countries, Correlation Analysis (CA), which is commonly used for determining relations among variables, has been conducted. The empirical results reveal significant relationships between ME and AT for 9 countries (Turkey, China, South Korea, India, USA, Australia, Russia, Norway, and Spain) with same direction and no significant relationship for other countries (Colombia, Taiwan, Saudi Arabia, Pakistan, Iran, Poland, Brazil, Singapore, Japan, Greece, Canada, Sweden, Netherlands, Israel, Italy, France, Germany, and UK).

Article Type: Research Article

Key Words: Military Expenditure, Arms Transfer, Economic Growth

JEL Code: M19

Author's Note: This study was prepared in compliance with the scientific search and publication ethics. There is no content necessitating any permission from Ethical Board or any legal/special permission in this study. We, as the authors of the article, signed our declaration certifying that there was no conflict of interest within the article preparation process.

*Dr. Öğ. Üyesi, MSÜ Kara Harp Okulu Dekanlığı, Savunma Araştırmaları Bölüm Başkanlığı, ryalcin@kho.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4500-6935

**Doç.Dr. MSÜ Kara Harp Okulu, Endüstri Mühendisliği Bölüm Başkanlığı, yunusgokmen@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6107-0577

***Doç.Dr., MSÜ Kara Harp Okulu Dekanlığı, Savunma Araştırmaları Bölüm Başkanlığı, mbegenirbas@kho.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0917-0973

****Dr. (E.)Alb., hotunca@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-1180-2549

Geliş Tarihi / Arrived : 13.11.2020

Kabul Tarihi / Accepted : 30.11.2020

Askerî Harcamalar ve Silah İhracatı Arasında İlişki Var mıdır? 2000-2019 Sürecini Kapsayan Bir Araştırma

Özet

Bu çalışmanın amacı, en çok askerî harcama gerçekleştiren otuz ülkenin askerî harcamaları ve silah ihracatı oranları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ampirik çalışma için (Stockholm International Peace Research Institute) SIPRI'den elde edilen, 2000-2019 yılları arasında en çok kümülatif askerî harcama gerçekleştiren 30 ülkeye ait veri seti kullanılmıştır. 30 ülkeye ait Askerî Harcamalar ve Silah İhracatı arasındaki ilişki bu dönemi kapsayacak şekilde Korelasyon Analizi ile test edilmiştir. Korelasyon Analizi sonuçlarına göre 9 ülke için (Türkiye, Çin, Güney Kore, Hindistan, ABD, Avustralya, Rusya, Norveç, ve İspanya) askerî harcamalar ile silah ihracatı arasında aynı yönde anlamlı ilişkiye ulaşılmışken, 18 ülke için (Kolombiya, Tayvan, Suudi Arabistan, Pakistan, İran, Polonya, Brezilya, Singapur, Japonya, Yunanistan, Kanada, İsveç, Hollanda, İsrail, İtalya, Fransa, Almanya, İngiltere) anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Askerî Harcama, Silah İhracatı, Ekonomik Büyüme.

JEL Kodu: M19

Yazarın Notu: Bu çalışma bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada etik kurul izni veya yasal/özel izin gerektirecek bir içerik bulunmamaktadır. Çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığı SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine yazar imzası ile beyan edilmiştir.

INTRODUCTION

Security has come with an increasing momentum as a very important concept and it has been essential for people since ancient times. For people, the need for security, which comes after physical needs such as eating and drinking, is a necessity to survive. In this context, accepting countries as organizations with socio-technic systems, the importance given to the security of countries is increasing day by day. In recent years, especially with the development of technology, there have been changes in the understanding of security and the war has gained different dimensions by going beyond classical warfare. It is predicted that the most striking and distinctive features of the future security and combat environment will be uncertainty, instability, risk and multiple threats in the developing environment (Yalçın, 2017). Being one of the asymmetric threats, terrorism will replace traditional Cold War-era threat expectations from the state conventionally (Kormazyürek, 2018). While past conflicts were based on enormous manpower and ground troops, the new face of war is now weapons of mass destruction. These uncertainties, instability, risk and multi-faceted environment of threat brings along different policies and strategies to ensure the security of countries and allocate a significant share from the budget for defense expenditures (NATO, 2019).

Defense (military) expenditure is one of the most critically observed components of public spending. Therefore, the study of military spending is an important subject for economics in general and defense economics in particular (Kumar, 2017). While countries are fundamentally different and free to define military spending according to their own wishes and interests, military spending in general is the amount of financial resources allocated by a country to maintain defense armed forces and other essential services (SIPRI, 2016). With regard to NATO definition, defense expenditure is defined as payments made by a national government specifically to meet the needs of its armed forces, Allies or the Alliance.

At first glance, although it is believed that defense expenditures have a negative effect on the current economic growth of countries, it can be said that such expenditures do not have a direct effect on the detriment or development of countries (Benoit, 1978). It can be considered that defense expenditure has several possible positive external effects on the economies of countries, particularly in relation to infrastructure, technological progress and human capital formation (Ram, 1995). Especially using the resources allocated for defense in the field of defense technologies will accelerate Research and Development (R&D) activities. Defense-related R&D studies play an important role in the implementation of new strategic concepts in most of the leading industrial countries (Altmann et al., 1998). In this context, it is possible to use civilian technologies in R&D activities in the field of defense with an open innovation approach. With the same thought, the technological knowledge obtained in the field of defense, especially in the guided basis, later applied or experimental research phase, has been used in the civilian field (EU Commission, 2013). For example, the information obtained from R&D activities on the working principles of laser beams for the production of laser guns can be used in the field of health in the civil sector. This understanding provides an enormous opportunity to operate the spending and resources used in the field of defense in other areas and can be termed as dual-use (Meunier, 2019). This policy and strategy has recently been implemented by many developed countries, especially by the USA, and has provided the opportunity to turn the adverse effects of defense expenditures on the national budgets into a value.

Considering the above mentioned reasons, this study aims to reveal the relationship between the level of defense expenditures and arms transfers of countries. The research is considered to be important in terms of showing the fact that the countries do not see defense expenditures as a burden and that the resources and expenditures allocated to the defense in question can actually be turned into opportunities and have especially positive contributions to defense exports. In this context, the data of 30 countries with the highest defense expenditures in the database of

Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) consisting of 2000-2019 term were discussed. In the study, the secondary data belonging to the countries related to 2000-2019 term were handled as time series data and scrutinized by employing Correlation Analysis (CA) and the relations between them, if any, have been examined. As a result of the analysis, the data of these 30 countries' defense expenditures and arms transfer levels were presented on tables and figures, and the findings were evaluated and discussed. In addition, according to the findings and evaluation results, some suggestions were made to the countries by making forward-looking projections that include technological developments for the defense expenditures that countries have made to ensure their security.

The Impact of Defense Expenditures on Economy

While developing countries generally export labor-intensive products and raw materials, they import products of advanced technology from developed countries. However, such way of foreign trade has negative consequences for developing countries and these countries generally have foreign trade deficit. Especially since the 1980s, many countries abandoned closed economy models or production based on import substitution and adopted export-oriented economic growth models (Göçer, 2013). In this respect, the export and growth performance of particularly Far Eastern countries, which adopt an open economic growth model, has set an example for many developing countries.

What is more is that in the competitive environment of globalization, the driving force of economic growth has been the superiority in technological competition. It has been assumed that continuous increase in the resources spent on developing new technologies will lead to a continuous increase in economic growth (Romer, 1989). The determining factor in technological competition has been the superiority in advanced technology production areas such as space, medicine, information and defense sectors.

On the other hand, while countries tend to cut their investment on defense industry after the collapse of the USSR; the Gulf War, September 11 attacks and the following operations in Afghanistan, Iraq and Syria have led nearly all countries to allocate more on the defense-oriented investments throughout the world. As a result of the change in the defense share in the state budget, a great number of studies have been made to attempt to explain the relationship between defense and economy.

War and economy mutually and continuously affect each other (Ergun, 1995). Security and defense are the basic requirements for the establishment of economic relations in a society. In this respect, sovereignty and defense services have been considered as a basic necessity for the market economy to operate (Bulutoğlu, 1981). Defense expenditures are the share of national income that countries allocate at the expense of their welfare in order to ensure the continuity of sovereignty and national existence (Koban, 1998). In other words, the term “defense expenditures” refers to the share a country allocates to defense from public spending in a certain period and it is stated that the ratio of the mentioned expenditures in total public expenditures tends to increase day by day (Ball, 1983). Though they are not productive, it is not possible to give up defense expenditures due to their strategic and political ties.

The seminal study about the effects of defense expenditure on economy was carried out by Benoit (1973, 1980) suggesting a positive relationship between the two variables for developing countries. He revealed that developing countries with a greater defense expenditure performed greater economic growth and vice versa. After this seminal study, the relationship between defense expenditure and economic growth, especially for less developed countries, has been extensively investigated through empirical works with opposing results. Literature on the relationship between the two variables seems to be classified into mainly two groups as the studies concluding a significant relationship though with opposing directions of causality and studies revealing no significant correlation.

First, a great number of studies state the existence of casual relationship between military expenditure and economic growth but they differ about the direction of this relationship. In this context, the opposing results of the studies seem to stem from the two differing perspectives of Keynesian and Neoclassical approaches. To begin with, military spending has a considerable impact on economic growth according to Keynesian approach. In other words, military spending fosters economic growth via aggregate demand impact. Namely, higher military spending increases the aggregate demand and this leads to higher capital utilization, employment and profit rates. Thus higher investments occur which may lead to economic growth via its multiplier effect. Accordingly, Keynesians can be said to suppose a one-way causal relationship from military spending to economic growth (Dakurah et al., 2001: 652; Deger, 1986: 181-182; Dunne et al., 2005). Similarly, Hassan et al. (2003), Sezgin (2000, 2001), Biswas (1992) and Dunne et al. (1998) concluded that there is a significant positive correlation between military expenditure and economic growth. However, there are several other studies indicating a unidirectional relationship but

from economic growth to military expenditure (Gokmenoğlu et al., 2015; Topcu and Aras, 2013; Kollias et al., 2004).

In the Neoclassical approach, military expenditures are considered to be a public property and it is argued that economic effects can be evaluated by comparing the opportunity costs between military spending and other expenditures. (Duyar ve Koçoğlu, 2014: 704). Besides, since military spending may take share from the resources to be used for growth in other areas, it may negatively impact or slowdown the growth as a result of crowding out effect. In other words, dealing with the effects of defense expenditures on economic growth as demand oriented, Neoclassical approach claims that the cost caused by defense expenditures reduces the share that can be allocated for education, health and other industries from the state budget and prevents the allocation of state resources directly for human factors. Neoclassics, as the Keynesians, recognize the existence of a significant causal relationship between military spending and economic growth albeit with different ways of interaction (Dakurah et al., 2001:652; Deger, 1986: 181-182). Korkmaz (2015), Deger and Smith (1983, 1985), Heo, (1998), Khalid et al. (2015) and Dunne et al. (1999) revealed the negative effect of military expenditure on economic growth. Cappelen et al (1984) similarly concluded that military expenditure has an overall negative effect on economic growth.

Second, beside those studies indicating relationship referring different directional causalities, Kollias and Makrydakis (1997), Biswas and Ram (1986); Dakurah et al (2001), Pradhan (2010) and Abdel-Kalek et al. (2020) could find no evidence for any kind of causal relationship between the two variables.

Regardless of the significance or direction of relationship between variables, defense expenditures are increasing in the world and the rate of increase in defense expenditures in developing countries is even higher than in developed countries.

As Benoit (1978) states, defense programs of most countries unintentionally make tangible contributions to the civilian economies via several indirect impacts. In this respect, defense programs provide a number of people not only feeding, clothing and housing but also education, medical care, vocational and technical training that may have a high civilian utility. Likewise, the engagements of defense programs in a variety of public works such as roads, dams or airports may serve civilian uses. In particular, the need of defense programs for scientific and technical specialties in a variety of R&D activities may also contribute to the civilian economy through engaging in or financing certain items for both military and civilian use, which otherwise may not be economically produced for civilian demand.

Thus, especially high tech products of defense industry may be directly used in other sectors such as health, transportation or education in some cases. Similarly, Wilkerson and Williams (2008) argue that defense expenditures can benefit an economy-for example, by creating or maintaining a climate of national security necessary for both domestic and foreign private investment to flourish. Additionally, it provides sizable public infrastructure investments, development of advanced technology and skilled training workers.

On the other hand, in today's world, technological and industrial base of countries represents the crucial part of national power. Though countries may supply their defense needs from internal or external sources, basically, the defense industry is regarded as a vital interest and the core of national security concerns. Therefore, they allocate large resources to develop and maintain their national defense industry in terms of R&D and the production of indigenous technology and equipment (Ikegami, 2013). This enables the defense industry to become "national" by nature, since the government and private industry closely cooperate for the shared interests of maintaining indigenous technological and industrial bases for defense R&D and production (Ikegami, 1992). The large "national" defense industry is crucial even in terms of employment and the national economy. Almost all industrial states basically prefer "self-sufficiency" in armaments. Though Abdel-Khalek et al. (2020) have found no significant causal relationship between military expenditure and economic growth they state that Indian military industry has supported Indian development and economic growth through technological spillover to the civilian sectors, thereby raising productivity and enhancing growth. Moreover, especially R&D activities, manufacturing basic components and electronic systems enhanced civilian industry and export levels by getting the marketing rights of foreign military equipment and systems produced in India via licenses.

To investigate our research question, Top Thirty Countries in Cumulative Military Expenditure consisting of 2000-2019 term have been presented with Figure-1 below. The US defense expenditure is, undoubtedly, that of military superpower and it is not by chance. The US devotes the largest income share to defense of all NATO members (Aufrant, 1999). Besides, the US has almost five times military expenditure of its closest follower China.

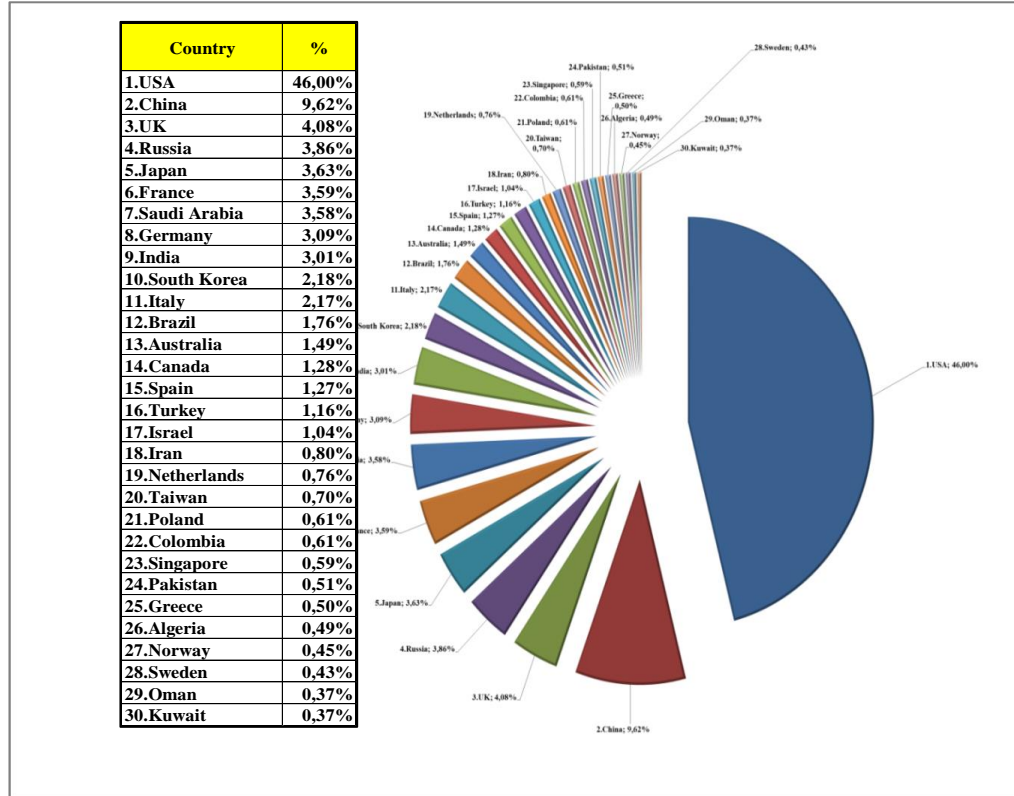

Figure1: Top Thirty Countries in Cumulative Military Expenditure Related to 2000-2019 Term.

Especially the top ten of the list, presented in Figure 1, reveals the determining role of economic power in defense expenditures. However beyond the size of the defense expenditure of the countries, the context of the expenditures seems more critical. This is because the main issue to be considered first is to what extend these expenditures contributing to the domestic production of defense needs rather than the size of defense expenditures. In this regard, the critical point is whether defense spending refers to direct defense imports or mainly domestic production since the countries spending their defense budget especially for the production of indigenous defense technologies are considered to be arms exporter after fulfilling its military needs.

Figure 2 provides the ranking of top thirty countries in cumulative arms transfers between related 2000-2019 term. The fact that USA, Russia, France, Germany, UK and Italy, the most developed countries of the world, ranked in the top ten among arms transferring countries can be considered as an indicator of how attractive this sector is for countries economically. In addition, the fact that countries such as Sweden, Italy, Norway and Spain though neither of which has been subjected to immediate external threats,

export a significant amount of defense industry products, reveals the economic importance of this sector.

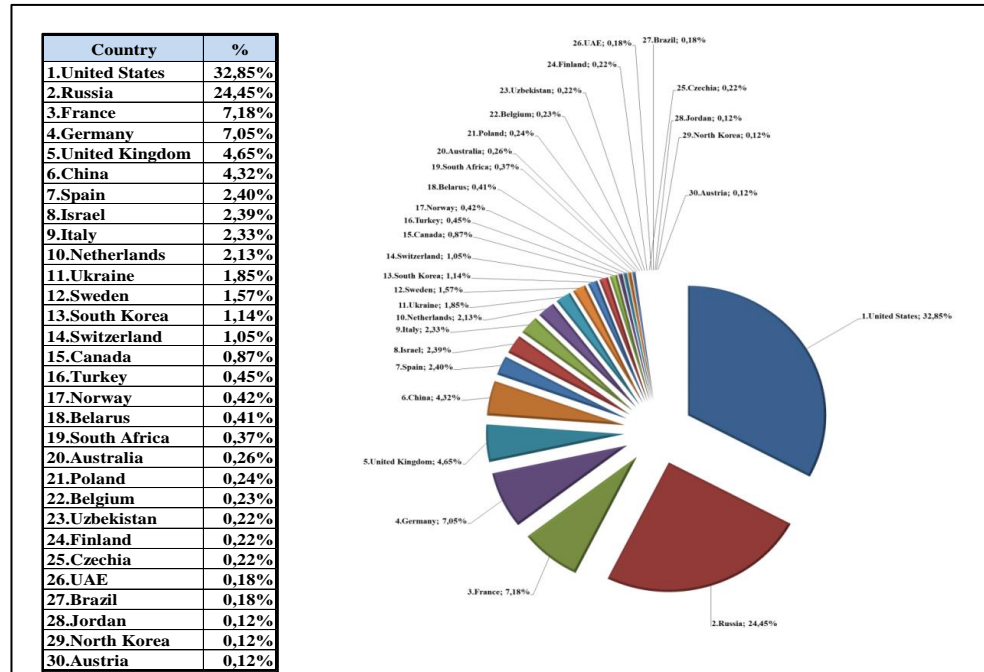

Figure 2: Top Thirty Countries in Cumulative Arms Transfers Related to 2000-2019.

Considering the existing status of countries' arms transfer levels presented above, we assume that as the share allocated from the state budget to the defense field increases, these countries firstly begin to manufacture domestic and national defense products to fulfill their own needs and then may start to export their domestic defense products which in general will lead to economic growth as well.

Data and Methods

In this research, for releasing the relationship between Military Expenditure (ME) and Arms Transfers (AT), we focus on the data of top thirty countries in cumulative ME consisting of 2000-2019 period. The relevant data of these countries is gathered from SIPRI official web site (SIPRI, 2020), which is an independent international institute devoting investigate issues such as clash, armaments, arms control and disarmament. Descriptive statistics of top thirty countries in military expenditure and arms transfers are illustrated in Table 1.

Table 1: Descriptive Statistics of Top Thirty Countries in Military Expenditure and Arms Transfers Related to 2000-2019.

Military Expenditure (million \$)*					Arms Transfers (million \$)						
Rank	Countries	Mean	SD	Total	%	Rank	Countries	Mean	SD	Total	%
1	USA	594,244	136,088	11,884,881	46.00	1	United States	8,133	1,895	162,667	32.85
2	China	124,267	83,376	2,485,334	9.62	2	Russia	6,054	1,156	121,088	24.45
3	UK	52,658	8,812	1,053,165	4.08	3	France	1,778	566	35,568	7.18
4	Russia	49,902	25,774	998,048	3.86	4	Germany	1,747	749	34,934	7.05
5	Japan	46,859	5,941	937,185	3.63	5	UK	1,152	267	23,049	4.65
6	France	46,401	8,627	928,013	3.59	6	China	1,069	605	21,389	4.32
7	Saudi Arabia	46,233	22,649	924,664	3.58	7	Spain	594	446	11,875	2.40
8	Germany	39,885	7,026	797,694	3.09	8	Israel	592	268	11,836	2.39
9	India	38,917	18,674	778,348	3.01	9	Italy	577	209	11,540	2.33
10	South Korea	28,140	9,847	562,802	2.18	10	Netherlands	527	305	10,543	2.13
11	Italy	28,094	4,731	561,890	2.17	11	Ukraine	458	294	9,161	1.85
12	Brazil	22,720	9,476	454,402	1.76	12	Sweden	389	203	7,786	1.57
13	Australia	19,198	7,486	383,956	1.49	13	South Korea	297	272	5,640	1.14
14	Canada	16,520	4,912	330,407	1.28	14	Switzerland	260	86	5,196	1.05
15	Spain	16,378	3,469	327,566	1.27	15	Canada	216	84	4,315	0.87
16	Turkey	15,010	3,847	300,192	1.16	16	Turkey	112	85	2,248	0.45
17	Israel	13,463	4,329	269,258	1.04	17	Norway	103	64	2,063	0.42
18	Iran	10,316	3,519	206,325	0.80	18	Belarus	100	82	2,008	0.41
19	Netherlands	9,837	1,909	196,736	0.76	19	South Africa	93	60	1,855	0.37
20	Taiwan	9,087	1,093	181,743	0.70	20	Australia	67	45	1,282	0.26
21	Poland	7,894	2,773	157,884	0.61	21	Poland	63	69	1,193	0.24
22	Colombia	7,845	3,254	156,901	0.61	22	Belgium	58	70	1,158	0.23
23	Singapore	7,618	2,347	152,368	0.59	23	Uzbekistan	139	94	1,111	0.22
24	Pakistan	6,588	2,831	131,752	0.51	24	Finland	54	32	1,081	0.22
25	Greece	6,395	1,870	127,906	0.50	25	Czechia	54	44	1,070	0.22
26	Algeria	6,281	3,467	125,626	0.49	26	UAE	60	46	895	0.18
27	Norway	5,782	1,386	115,650	0.45	27	Brazil	52	38	877	0.18
28	Sweden	5,610	671	112,195	0.43	28	Jordan	42	39	593	0.12
29	Oman	4,839	2,688	96,771	0.37	29	North Korea	49	51	586	0.12
30	Kuwait	4,790	1,579	95,800	0.37	30	Austria	29	28	584	0.12

In this study, to explore the association between ME and TA of top thirty countries, we conduct Correlation Analysis (CA), which is commonly used for determining relations among variables in literature.

CA is widely defined to as the degree of relationship between the two variables. In CA, it is trying to explore the association between two variables, not proposing or focusing whether or not one deduces the other. The two variables researched are both interested in equally, and neither is proposed to be the explanatory or explained variable (Crawford, 2006). The null hypothesis of CA is that the correlation coefficient is equal to zero (no an association) indicating that variable 1 and variable 2 are not related (Overholser and Sowinski, 2008). There are three kinds of correlation coefficients commonly used:

Pearson's Correlation Coefficient: This correlation coefficient is the most common correlation method for specifying monotonic linear relationship. It is related to the covariance of the two variables normalized by their standard deviations (Schober, Boer and Schwarte, 2018).

$$r_{xy} = \frac{\text{cov}(x,y)}{SD_x \times SD_y} \quad (1)$$

Spearman's Rank Correlation Coefficient: A non-parametric measure of correlation, which can be practical for non-normally distributed continuous data, utilized for ordinal data and evaluates monotonic relationships (whether linear or not). Confidence Intervals (CI) for Spearman's correlations are calculated by using the Fieller, Hartley, and Pearson (1957) correction.

$$r_{s_{xy}} = \frac{\text{cov}(\text{rank}_x, \text{rank}_y)}{\text{SD}(\text{rank}_x) \times \text{SD}(\text{rank}_y)} \quad (2)$$

Kendall's Rank Correlation: the Kendall's rank correlation is chosen instead of the Spearman correlation, due to a lower Gross Error Sensitivity (GES) and a lower Asymptotic Variance (AV). However, the commenting of Kendall's tau is less direct contrasted with Spearman's rho, since it quantifies the distinction between the % of compatible and incompatible pairs among all probable pairwise events. CI of Kendall's correlation coefficient are also calculated by utilizing the Fieller, Hartley, and Pearson (1957) correction (see Bishara and Hittner, 2017).

$$r_{xy} = \frac{2}{n(n-1)} \sum_{i>j} \text{sign}(x_i - x_j) \times \text{sign}(y_i - y_j) \quad (3)$$

Results of Analysis

For dissecting the association between ME and TA, CA is employed for the data of thirty countries in accumulative ME related to 2000-2019 term by computing Pearson's correlation coefficient, which is the most widely used correlation coefficient for determining monotonic linear relationship. The result of CA is demonstrated in Table 2.

Table 2: The Results of CA

Period	Relationship (r) ^b		
	Same Direction r (+)	No Relation r(0)	Not Computed ^c
2000-2019	1.Turkey (0.801 ^a)	1.Colombia (0)	1.Algeria (NA)
	2.China (0.794 ^a)	2.Taiwan (0)	2.Oman (NA)
	3.South Korea (0.720 ^a)	3.Saudi Arabia (0)	3.Kuwait (NA)
	4.India (0.674 ^a)	4.Pakistan (0)	
	5.USA (0.629 ^a)	5.Iran (0)	
	6.Australia (0.622 ^a)	6.Poland (0)	
	7.Russia (0.603 ^a)	7.Brazil (0)	
	8.Norway (0.598 ^a)	8.Singapore (0)	
	9.Spain (0.586 ^a)	9.Japan (0)	
	10.Greece (0)		
	11.Canada (0)		
	12.Sweden (0)		
	13.Netherlands (0)		
	14.Israel (0)		
	15.Italy (0)		
	16.France (0)		
	17.Germany (0)		
	18.UK (0)		

(a): Pearson correlation is significant at $\alpha=0.05$ level and correlation values are shown in parenthesis.

(b): r(0.00-0.20): Slight correlation (negligible relationship),

r(0.20-0.40): Low correlation (definite but small relationship),

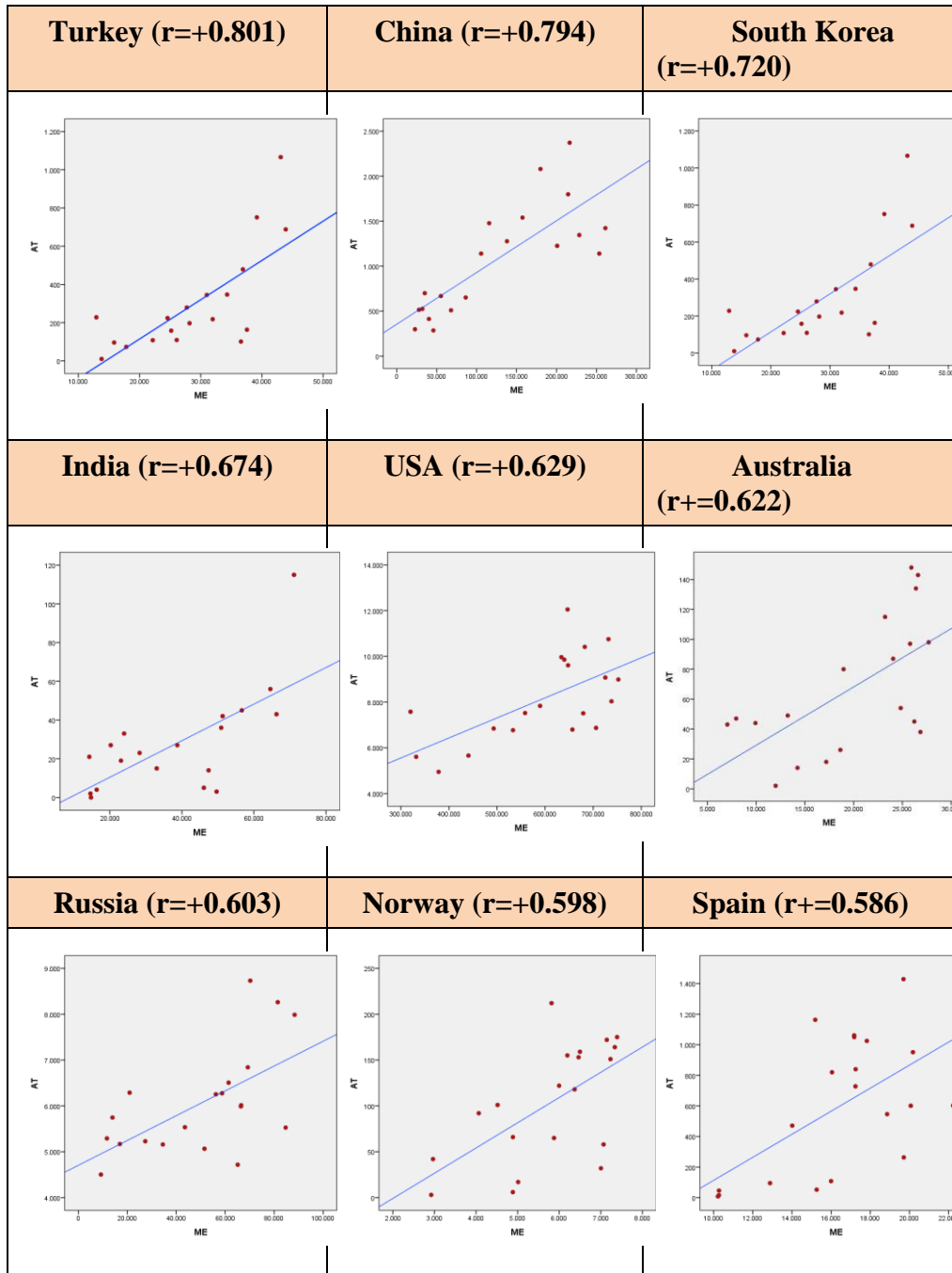
r(0.40-0.70): Moderate correlation (substantial relationship),

r(0.70-0.90): High correlation (marked relationship)

r(0.90-1.00): Very high correlation (very dependable relationship) (Guilford,1950)ⁱ.

(c): Since there is no data in Arms Transfers database concerning with these countries, the correlation analysis is not perform.

As examining the findings obtained from Table 2, it can be concluded that there are significant relationships between ME and TA in 9 countries (Turkey, China, South Korea, India, USA, Australia, Russia, Norway, and Spain) with same direction. Turkey, China and South Korea have significant high positive (same direction) correlations (0.70-0.90) between ME and TA successively referring marked relation. The other countries (India, USA, Australia, Russia, Norway, and Spain) have significant moderate positive correlation between ME and TA expressing substantial relationship. On the other way, there are not associations between ME and TA in the rest of the countries (Colombia, Taiwan, Saudi Arabia, Pakistan, Iran, Poland, Brazil, Singapore, Japan, Greece, Canada, Sweden, Netherlands, Israel, Italy, France, Germany, and UK). The scatterplots of CA of countries having the same direction relationships between ME and AT is expressed in Figure 3.

ME: Military Expenditure(x million \$), AT: Arms Transfer (x million \$).

Figure 3: Scatterplot of Correlation Analysis

As scrutinizing the results in Figure 2, the association between ME and AT is significantly positive with the same direction. The power of the relationship level between ME and AT of these countries is shown in descending order. In particular Turkey, China and South Korea have accomplished in the military expenditure triggering the volume of arms transfer. In other words, in these countries, the more military expenditure occurs, the more arms transfer comes about.

CONCLUSION

The security for an individual, a society or a country is *raison d'être* (reason for being) since the beginning of time known. In order to ensure security as a phenomenon somehow countries have to build a defense system against others. Continuously, they make efforts to establish better and more efficient defense systems than the existing ones. This ambition results in security dilemma and making countries spend more and sometimes sacrificing social interest. This was much-debated in the history, “butter” versus “guns” referring butter as social needs (hospitals, schools, roads, railways, bridges, parks etc., shortly public needs) guns as defense systems (tanks, artillery, fighter planes, weapons, troops etc. shortly military goods). At the end defense expenditure firmly stand in public spending. In the literature, there exist many studies about relationship among public spending, economic growth, military expenditure and their determinants. There is also no consensus in the results of these studies, since military expenditure-as one portion of GDP and public spending- is depended on some factors like political, economic, geographical and time frame factors. The analysis in these studies mainly showed the three different results. First, ME suggests positive contribution to civilian economy with indirect impacts especially in developing countries. Second, ME reduces the portion of capital allocated to public services like health, education and industry, thus effects negatively. Last, with multiple and complex reasons ME is neutral.

The present study was designed to determine the relation between ME and AT in the last 20 years and investigate whether there is significant relationship between ME and AT for relevant countries. Correlation analysis of this study has indicated that in some 9 countries (namely Turkey, China, South Korea, India, USA, Australia, Russia, Norway, and Spain) ME has moderate and above positive relationship with AT. As ME increases in these 9 countries, with different approaches and policies to defense-which can be seen in their expenditures and their involvement to international interventions-, with giving more importance to making their military goods national, with increasing GDP, with non-decreasing and efficient size of armed forces and with political consistency, so do AT.

Considering the 9 countries; Turkey; being a bridge between east and west, bordering the conflicted areas, partnering in NATO but not utilizing more of resources of NATO thus approaching to Russia when needed, trying to produce national military goods, has had a positive contribution to her AT with her ME. Big economic growth boomed together with its on-going military modernization have made China a major player in the world's arms trade. For many years, Beijing imported several times more conventional weapons than it sold overseas, but for most of the last decade, China has been a net arms exporter. North Korea being the eternal enemy of South Korea, South Korea's foreign policy has been focused on deterring acts of her for more than fifty years. But South Korea is planning to change its defense industry into an exporting industry. South Korea depends on defense industry's latest sales of fighters and frigates. The defense industry of India is a strategically important sector in India. Australia has produced new defense policy to increase export over import and enrich national manufacturing. In the United States and Russia, the defense industry is for their armed forces and to guarantee self-reliance and to act independent world powers. Australia currently promotes the export of arms and related staff and services. Norway and Spain are the two of the world's largest exporter of weapons and ammunition. In both countries defense industry generates direct and indirect jobs.

The other findings of this research by using CA provide insights for the other 18 countries (including Pakistan, Iran, Brazil, Japan, Greece, Canada, Israel, France, Germany and UK) that ME and AT have no relation. This "no relation" does not mean 18 countries do not have significant AT. The defense policy of governments being one of the most important determinants of ME, similar expenditure trends and strong military industry with huge sell out might be reasons having this neutral relationship. On the other hand, it seems that the change in defense expenditures did not have any effect on arms exports for countries such as Saudi Arabia. It can be evaluated that since they do not have domestic defense industries or initiatives in this direction they transfer the majority of defense expenditures to arms imports. Taken together, these findings do support mix solution depicted in the previous literature saying ME suggests positive contribution in some examples and neutral for others to the economies of countries (Ikegami, 2013; Wilkerson and Williams, 2008; Dakurah et al., 2001; Pradhan, 2010).

Two points would be particularly worth for further research. Firstly, analyzing the effects of other determinants such as R&D share in ME on AT levels for other regions or nations in international alliances of different periods is considered to be a valuable contribution to the literature. Secondly, it is considered to be beneficial to provide recommendations for countries via projections including technological developments in terms of defense expenditures.

REFERENCES

- Akgül, A. (1987). *Dünyada savunma harcamalari ve savunma sanayiilerinin yapısı*, Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Altmann J., Liebert W., Neuneck G. and Scheffran J. (1998). *Dual-use and conversion of military-related R&D in Germany*. In: Reppy J. (eds) *Conversion of Military R & D*. London: Palgrave Macmillan.
- Anlağan, Ö. (2002). Savunma sanayiinde Ar-Ge'nin rolü. *Savunma Sanayiisinde Stratejik İlişkiler Sempozyumu Tebliğ Kitabı*. Ankara: Pelin Ofset.
- Ball, N. (1983). Defense and development: A critique of Benoit study, *Economic Development and Cultural Change*, 31, 507.
- Benoit, E. (1973). *Defense and economic growth in developing countries*. Lexington: Lexington Books.
- Benoit, E. (1978). Growth and defense in developing countries, *Economic Development and Cultural Change*, 26, 271-280.
- Bishara, A. J., and Hittner, J. B. (2017). Confidence intervals for correlations when data are not normal. *Behavior Research Methods*, 49(1), 294-309.
- Biswas, Basudeb, (1992). *Defense spending and economic growth in developing countries*. Economic Research Institute Study Papers. Retrieved from 18.https://digitalcommons.usu.edu/eri/18 on 05.09.2020
- Biswas, B. and Ram, R. (1986). Military expenditures and economic growth in less developed countries: An augmented model and further evidence, *Economic Development and Cultural Change*, 34(2).
- Bulutoğlu, K. (1981). *Kamu ekonomisine giriş*, Kırklareli: Sermet Matbaası.
- Canbay, S. and Mercan, D. (2017). Savunma harcamalarının ekonomik büyüme ve cari işlemler dengesine etkisi: Türkiye örneği. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 2(2), 86-104.
- Cappelen, A., Gleditsch N.P. and Bjerkholt, O. (1984). Military spending and economic growth in the OECD countries, *Journal of Peace Research*, 21(4), 361-373.
- Crawford, S. L. (2006). Correlation and regression. *Circulation*, 114(19), 2083-2088.
- Dakurah, H., Davies, S. and Sampath, R. (2001). Defense spending and economic growth in developing countries: A causality analysis, *Journal of Policy Modeling*, 23(6), 651-658.
- Deger, S. and Smith, R. (1983). Military expenditure and growth in less developed countries, *Journal of Conflict Resolution*, 27(2).
- Deger, S. and Smith, R. (1985). Military expenditure and development: The economic linkages, *IDS Bulletin*, 16(4).

- Deger, S. (1986). Economic development and defense expenditure. *Economic Development and Cultural Change*, 35(1), 179-196.
- Dunne, J.P. and Nikolaidou, E. (2012). Defence spending and economic growth in the EU15. *Defence and Peace Economics*, 23(6), 537-548.
- Dunne, P., Nikolaidou, E. and Vougas, D. (1998). Defence spending and economic growth: A causal analysis for Greece and Turkey. *Defence and Peace Economics*, 12(1), 5–26.
- Dunne, J.P., Nikolaidou, E. and Smith, R.P. (1999). *Arms race models and econometric applications*, Paper presented at the Conference on the Arms Trade, Security and Conflict, Middlesex University Business School.
- Dunne, J. P., Smith, R., and Willenbockell, D. (2005). Models of military expenditure and growth: A critical review. *Defence and Peace Economics*, 16(6), 449– 461.
- Duyar, M., and Koçoğlu, M. (2014). Askeri harcamaların ekonomik büyüme üzerine etkisi; Sahra altı Afrika örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33), 702-722.
- Erdeni, F. (1997). *Türkiye'de olağanüstü durumlarda savunma harcamaları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergun, R. O. (1995). Harp ekonomisi, *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, 297.
- European Commission (2013). *Towards a more competitive and efficient defence and security sector*, A New Deal for European Defence.
- Fieller, E. C., Hartley, H. O. and Pearson, E. S. (1957). Tests for rank correlation coefficients. *I. Biometrika*, 44(3/4), 470-481.
- Giray, F. (2004). Savunma harcamaları ve ekonomik büyüme, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 181-199.
- Gokmenoglu, K.K., Taspınar, N. and Sadeghieh, M. (2015). *Military expenditure and economic growth: The case of Turkey*. 16th Annual Conference on Finance and Accounting, Prague.
- Göçer, İ. (2014). Ar-Ge Harcamalarının yüksek teknoloji ürün ihracatı, dış ticaret dengesi ve ekonomik büyüme üzerindeki etkileri”, *Maliye Dergisi*, 164: 215-240.
- Guilford, J. P. (1950). *Fundamental statistics in psychology and education*.
- Hassan, M., Kabir, M., Rahman W. and Aminur H. (2003). Defense expenditure and economic growth in the SAARC countries. *The Journal of Political, Social and Economic Studies*, 28(3), 275-293.
- Heo, U. (1998). “Modeling the defense-growth relationship around the globe”, *Journal of Conflict Resolution*, 42(5).

- Hirmissa M. T., Habibullah, M. S. and Bahorom, A. H. (2016). Military expenditures and economic growth in selected developing countries: 208 TESAM Akademi Dergisi/ Turkish Journal of TESAM Academy TESAM causality analysis using panel error-correction approach. *JER Serials Publications*, 13(5), 2113-2130.
- Ikegami, M. (1992). *The military-industrial complex: The cases of Sweden and Japan*. Brookfield, VT: Dartmouth Publishing Company.
- Ikegami, M. (2013). The end of a national defence industry?: Impacts of globalization on the Swedish defence industry, *Scandinavian Journal of History*, 38:4, 436-457.
- Karagöl, E. (2005). Defence expenditures and external debt in Turkey, *Defence and Peace Economics*, 16, 117-125.
- Khalid, M., A. Munadhil, A.,J. and Razaq, A. (2015). The impact of military spending on economic growth: evidence from the US economy. *Research Journal of Finance and Accounting*, 6(7), 183-190.
- Koban, E. (1998). Savunma harcamaları, ekonomik etkileri ve Türkiye'deki gelişimi, Gnkur. *Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı*, 355.
- Kollias, C. (1997). Defence spending and growth in Turkey 1954–1993: A causal analysis, *Defence and Peace Economics*, 8(2), 189-204.
- Kollias, C.G. and Makrydakakis, S. (1997). Defence spending and growth in Turkey 1954–1993: A causal analysis. *Defence and Peace Economics*, 8, 189–204.
- Kollias, C., Manolas, G. and Paleologou, S. (2004). Defence spending and economic growth in European union: A causality analysis”, *Journal of Policy Modeling*, 26 (5).
- Korkmaz, S. (2015). The effect of military spending on economic growth and unemployment in Mediterranean countries. *International Journal of Economics and Financial Issues*. 5(1), 273-280.
- Korkmazıyürek, H. (2018). *Strategic defense management basic concepts and principles*, Hiperyayın, İstanbul.
- Kumar, G. (2017). Countries military expenditures: Definitions and determinants, *Economic Affairs*, 62(4), 647-654.
- Meunier, F. (2019). Construction of an operational concept of technological military/civilian duality. *Journal of Innovation Economics & Management*, 29(2), 159-182.
- NATO (2019). *Defence expenditure of NATO countries (2013-2019)*, Public Diplomacy Division Press Release, Brussel Belgium.
- Overholser, B. R., and Sowinski, K. M. (2008). Biostatistics primer: part 2. *Nutrition in Clinical Practice*, 23(1), 76-84.

- Pan, C.-I., Tsangyao, C. and Yemane W. R. (2015). Military spending and economic growth in the Middle East countries: Bootstrap panel causality test. *Defence and Peace Economics*, 26(4), 443–456.
- Pradhan, R.P. (2010). Defense spending and economic growth in China, India, Nepal and Pakistan: Evidence from cointegrated panel analysis, *International Journal of Economics and Finance*, 2(4).
- Ram, R. (1995). *Defense expenditure and economic growth*, Handbook of Defense Economics, Volume 1, Edited by K. Hartley and T. Sandler, Elsevier Science.
- Romer, P.M. (1989). What determines the rate of growth and technological change? *World Bank Working Paper*, 279.
- Saunders, P. (1992). *Recent trends in the size and growth of government in OECD countries*”, Social Policy Research Centre, UNSW, 17-33.
- Schober, P., Boer, C., & Schwarte, L. A. (2018). Correlation coefficients: Appropriate use and interpretation. *Anesthesia & Analgesia*, 126(5), 1763-1768.
- Sezgin, S. (1997). Country survey X: Defence spending in Turkey. *Defence and Peace Economics*, 8:4, 381-409.
- Sezgin, S. (2000). Defence expenditure and economic growth in Turkey and Greece: A cointegration analysis. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 1 (1), 191-202.
- Sezgin, S., (2001). An empirical analysis of Turkey’s defence–growth relationships with a multi-equation model (1956–1994). *Defence and Peace Economics*, 12 (1), 69–86.
- Sezgin, S. (2004). An empirical note on external debt and defence expenditures in Turkey." *Defence and Peace Economics*, 15(2), 199-203.
- SIPRI(2016). *Year book 2016 armaments, disarmament and international security*, Oxford University Press.
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Retrieved from [https://www.sipri.org/databases/ arms transfers](https://www.sipri.org/databases/arms_transfers) on 4 September 2020.
- Saunders, P. (1992). *Recent trends in the size and growth of government in OECD countries*, Social Policy Research Centre, UNSW, 17-33.
- Topcu, M. and Aras, I., (2013). Economic impacts of military expenditures: A comparative analysis on superpowers of the world. *Actual Problems of Economics*, 142 (4), 495-506.
- Yalçın, H.B. (2017). *National security strategy*, İstanbul: Turkuaz Haberleşme ve Yayıncılık.

Wilkerson, C. R. and Williams, M. D. (2008). How is the rise in national defense spending affecting the tenth district economy? *Economic Review*. Federal Reserve Bank of Kansas City, 93(2), 49-79

Zekey, A.H. (1998). Savunma sanayii ve Türkiye, *KHO Bilim Dergisi*, 8(2), 98.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Askerî Harcamalar ve Silah İhracatı Arasında Bir İlişki Var mıdır? 2000-2019 Dönemine Ait Bir Çalışma

Giriş

Savunma harcamaları, kamu harcamaları arasında sıklıkla eleştirilen bileşenlerinden biridir. Bu nedenle, savunma harcamalarının incelenmesi genel olarak iktisat ve özel olarak savunma ekonomisi için önemli bir alandır (Kumar, 2017). Ülkeler temelde askerî harcamaları kendi istek ve amaçlarına göre tanımlama konusunda farklı düşünseler de genel anlamda askerî harcama, bir ülke tarafından savunma amaçlı silahlı kuvvetleri ve diğer temel hizmetleri sürdürmek için tahsis edilen mali kaynak miktarıdır (SIPRI, 2016). NATO savunma harcamalarını, ulusal bir hükûmet tarafından özellikle silahlı kuvvetlerinin, müttefiklerin veya ittifakın ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan ödemeler olarak tanımlamaktadır.

İlk bakışta savunma harcamalarının ülkelerin mevcut ekonomik büyümeleri üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu düşünülse de aslında bu tür harcamaların ekonomik büyümeyi destekleyebileceği de ifade edilmektedir (Benoit, 1978). Savunma harcamalarının ülke ekonomilerinin üzerinde, özellikle altyapı, teknolojik ilerleme ve insan sermayesi oluşumu ile ilgili olarak birkaç olası olumlu dış etkileri olduğu değerlendirilmektedir (Ram, 1995). Özellikle savunmaya ayrılan kaynakların savunma teknolojileri alanında kullanılması Araştırma- Geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerine hız kazandırmakta ve Ar-Ge çalışmaları, ileri sanayi ülkelerinin çoğunda yeni stratejik kavramların uygulanmasında önemli rol oynamaktadır (Altmann vd., 1998). Bu kapsamda sivil teknolojilerin açık yenilik anlayışıyla savunma alanındaki Ar-Ge faaliyetlerinde kullanılması, yine aynı düşünce ile savunma alanındaki özellikle güdümlü temel daha sonraki uygulamalı ve deneysel araştırmalar safhasında elde edilen teknolojik bilgilerin sivil alanda kullanımını ön plana çıkarmıştır (EU Commission, 2013). Örneğin lazer silahlarının üretilmesine yönelik, lazer ışınlarının çalışma prensipleri konusundaki Ar-Ge faaliyetlerinden elde edilen bilgilerin sivil sektördeki sağlık alanında da kullanımını beraberinde getirebilmektedir. Bu anlayış savunma alanında yapılan harcama ve kullanılan kaynakların başka alanlarda kullanımına (dual-use) fırsat vermektedir (Meunier, 2019). ABD başta olmak üzere pekçok gelişmiş ülke bu yaklaşım ile savunma harcamalarının ülke bütçeleri üzerindeki olumsuz etkilerini azaltarak, fırsata çevirme imkânı sağlamıştır.

Savunma harcamalarının doğru değerlendirildiğinde, ülkelere faydalı olabileceği gerçeğinden hareketle bu araştırma ülkelerin savunma

harcamalarının savunma ihracatlarıyla olan ilişkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın ülkelerin savunma harcamalarını bir yük olarak görmemesi ve söz konusu savunmaya ayrılan kaynak ve harcamaların aslında fırsata çevrilerek başta savunma ihracatı olmak üzere farklı sektörlerdeki ihracata olumlu katkıları olabileceği gerçeğini göstermesi açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)'nin veri tabanında yer alan ve 2000-2019 yılları arasında dünyada savunma harcamaları en yüksek olan 30 ülke verileri ele alınmıştır. Araştırmada ülkelere ait söz konusu ikincil veriler, zaman serisi şeklinde ele alınarak ilgili ülkelerin 2000 yılından başlayarak 2019 yılına kadar olan hem savunma harcamaları hem de silah ihracatlarına bakılarak, varsa aralarındaki ilişki düzeyi ortaya konmaya çalışılmıştır. Öncelikle, söz konusu 30 ülkenin savunma harcamaları ile savunma ihracatları ile ilgili betimsel istatistikler tablo ve şekiller üzerinde gösterilmiş ve yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve tartışılmıştır. Ayrıca yine bulgu ve değerlendirme sonuçlarına göre ülkelerin güvenliklerini sağlama konusunda yapmış oldukları savunma harcamalarına yönelik ileri dönük ve teknolojik gelişmeleri de içine alan projeksiyonlar yaparak ülkelere bazı önerilerde bulunulmuştur.

Savunma Harcamalarının Ekonomiye Etkileri

Savunma harcamalarının ekonomiye etkileri ile ilgili en dikkat çekici çalışmalardan birisi Benoit (1973, 1980) tarafından gerçekleştirilmiş ve iki değişken arasında pozitif ilişkiyi ortaya koymuştur. Benoit, gelişmekte olan ülkeler üzerinde yaptığı çalışmasında daha fazla savunma harcaması yapan ülkelerin daha yüksek ekonomik büyüme performansına sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Benoit'in bu çarpıcı sonuçlarından sonra ise özellikle daha az gelişmiş ülkeler ile ilgili farklı sonuçlara ulaşan pek çok ampirik çalışma yapılmıştır. İki değişkenin ilişkisi ile ilgili yazın incelendiğinde sonuçların genel olarak karşıt sonuçlarla olsa dahi anlamlı ilişkiler ortaya koyan ve herhangi bir anlamlı ilişkiye ulaşamayan çalışmalar olmak üzere iki grupta toplandığı görülmektedir. İlk olarak, iki değişken arasında anlamlı ilişkiye ulaşan çalışmalardan bir kısmı bu ilişkinin askerî harcamalardan ekonomik büyümeye doğru olduğunu ifade ederken (Dakurah et al., 2001: 652; Deger, 1986: 181-182; Dunne et al., 2005; Hassan et al., 2003; Sezgin, 2000, 2001; Biswas, 1992 and Dunne et al., 1998); söz konusu nedensellik ilişkisinin ekonomik büyümeden askerî harcamalara doğru olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır (Gokmenoğlu et al., 2015; Topcu ve Aras, 2013; Kollias vd., 2004). Diğer yandan, bazı araştırmacılar (Korkmaz, 2015; Deger ve Smith, 1983, 1985; Heo, 1998; Khalid vd., 2015; Dunne vd., 1999; Cappelen vd., 1984) da iki değişken arasında anlamlı ilişkiyi askerî

harcamaların ekonomik büyümeye negatif etkisi ile ortaya koymuştur. İkinci olarak, Kollias ve Makrydakı (1997), Biswas ve Ram (1986); Dakurah vd., (2001), Pradhan, (2010) ve Abdel-Kalek vd., (2020) ise iki değişken arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşamamıştır.

2000-2019 yılları arasında kümülatif en yüksek savunma harcaması gerçekleştiren 30 ülke arasında birinci sıradaki ülke yakın takipçisi olan Çin'in beş katı daha fazla harcama ile Amerika Birleşik Devletleri'dir. ABD'nin savunma harcamalarındaki liderliğinin temel nedeni ise ABD'nin NATO ülkeleri arasında savunmaya en fazla kaynak ayıran ülke olmasıdır (Aufrant, 1999).

Söz konusu listedeki özellikle ilk 10 ülke (sırasıyla ABD, Çin, İngiltere, Rusya, Japonya, Fransa, Suudi Arabistan, Almanya, Hindistan ve Güney Kore) ekonomik gücün savunma harcamasındaki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Diğer yandan, savunma harcamasının büyüklüğünden öte aslında daha önemli olan bu harcamaların bağlamıdır. Öyle ki bu harcamaların savunma ihtiyaçlarının yerli üretimine ne oranda yansıdığı miktarından daha önemlidir. Bu bağlamda, savunma harcamalarının doğrudan savunma ithalatına aktarıldığı yoksa temel olarak yerli üretime mi yönlendirildiği oldukça kritiktir. Bunun sebebi ise savunma bütçesini özellikle yerli üretime harcayan ülkelerin öncelikle kendi ihtiyaçlarını giderip belli bir aşamadan sonra ihracatçı konumuna geçecekleri değerlendirilmektedir.

2000-2019 yılları arasında en çok silah ihracatı yapan ülkelere bakıldığında ise ABD, Rusya, Fransa, Almanya, İngiltere ve İtalya'nın ilk 10 sırada olduğu görülmektedir. Söz konusu ülkelerin aynı zamanda dünyanın en gelişmiş ülkeleri arasında olduğu da düşünülürse savunma sanayinin ülke ekonomileri için ne kadar cazip olduğu da anlaşılacaktır. Dahası, somut herhangi bir dış tehditle karşı karşıya olmayan İsveç, İtalya ve İspanya gibi ülkelerin yüksek savunma ihracat oranları bu sektörün ekonomik değerini ayrıca ortaya koymaktadır.

Yukarıda ifade edilen silah ihracatında lider ülkeler göz önünde bulundurulduğunda ülkelerin devlet bütçesinden savunma alanına ayrılan pay arttıkça öncelikle ülkenin kendi savunma ihtiyaçlarını gidermek üzere yerli ve milli üretimi gerçekleştirecekleri ve daha sonrasında da yerli savunma ürünlerinin ihracatına başlayarak ekonomik büyümeye katkı sağlayabileceklerini değerlendirmekteyiz.

Yöntem

Bu araştırmada SIPRI'den elde edilen 2000-2019 yılları arasında en çok kümülatif askerî harcama gerçekleştiren 30 ÷lkeye ait zaman serisi veri seti kullanılmıştır. 30 ÷lkeye ait Askerî Harcamalar ve Silah İhracatı arasındaki ilişki bu dönemi kapsayacak şekilde Korelasyon Analizi ile test edilmiştir.

Korelasyon Analizi sonuçlarına göre Türkiye, Çin, Güney Kore, Hindistan, ABD, Avustralya, Rusya, Norveç ve İşpanya olmak üzere 9 ÷lke için Askerî Harcama ve Silah İhracatı arasında aynı yönde anlamlı ilişki söz konudur. Türkiye, Çin ve Güney Kore için bu ilişki pozitif yönde yüksek düzeyde gerçekleşmişken (0.70-0.90), Hindistan, ABD, Avustralya, Rusya, Norveç ve İşpanya için bu ilişki ise pozitif yönde orta düzeyde tespit edilmiştir. Diğer yandan, Kolombiya, Tayvan, Suudi Arabistan, Pakistan, İşan, Polonya, Brezilya, Singapur, Japonya, Yunanistan, Kanada, İsveç, Hollanda, İsrail, İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere için iki değişken arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir. Bilhassa belirtilen dönemde Türkiye, Çin ve Güney Kore için savunma harcamaları arttıkaça daha fazla silah ihracatı gerçekleştirdikleri düşün÷lebilir.

Sonuç

Bu çalışma son 20 yılda askerî harcamalar ve silah ihracatı arasında ÷lkeler açasından anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek üzere yapılmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre 9 ÷lke için (Türkiye, Çin, Güney Kore, Hindistan, ABD, Avustralya, Rusya, Norveç ve İşpanya) askerî harcamalar ile silah ihracatı arasında bazı ÷lkeler için orta bazılarında daha yüksek pozitif düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu gör÷lmüştür. Söz konusu 9 ÷lkede askerî harcamalar arttıkaça silah ihracatının da arttığı düşün÷lebilir. Bu ÷lkelere doğu ve batı arasında köprü vazifesi gören, çatışma alanlarında sınırlara sahip ve NATO üyesi olan Türkiye için askerî harcamaların ulusal askerî ürünler üretiminde kullanıldığı ve bu durumun silah ihracatı oranlarına pozitif yansıdığı değerlendirilmektedir. Türkiye'nin aksine somut bir yakın terör tehdidi ile karşı karşıya olmayan Norveç gibi ÷lkelerin silah ihracatı düzeyi de dikkat çekicidir. Dolayısıyla savunma harcamalarının bir devlet için temel olarak ulusal güvenlik odaklı gelişirken diğerleri için ihracat (ekonomik) odaklı gerçekleşebildiği düşün÷lebilir.

Diğer yandan Pakistan, İşan, Brezilya, Japonya, Yunanistan, Kanada, Fransa, İngiltere ve Suudi Arabistan'ın da aralarında bulunduğu 18 ÷lke için askerî harcamalar ve silah ihracatı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bu durum elbette söz konusu ÷lkelerin silah ihracatı

yapmadığı anlamına gelmemektedir. Askerî harcamaların en önemli belirleyicilerinden olan devletlerin savunma politikaları, benzer harcama trendleri ve İngiltere, Fransa gibi gelişmiş ülkelerin teknolojik olarak gelişmiş savunma sanayileri bulunması, savunma harcamalarındaki değişimden bağımsız olarak yüksek seviyede silah ihracat yapan ülkeler arasında yer almasının neden olabilir. Öte yandan özellikle Suudi Arabistan gibi ülkelerin yerli savunma sanayilerinin olmaması, yeterince gelişmemesi veya bu yönde herhangi bir girişim olmaması nedeniyle savunma harcamalarındaki değişimin silah ihracatı üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığı, dolayısıyla bu sürecin savunma harcamalarının büyük bölümünün silah ithalatına aktarılması şeklinde gerçekleştiğine yönelik yapılan bir değerlendirme yanlış olmayacaktır. Çalışmada askerî harcamalar ve silah ihracatı arasındaki ilişkinin ülkeler açısından farklılaşan sonuçları aslında literatürde iki değişkenin ilişkisine dair farklı bulguları da destekler niteliktedir.

Gelecekte yapılacak çalışmalar için iki konu önem arz etmektedir. İlk olarak, farklı bölgelerde bulunan ya da farklı uluslararası kuruluşlara üye ülkeler için değişik dönemlere ait Ar&Ge'nin savunma harcamalarındaki payı gibi diğer etkenlerin savunma ihracatı ile ilişkisinin ele alınacağı çalışmaların yazına değerli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. İkinci olarak, savunma harcamalarına ilişkin teknolojik gelişmeleri de içeren projeksiyonlarla ülkelerde tavsiyelerde bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

“HİBRİT SAVAŞ” KAVRAMININ “YENİ SAVAŞLAR” PERSPEKTİFİNDEN İNCELENMESİ

Erol IŞIKÇI*, Erman KIRAZ**

Öz

Devletlerin hibrit tekniklerini kullanmaları onların konvansiyonel savaşta yaşayacakları insan zayıflığını verdirmeden ve maddi kayba uğramadan güçlerini en etkin şekilde kullanma seçeneği sunmaktadır. Belirgin bir ağırlık merkezi olmayan hibrit hareket konsepti ile devletler siyasi çıkarlarına ulaştığında çatışmaları sonlandırmaktadır. Konvansiyonel savaşların yerini almamasına rağmen bu yönü ile hibrit hareket sağladığı imkânlar ile devletler ve devlet dışı aktörler açısından önemli bir kuvvet çarpanı olarak kullanılmaktadır. Araştırmada gelecekte gerçekleştirilecek silahlı çatışmaların veya silahsız baskı araçlarının bu perspektifte kullanılacağı göz önünde bulundurularak Rusya Federasyonunun Ukrayna Krizinde izlediği hareket stratejisi ile kullanılan hibrit taktiklerin incelenmesine yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuç olarak; Hibrit stratejinin uygulanmasında barış ve savaş durumu arasındaki gri bölgelerde hareketin icra edilmesi, sivil güçlerin kullanılması, asimetrik ve dolaylı yöntemlere başvurulması nedenleriyle dikkate alınması gereken bazı endişe verici durumlar mevcut olduğu söylenebilir. Ayrıca Hibrit ortamda hareketatta, konvansiyonel savaşlarda başvurulan birçok usul, yöntem ve taktik kullanılmaya devam etmektedir. Bu nedenle, Hibrit hareketin yan ısıra konvansiyonel savaşın her zaman ihtimal dâhilinde olduğu asla göz ardı edilmemelidir.

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Savaş, Hibrit Savaş, Konvansiyonel Savaş

JEL Kodu: F50, F51, F52

Yazarın Notu: Bu çalışma bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada etik kurul izni veya yasal/özel izin gerektirecek bir içerik bulunmamaktadır. Çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığı SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine yazar imzaları ile beyan edilmiştir.

Reexamining the Concept of “Hybrid Wars” from the “New Wars” Perspective

Abstract

Today, states resort to hybrid methods in order to circumvent existing rules of law within the scope of the use of force. States' use of hybrid techniques offers them the option of using their power in the most effective way without causing major human casualties and financial losses that they would suffer in conventional warfare. With the hybrid operation concept, which does not have a prominent center of gravity, states end conflicts when they reach their political interests. In this respect, although hybrid operations do not replace conventional wars, they are used as an important force multiplier for states and non-state actors due to the opportunities they provide. Considering

* Dr.P.Alb., MSÜ Kara Harp Okulu Dekanlığı, Askerî Bilimler Bölümü, eisikci@kho.edu.tr ORCID: 0000-0002-7597-3099

** P.Komd.Kur.Alb., Kara Kuvvetleri Komutanlığı, ermankiraz75@gmail.com ORCID: 0000-0002-9903-8038

that future armed conflicts or unarmed means of pressure will be used in this perspective, evaluations have been made to examine the operation strategy of the Russian Federation in the Ukraine Crisis and the hybrid tactics used. As a result; during the implementation of the hybrid strategy, it can be said that there are some alarming situations that should be taken into account due to the fact that the operation is carried out in the gray areas between peace and war, the use of civilian forces, and asymmetric and indirect methods are used. However, many methods and tactics that are used in conventional warfare are continued to be used in a hybrid operation environment. Therefore, it should never be neglected that conventional warfare is always in the realm of possibility alongside hybrid operations.

Article Type: Research article

Key Words: Security, War, Hybrid War, Conventional Warfare

JEL Code: F50, F51, F52

Authors' Note: *This study has been prepared in accordance with scientific research and ethical rules. In this study, there is no content that requires ethics committee permission or legal/special permission. We, as the authors of the article, signed our declaration certifying that there was no conflict of interest within the article preparation process.*

GİRİŞ

Savaş üzerine ortaya konulan kuramlar milattan önce başlayarak birçok teorisyenin düşüncesi ile şekillenmiştir. Sun Tzu tarafından kaleme alınan ve klasik nitelikte sayılan “Savaş Sanatı” isimli eserde ise bekaya veya yıkıma uzanan yol olarak betimlenen savaşın devlet için hayati önem taşıdığı belirtilmiştir. Daha yakın dönemlere geldiğimizde Machiavelli “Prens” isimli eserinde savaşı, ülkenin tüm kaynaklarının, gücünün, zekâsının ve cesaretinin sınındığı canlı bir varlık olarak tanımlamıştır. General Carl Von Clausewitz ise 1832 yılında yayınlanan “Savaş Üzerine” adlı eseri ile savaşın amacı ve yöntemi üzerine teorik bir anlayış geliştirmiştir. General, eserinde savaşı “*düşmana irademizi kabule zorlamak için bir kuvvet kullanma eylemi*” şeklinde kısaca tanımladıktan sonra savaşın doğasındaki fiziksel kuvveti de “*düşmana irademizi zorla kabul ettirme amacının aracı*” şeklinde belirtmiştir. Devamında düşmana irademizi zorla kabul ettirme ihtiyacını doğuran asıl nedenin politik olduğunu, savaşın politik bir hareket olmaması durumunda sadece “*mutlak bir şiddet gösterisinden ibaret*” olacağını vurgulamıştır.

Günümüzde ise savaş ile barış arasındaki ayırımın bulanıklaştığını iddia eden William S. Lind, Keith Nightengale, John Schmitt ve Joseph Sutton “*Savaşın Değişen Yüzü: Dördüncü Nesil Savaşa Doğru*” başlıklı makalelerinde, yeni savaşlar kapsamında adlandırılan “*4’üncü Nesil Savaş*” kavramını, yeni savaşların muharebe sahaları dışına taşarak asimetrik özelliklere sahip askerî, yarı askerî ve bazen de sivil gayretler bütünü olarak tanımlamaktadırlar. Günümüzde gelinen nokta itibarı ile yeni teorisyenlerin de ifadelerinden anlaşılacağı üzere “savaş” kelimesinin, *asimetrik, siber,*

post modern, kirli, örtülü, psikolojik, bilgi, hibrit vb. kavramlar ile birlikte anılmaya başladığı görülmektedir.

Özellikle Soğuk Savaş sonrasında yakın dönemde Batı güvenlik doktrini, ileri teknolojinin sağlamış olduğu imkânlar ile ölümcüllükleri artan ve asimetrik etki oluşturabilen düzensiz silahlı grupları muharebe sahasının yeni tehditleri olarak nitelendirmiştir. Düzensiz silahlı grupların asimetrik savaşta temel hedefi, farklı araç ve teknikleri kullanarak hasmına tahmin edilenin çok üzerinde zarar vermek olmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Devletlerin silahlı kuvvetlerinin karşı karşıya geldiği konvansiyonel savaşlardan kaçınmak amacıyla işlevsellik kazandığı düşünülen Hibrit savaş yaklaşımında temel strateji, devlet-dışı aktörler veya devletler tarafından yeni doktrin ve organizasyon türleri oluşturmak, teçhizat geliştirmek, nihayetinde çatışmaya asimetrik ve yaratıcı bir yaklaşım getirerek çatışma süresini uzatmaktır. Hakkında farklı yaklaşımlar ortaya konulmasına ve giderek daha fazla ilgi çekmesine rağmen hibrit savaşın tanımı ve kullanılması konusunda henüz tam bir düşünce birliği sağlanamamıştır (Toptaş, 2015: 3).

Nitekim modern muharebe sahasında karşılaşılan tehditlerin çeşitli aktörlerin, taktiklerin ve yaklaşımların basit kombinasyonlarından çok daha fazlası olduğunu vurgulayan Hoffman (2009:3 9), savaşları düzenli veya düzensiz gibi kategorileştirmeler yoluyla belirlemenin zor olacağını, aynı savaş alanında düzenli ve düzensiz bileşenlerin birbirlerinden ayırt edilemeyecek kadar iç içe geçtiğini öne sürmüştür. Bu nedenle Hoffman'a göre günümüz savaşları hem basit hem de sofistike teknolojilerin yenilikçi şekillerde kullanılması yoluyla geleneksel ve düzensiz taktiklerin birlikte kullanılarak ademi merkezîyetçi planlama ve yürütme ile devlet dışı aktörlerin karma bir karışımı şeklinde karakterize edilmektedir. Tüm bunların yanı sıra 21'inci yüzyılda asker dışı unsurların savaş alanlarındaki etkisinin oldukça yükseldiği görülmektedir (Yalçınkaya ve Türkeş, 2008: 84).

Teorik olarak çeşitli yerlerde dillendirilen hibrit taktiklerin uygulanması Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesinde çok net bir şekilde görülmektedir. Söz konusu Ukrayna Krizinde Rusya milli ordusu ve istihbarat birimlerinin yanı sıra yerel güvenlik güçleri, Rusya yanlısı özel askeri şirketler, paramiliter güçler, hükümet dışı kuruluşlar ile internet, sosyal medya, halkla ilişkiler, algı yönetimi vb.nin koordineli olarak kullanıldığı bir hibrit mücadele stratejisi izlenmiştir. Ayrıca Rusya'nın uyguladığı Hibrit harekât yöntemleri ile arzu ettiği politik hedeflerine ekonomik anlamda daha az harcama yaparak ulaştığını söylemek yanlış

olmayacaktır.

Hibrit Savaşı Eski Savaşlardan Farklı Kılan Yapısal Özellikler

21'inci yüzyılda savaş ve barış arasındaki ayırım bulanıklaşmıştır. Her çağın kendine özgü harp tarzları, sınırlayıcı koşulları bulunduğu göz önüne alındığında hibrit savaş tanımlamaları savaşa etki eden birçok hususun uyumlu birlikteliği sonucunda, zamanın ruhuna uygun olarak ortaya çıkan yeni bir ses, farklı bir renk ve alışılmadık bir tat olarak algılanmalıdır (Toptaş, 2015:3). Çoğunun “yeni” olarak tanımlanması mümkün olmayan hibrit tehditlerin biri hariç öncekilerden farkı bulunmamaktadır. Bu istisna, sanal veya dijital alandır (Treverton vd., 2018: 9) .

Akademik literatür incelendiğinde hibrit savaş kavramının daha çok Rusya'nın Ukrayna'da uyguladığı faaliyetlerle özdeşleştiği görülmektedir (Özer, 2018:50). Rusya Genelkurmay Başkanı General Valery Gerasimov tarafından yazılan ve *Gerasimov Doktrini* olarak adlandırabileceğimiz bu yaklaşımda, özel kuvvetlerin yanında silahlı düzensiz güçlerin ve özel askerî şirketlerin harekât alanında kullanımı ile birlikte karşılaşılan yeni aktörler olarak öne çıkmaları önem kazanmaktadır. Nitekim Ukrayna'da hibrit savaş stratejisinin altı safhada uygulandığını tanımlayan Connell ve Evans (2015) tarafından hazırlanan raporda; bu uygulamaların başarısı için konvansiyonel savaşlardan daha ucuz ve etkili bir yöntem olan ve içerisinde askerî ve askerî olmayan güçlerin yer aldığı hibrit savaş tekniği kullanıldığı vurgulanmaktadır. Buna göre;

- Birinci safhada, Ukrayna içerisinde protesto ve direniş eylemleri başlatılarak Ukrayna içerisinde kaos ortamı yaratılmış ve müdahale için uygun ortamın alt yapısı hazırlanmıştır.

- İkinci safhada Rusya, hedef ülkenin yönetimini zayıflatmak ve sindirmek amacıyla ekonomik ve diplomatik anlamda Ukrayna'ya baskı uygulamıştır.

- Üçüncü safhada Rusya, üzerlerinde aidiyet işaret bulunmayan grupları çatışma ortamı yaratmak ve etnik Rus azınlığı ayaklandırmak amacıyla sahaya sürmüştür. Putin'e göre tüm üniformaları ve donanımları dükkânlardan satın alınarak yerli halk tarafından oluşturulan, ancak gerçekte Rus Özel Kuvvetleri Spetsnaz'ın “küçük yeşil adamları” olarak tabir edilen bu birimlerin, Ukrayna'da Rus milliyetçisi paramiliter grupları eğittikleri, silah ve mühimmat desteği sağladıkları, toplumu provoke ederek iç savaş ortamına zemin hazırladıkları artık bilinen bir gerçektir.

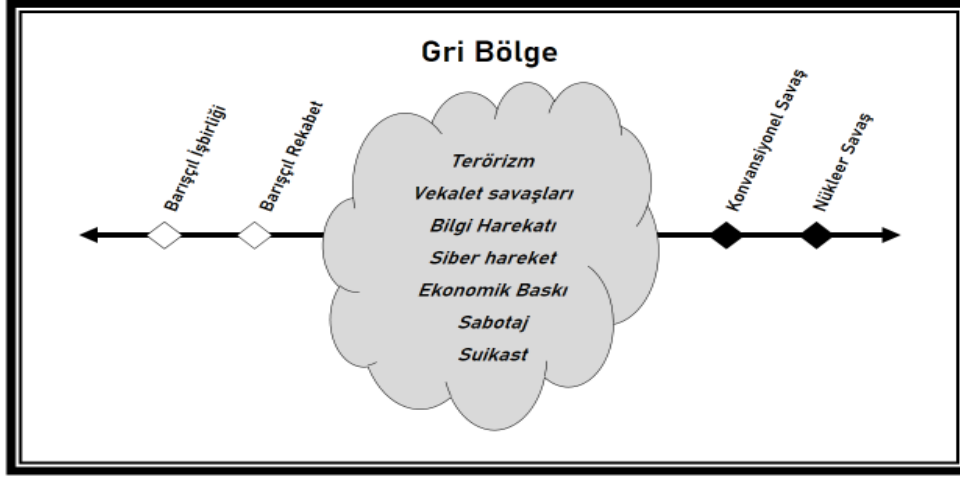
- Dördüncü safha, Rusya'nın hedef ülkenin hükümet yapısı, savunma ve güvenlik birimlerini etkisiz hale getirmek maksadıyla müdahaleye başlamasıdır.
- Beşinci safhada, tüm bu uygulamaların diğer devletler nezdinde kabul görmesi için bilgi harbi başlatmıştır.
- Altıncı ve son safhada ise, Rusya tansiyonu ve çatışmaları azaltıcı tedbirlerle hedef ülkedeki kazanımlarını sağlamlaştırmayı ve hedef ülke yönetimini etkisi altına almayı başarmıştır.

Bu tespitlerden sonra çalışmanın bundan sonraki bölümünde gri bölge tanımlamasından hareketle savaşların yeni karakteristiği ve oyuncularını göz önüne alınarak "Hibrit Savaş"ı "Eski Savaşlar"dan farklı kılan yapısal özellikler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Savaşların Yeni Karakteristiği

Sun Tzu'nun benimsediği dolaylı yaklaşım, konvansiyonel harp kabiliyetleri birbirinden oldukça farklı hasımlar arasında harbin mümkün olduğunu ileri sürmekte; daha güçlü konvansiyonel kuvvetlere sahip olan tarafın kazanacağı varsayımına dayanmamakta ve bugün asimetrik veya hibrit savaş olarak adlandırdığımız harbin temellerini ortaya koymaktadır (Yıldız, 2018: 48).

Günümüzde hibrit savaş kavramının genellikle Rusya'nın Ukrayna'da uygulamış olduğu faaliyetlerle özdeşleştiren teorisyenler, Rusya Federasyonunun 2014'te Ukrayna'ya müdahalesini tanımlamak için sıklıkla "Gri bölge" ifadesini kullanmaktadır (Stoker ve Whiteside, 2020: 23). Söz konusu gri bölgenin siyasi hedeflere ulaşmak maksadıyla askerî seçeneklerin uygun olmadığı veya çeşitli nedenlerle uygunsuz görüldüğü alana karşılık geldiği görülmektedir (Votel vd., 2016: 102). Bu özellikleri ile gri bölge stratejisi; kuralları olmayan ve sınırları belirlenememiş bir tehdit ve taktik ile hibrit savaş anlayışını, barışla birlikte her an sürdürülebilir bir çerçeve içerisine yerleştirmektedir.

Şekil 1: Gri Bölge'nin Karakteristik Yapısı¹

Savaşların Yeni Oyuncuları

Birleşmiş Milletler antlaşmasının VII. maddesine göre devletlerin meşru müdafaa kapsamı dışında “kuvvet kullanımı” veya “kuvvet kullanma tehdidi” yasaklanmıştır. Diğer taraftan uluslararası kurumlar nezdinde hibrit savaşa sahip olduğu özellikler nedeniyle “kuvvet kullanımı” tanımı verilememektedir. Dolayısıyla hibrit savaş konseptiyle saldırı düzenleyen devlet, hedef devleti zayıflatmak ve yok etmek için mevcut uluslararası hukuktaki yasal yetersizlikten/boşluktan yararlanmaktadır (Sari, 2019: 184).

Genel olarak ifade etmek gerekirse, hibrit savaşta kullanılan taktikler savaşın maliyetini azaltır ve savaşı ucuzlaştırır. Çatışma teknikleri çok daha zayıf devlet veya devlet dışı aktörlerin avantajlı bir konum elde etmek için dolaylı yaklaşımları kullanmasına izin verir. Oyuncular arasında Paramiliter Güçler (PMG) ve Özel Askerî Güvenlik Şirketleri (ÖAGŞ) dikkat çeken iki önemli aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel güvenlik şirketlerinin yasal statüsü, operatif ve taktik kontrolü gibi konularda çeşitli fikir ayrılıkları mevcuttur. Buna rağmen dünya üzerinde yaşanan çok sayıda çatışma ortamının varlığı, birçok ülkenin askerî kuvvetlerle müdahale konusundaki tereddüdü, modern askerî sistemlerin karmaşıklığı gibi nedenlerle özel askerî güvenlik şirketlerinin harekât alanlarındaki rolü her geçen gün daha da artmaktadır.

¹ McCarthy, Michael C.; Venable, Brett H. and Moyer, Matthew A. “The Gray Zone”, *Strategic Studies Institute, US Army War College*, (2019:5).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kuramsal temel perspektifinde irdelenmesi gereken hibrit hareket tarzlarına neden başvurulduğu sorusunun cevaplanmasıdır. Birinci neden olarak ilk akla gelen husus uluslararası sistemin temel aktörleri olan devletlerin politik hedeflerini elde etmek maksadıyla artık doğrudan askerî güç kullanımının yetersiz kaldığını, ayrıca çok maliyetli olduğunu ve her zaman istenilen sonucu elde edemeyeceklerini anlamış olmalarıdır.

Ukrayna örneğinden de görüldüğü üzere hibrit harekât ortamında yumuşak güç vasıtaları sert güç olmaksızın etkisiz kalmıştır. Rusya, Ukrayna'da siyasi amaçlarına ulaşmak için konvansiyonel askeri gücünü kullanmaya her zaman hazır olduğunu defalarca göstermiş, ezici bir tehdit olarak askeri gücü izlediği stratejide merkezi bir rol oynamıştır.

Hibrit stratejinin bir dizi özelliği arasında dikkate alınması gereken bazı endişe verici durumlar mevcuttur: Barış ve savaş durumu arasındaki gri bölgelerde harekâtın icra edilmesi, sivil güçlerin kullanılması, asimetrik ve dolaylı yöntemlere başvurulması.

Tarihte ve günümüzdeki örneklerinden görüleceği üzere gelecekte de harekât ortamının tek boyutlu olmayacağı, gelişen teknolojik imkânlar ile birlikte GNH unsurlarının, PMG'nin, ÖAGŞ'lerinin, teröristlerin ve suç örgütlerinin aynı harekât alanında birlikte bulunacağı anlaşılmaktadır. Bahsi geçen unsurlar arasında sağladıkları etki, inkâr edilebilir olmaları, hukuki boşluklardan yararlanabilmeleri, esnek yapıları ve süratle istenilen hedeflere yönlendirilebilmeleri nedeniyle harekât alanında önem açısından en büyük paya sahip olarak karşımıza çıkan ikisinin PMG ve ÖAGŞ'leri olduğu söylenebilir. Fakat ancak ve ancak konvansiyonel nitelikli askerî birliklerin desteğinde bu unsurların başarı oranının artacağına ihtimal dâhilinde olduğu unutulmamalıdır.

Hibrit harekât konseptinin uygulanması sadece devlet dışı aktörler ile sınırlı değildir. Devletler kuvvet kullanımı kapsamında mevcut hukuk kurallarının etrafından dolaşabilmek maksadıyla hibrit yöntemlere başvurmaktadır.

Hibrit harekât stratejisi, hedef ülkede kuvvet kullanımı vasıtasıyla çatışma ortamının sürekliliğini sağlamak, hedef ülkeyi yıpratmak ve istenilen siyasi hedeflere ulaşmaktır. Hibrit harekât devletlere konvansiyonel savaşta yaşayacakları insan zayıyatını verdirmeden ve maddi kayba uğramadan güçlerini en etkin şekilde kullanma seçeneği sunmaktadır. Belirgin bir ağırlık merkezi olmayan hibrit harekât konsepti ile devletler siyasi çıkarlarına ulaştığında çatışmaları sonlandırmaktadır. Bu yönü ile hibrit harekât konvansiyonel savaşların yerini almamakla birlikte sağladığı olanaklar nedeniyle devletler ve devlet dışı aktörler açısından önemli bir

kuvvet çarpanı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca hibrit ortamda harekâta, konvansiyonel savaşlarda başvurulan birçok usul, yöntem ve taktik kullanılmaya devam etmektedir. Hibrit harekâtın oyun sahası olan gri bölgeden çıkıldığı anda konvansiyonel savaşın başlayacağını her zaman ihtimal dâhilinde olduğu asla göz ardı edilmemelidir.

Savaşın doğasının geçmişte olduğu gibi günümüzde de sabit kalmaya devam ettiğini, harekât alanlarında farklı usul, teknik ve yöntemlere başvurulması nedenlerinin savaşların karakterindeki değişimden kaynaklandığını, savaşın karakterindeki değişimin de 21'inci yüzyılın sivil ve askerî karar vericileri önüne çok daha fazla karmaşık ve belirsiz yapı ortaya çıkardığını söyleyebiliriz. Bu karmaşık ve belirsiz yapı içerisinde ülkelerin güvenlik yaklaşımlarının da doğasının sabit tutulurken karakterinin yeni harekât ortamına adapte edilmesi ve değişimle başa çıkabilmelerinin sağlanması gerekmektedir. Ratz'a (2015: 93) göre, bilgili, bilinçli, tutarlı ve iyi yönetilen bir toplum, hibrit savaş tehdidine karşı en iyi savunmadır.

Savaşın doğasında, başvurana hukuki sorumluluk yüklemesi, devlet tekelinde bulunması, kuvvet kullanımı içermesi ve politik maksat gütmesi olguları bulunmaktadır. Bu nitelikleri taşımayan eylemlerin "savaş" olarak adlandırılmaması gerekmektedir. Ayrıca literatürde karışıklığa sebebiyet vermemek amacıyla savaş öncesinde, esnasında veya sonrasında başvurulan yöntemler veya askerî gücün kullanımını içermeyen uygulamalar "savaş" kelimesinin ön eki olarak kullanılmamasının, ayrıca bahse konu "savaş" terimi yerine muharebe etme yöntem ve biçimini anlatan "harekât" sözcüğünün ön ekten sonra kullanılmasının savaş kavramına ilişkin terminolojideki bulanıklığın ortadan kalkmasına katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir. Örneğin "hibrit savaş" tabiri yerine "hibrit harekât" veya "hibrit harekât ortamı" tabirleri uygun tamlamalar olarak bizlere kullanım seçeneği sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Clausewitz, Carl Von. (2018). *Savaş üzerine*. (Çev. H. Fahri Çeliker), İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Connell, Mary Ellen ve Evans, Ryan. (2015). *Russia's "ambiguous warfare" and implications for the US marine corps*. 10.11.2020 tarihinde https://www.cna.org/CNA_files/PDF/DOP-2015-U-010447-Final.pdf adresinden alınmıştır.
- Hoffman, Frank G. (2009). Hybrid warfare and challenges. *Joint Forces Quarterly*, Is.52, 34-39.
- Kramer, Franklin D. ve Speranza, Lauren M. (2017). *Meeting the Russian hybrid challenge: A comprehensive strategic framework*. Hybrid Challenges, Atlantic Council.
- Lind, William S. vd., (1989). *The changing face of war: Into the fourth generation*. Marine Corps Gazette, 22-26.
- Machiavelli, Niccolo(1998). *Prens* (Çev. Kemal Atakay), İstanbul: Can Yayınları.
- McCarthy, Michael C.; Venable, Brett H. ve Moyer, Matthew A. (2019). Deterring Russia in the gray zone. *Strategic Studies Institute, US Army War College*.
- Özer, Yusuf. (2018). Savaşın değişen karakteri: Teori ve uygulamada hibrit savaş. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Mayıs, 7 (1), 29-56.
- Racz, Andras (2017). *Russia's hybrid war in Ukraine: Breaking the enemy's ability to resist, the Finnish institute of international affairs (fua) report no:43*. 12.12.2020 tarihinde <https://www.fiia.fi/wp-content/uploads/2017/01/fiareport43.pdf> adresinden alınmıştır.
- Sari, Aurel. (2017). *Hybrid warfare, law and the fulda gap*. içinde Complex Battle Spaces. Michael Schmitt, Christopher Ford, Shane Reeves and Winston Williams (eds.). Oxford: Oxford University Press.
- Stoker, Donald ve Whiteside, Craig. (2020). Gray-zone conflict and hybrid war-two failures of American strategic thinking. *Naval War College Review*, 73 (1), 1-36.
- Sun Tzu. (2017). *Savaş sanatı*. (Çev. Pinar Erturan), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Toptaş, Ergüder. (2015). Harbin doğası ve karakteri bağlamında hibrid savaş. *Millî Güvenlik ve Askerî Bilimler Akademik Dergisi*, 2 (8), 1-17.

- Treverton, Gregory F., Thvedt, Andrew, Chen, Alicia R., Lee, Kathy ve Madeline McCue. (2018). *Addressing hybrid threats*, Swedish Defense University, 12.11.2020 tarihinde <https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2018/05/Treverton-AddressingHybridThreats.pdf> adresinden alınmıştır.
- Votel, Joseph L., Cleveland, Charles T., Connett, Charles T. ve Irwin. Will. (2016). Unconventional warfare in the gray zone. *Joint Force Quarterly*, 80, 101-109.
- Yalçınkaya, Haldun ve Türkeş, Kadir Tamer. (2008). Yirmi birinci yüzyılda çatışma alanlarında görülen yeni unsurlar. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Cilt 7, 55-89.
- Yıldız, Gültekin. (2018). Hibrit Savaş Ne Kadar Post-modernidir? Avrasya Askeri Tarihine Yeniden Bakış. *Savaşın Değişen Modeli: Hibrit Savaş*. İstanbul: Millî Savunma Üniversitesi Basımevi.

EXTENDED SUMMARY

Reexamining the Concept of “Hybrid Wars” from the “New Wars” Perspective

Introduction

William S. Lind, Keith Nightengale, John Schmitt, and Joseph Sutton, in their article “The Changing Face of War: Into the Fourth Generation”, defined “4th Generation Warfare” as the new wars with military, paramilitary, and sometimes civilian unity of efforts as well as asymmetric characteristics by going beyond the zones of conflict.

At this stage, more and more theorists use the concept of “war” is alongside the other terms such as “asymmetric, cyber, post-modern, dirty, covert, psychologic, information, hybrid etc.

Conceptual Framework

The main strategy in the *hybrid* warfare approach, which is thought to have gained functionality as states tried to avoid wars against one another conventionally, is to prolong the conflict by bringing creative and asymmetric approaches such as creating new types of state and non-state actors, doctrines, organizations, and enhancing the equipment they use. Although there are many approaches to the topic, there is still no consensus on the definition and the use of Hybrid Warfare (Toptaş, 2015:3).

Indeed, Hoffman (2009:39), emphasizing that the threats faced in modern battlefield are more than simple combinations of tactics, actors, and approaches, put forward that it is hard to categorize the wars as conventional and unconventional as they are so intertwined that is cannot be distinguished. Therefore, according to Hoffman, modern wars are characterized by exercising regular and irregular tactics simultaneously and decentralized in planning and execution mixed with non-state actors through the use of both simple and sophisticated technologies in innovative ways. Besides, it is seen that the effect of non-military actors on the battlefield have risen significantly in the 21th century (Yalçinkaya ve Türkeş, 2008:84).

Structural features make "Hybrid War" different from "Old Wars"

Gradually, the difference between war and peace has become blurred in the 21th century. Taking into account that each era has its own tactics and restricting conditions, the depiction of hybrid warfare should be perceived as a new conceptualization, reflecting the coherent synergy of many aspects affecting the war in accordance with the spirit of the time (Toptaş, 2015:3).

In the academic literature, the term “*Hybrid warfare*” is mostly

identified with Russian activities in Ukraine (Özer, 2018:50). The *Gerasimov Doctrine*, which was formulated by the Russian Chief of the General Staff General Valery Gerasimov, highlights the importance of using para-military companies, special forces, and armed irregular forces.

In this scope, structural characteristics that make “Hybrid Warfare” different from “Old Wars” will be put forward, having regards to the new characteristics and players of the wars, with reference to the definition of the gray zone. Considering that future armed conflicts or unarmed means of pressure will be used in this perspective, evaluations have been made to examine the operation strategy of the Russian Federation in the Ukraine Crisis and the hybrid tactics used. During the implementation of the hybrid strategy, it can be said that there are some alarming situations that should be taken into account due to the fact that the operation is carried out in the gray areas between peace and war, the use of civilian forces, and asymmetric and indirect methods are used. However, many methods and tactics that are used in conventional warfare are continued to be used in a hybrid operation environment. Therefore, it should never be neglected that conventional warfare is always in the realm of possibility alongside hybrid operations.

New Characteristics of War

Sun Tzu and his Indirect Approach, which is based on the idea that a war is possible between adversaries who have considerably different conventional capabilities, and the one with greater conventional power would triumph over the other lays down the foundations of the asymmetric or hybrid warfare as we know today (Yıldız, 2018:48).

Many theorists of international security, mostly identifying the “Hybrid Warfare” with the activities applied by the Russians in the Ukraine, frequently use the term “Gray Zone” to define the Russians intervention to Ukraine in 2014 (Stoker ve Whiteside, 2020:23). It is conferred that the term corresponds to the area where military options are not suitable in order to reach political goals (Votel ve diğ, 2016:102).

All in all, most of the tactics used in Hybrid Warfare decrease the cost of war and enable the weak sates as well as non-state actors to adopt indirect approach in order to have an advantageous position in any conflict. Among the actors, para-military forces and private military companies step forward as two import actors. There are various disagreements of opinion on the legal status and operative as well as tactical control of the private military companies. Nevertheless, their role in the battlefield is increasing because of states’ reluctance in military intervention and complexity of modern military systems.

What should be examined from theoretical perspective is to provide

answer to the question why it is resorted to the Hybrid Warfare. The first thing that comes to mind is the security concerns of states, which are the main actors of the international system. Most of the states tend to assume that the direct use of military force is no longer sufficient to achieve their political goals, and also it is very costly and cannot always achieve the desired results.

Especially the loss of human and material resources in today's wars put pressure on the choices of states. Therefore, states are voluntarily dragged into operational areas beyond the battlefield because requirements of the indirect deterrence and the low cost it provides.

As can be seen from the example of Ukraine, soft power instruments are ineffective without using hard power in the hybrid operation environments. Russia has repeatedly demonstrated its readiness to use its conventional military power to achieve its political goals in Ukraine, playing a central role in the strategy it pursues as an overwhelming threat.

If the security problem will continue to be among the vital needs of states, the real question to be asked is "Is the era of conventional war over?" instead, it should be "Can we bear the cost of assuming that there will be no such war in the future?". In this context, it should never be underestimated that when the red lines of the adversary country are targeted, the conflicts could turn into a conventional war.

CONCLUSION

Among a number of features of the hybrid strategy, there are some worrisome situations that need to be considered: the execution of the operation in the gray areas between peace and war, the use of civilian forces, and the use of asymmetric and indirect methods.

As can be seen from historical and present examples, it is understood that the operating environment will not be one-dimensional in the future, and with the developing technological possibilities, irregular warfare elements, paramilitary forces, private military companies, terrorists and criminal organizations will coexist in the same area of operation. Among the aforementioned elements, it can be said that the two of them, which have the greatest share in terms of importance in the field of operation, are the paramilitary forces and private military companies, due to their deniability, their ability to take advantage of legal gaps, their flexible structures and their rapid orientation to the desired targets. However, it should not be forgotten that it is possible that the success rate of these elements will increase only with the support of conventional military units.

The implementation of the hybrid operation concept is not limited to non-state actors. States resort to hybrid methods in order to circumvent

existing legal rules within the scope of the use of force.

The hybrid operation strategy is to ensure the continuity of the conflict environment through the use of force in the target country, to wear down the target country and to reach the desired political goals. States' use of hybrid techniques offers them the option of using their power in the most effective way without causing human casualties and financial losses that they would suffer in conventional warfare. With the hybrid operation concept, which does not have a prominent center of gravity, states end conflicts when they reach their political interests.

In this respect, although hybrid operations do not replace conventional wars, it is used as an important force multiplier for states and non-state actors due to the opportunities it provides. In this respect, although hybrid operations do not replace conventional wars, it is used as an important force multiplier for states and non-state actors due to the opportunities it provides. In addition, many methods, methods and tactics used in conventional wars continue to be used in operations in a hybrid environment. It should never be overlooked that it is always possible that conventional warfare will begin once the gray zone, which is the playing field of the hybrid operation, is exited.

As a result, the nature of war continues to remain constant today as it was in the past. The reasons for using different methods, techniques and methods in the operation areas are due to the change in the character of wars, and the change in the character of the war brings much more complex and uncertain structure to the civil and military decision-makers of the 21st century. Within this complex and uncertain structure, the nature of the security approaches of the countries must be kept constant, while their character should be adapted to the new operational environment and they must be able to cope with change.

In the nature of the war, there were the facts of legal liability on the applicant, state monopoly, involvement of the use of force, and political purposefulness. Actions that do not have these qualities should not be called "war". In addition, in order not to cause confusion in the literature, the methods used before, during or after the war or the practices that do not involve the use of military power should not be considered as "war", rather it should be used before the word "operation", which describes the method and form of combat instead of the term "war". It is considered that its use will contribute to the clarification of blurriness in terminology regarding the concept of war. For example, instead of the term "hybrid warfare", the terms "hybrid operation" or "hybrid operation environment" offer us the option to use them as more appropriate concepts.

YAYIN POLİTİKASI

1. Dergi Millî Savunma Üniversitesi Kara Harp Okulu Dekanlığına aittir. 2006 yılından beri yılda iki kez (Haziran-Aralık) yayımlanan Sosyal Bilimlerle ilişkili bilimsel makalelere yer veren çift-kör hakemli bir dergidir.
2. SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi parayla alınıp satılamaz, yazarlardan makale işlem veya gönderim ücreti talep edilmez.
3. SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisinde görünen isimler ve elektronik posta adresleri sadece bu derginin belirtilen amaçları doğrultusunda kullanılacaktır.
4. SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisinde yayımlanan tüm çalışmaların, dil, bilim ve hukuki açıdan bütün sorumluluğu yazarlarına, yayın hakları SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine aittir. Yayımlanması için SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine gönderilen çalışmaların basım ve yayın hakları dergiye devredilmiş olur. Dergide yayımlanan çalışma, yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz, bir başka yayın organında yayımlanamaz ve kaynak gösterilmeden kullanılamaz. Yayın Kurulu dergiye gönderilen yazıları yayımlayıp yayımlamamakta serbesttir.
5. Yayımlanan çalışmalardaki görüşler yazara aittir ve kesinlikle Millî Savunma Üniversitesi, Millî Savunma Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin resmî görüşünü yansıtmaz. Çalışmanın içinde olabilecek hatalı, eksik atıflardan veya çarpıtmalardan yazar sorumludur. Yayımlanan her araştırmaya ait verilerin 5 yıl süre ile yazar tarafından saklanması zorunludur. Dergiye gönderilen yazılara telif hakkı ödenmez.
6. Gönderilen çalışmalar, Yayın Kurulu tarafından öncelik sırasına konur ve yazılar derginin yayın ilkeleri ve yazım kurallarına uygunluğu bakımından değerlendirilmeye tabi tutulur. Bilimsellik ölçütlerine ve yayın ilkelerine uyulmadığı, olağanın üzerinde yazım yanlışlarının bulunduğu tespit edilen yazılar, hakeme gönderilmeden önce, yayın ilkeleri doğrultusunda düzeltilmesi için yazarına iade edilir. Yayın kurulu, gönderilen yazıları doğrudan reddetme hakkına sahiptir.
7. Yayın Kurulu'nun özel kararı dışında, 3000 kelimedenden az, 15000 kelimedenden fazla olan çalışmalar değerlendirmeye alınmaz.
8. Dergiye gönderilen makaleler, yazım kurallarında belirtilen şekil şartlarını taşıması ve konu/alan açısından Dergi Yayın Kurulunun

incelemesinden sonra uygun bulması hâlinde konunun uzmanı hakemlere (iki hakeme), çift-kör hakemlik gereği yazara ait bilgiler gizlenerek gönderilir. Hakem değerlendirmelerinin ikisi de olumlu sonuçlanırsa yayına kabul edilir. Birinin olumlu, diğerinin olumsuz olması hâlinde ise, makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Dergi editörlerinin veya hakemlerinin aday makale metninde biçim, yöntem ya da içerik açısından değişiklik/düzeltilme yapılması talebi hâlinde, bu durum yazara bildirilir ve en geç **10** gün içerisinde yeniden düzelterek teslim etmesi istenir. Yazar sadece hakemin değerlendirmeleri ve tespitleri doğrultusunda değişiklik yapabilir. Düzeltilmiş metin, hakemin gerekli gördüğü durumlarda tekrar incelenebilir.

SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine gönderilen makaleler, iki alan uzmanının “yayımlanabilir” onayından sonra Yayın Kurulunun son kararı ile yayımlanır. Yayımlanması uygun bulunmayan yazılar hakkında gerekçe, yayın kurulu adına editör tarafından yazara bildirilir. Ancak, Dergi, yayımlanmayan çalışmaların yazarlarına gerekçe sunmak zorunda değildir. Dergiye gönderilen makaleler, yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez ve reddedilen yazılar ileriki tarihlerde yeniden değerlendirmeye alınmaz.

PUBLICATION PRINCIPLES

- 1.** The Journal belongs to Turkish Military Academy Deanery. The Journal of Defence and War Studies is a double-blind refereed, social sciences journal, published semiannually (June-December) by the Dean's Office of Turkish Military Academy since 2006.
- 2.** The Journal of Defence and War Studies cannot be sold or bought. The journal doesn't charge the authors for any process of the publication.
- 3.** The names and e-mails appearing in the Journal will only be used in compliance with the Journal's purpose.
- 4.** The linguistic, scientific and legal responsibility of the articles published in The Journal of Defence and War Studies belongs to the author. Publication rights belong to The Journal of Defence and War Studies. The printing and publishing rights are transferred to the Journal once the article is submitted. The published article cannot be reprinted, reproduced, or reused in another publishing without the editor's permission and it can only be used by giving reference. Editorial Board is free to publish the submitted articles.
- 5.** Ideas and opinions in these studies completely belong to the author and do not represent the official declarations or statements of National Defence University, National Defence Ministry or the Turkish Armed Forces. The author is completely responsible for erroneous information, deficient data or any other distortions. The data used on each study must be preserved by the author for following five years. There is no copyright payment for the article sent to the journal.
- 6.** Submitted articles are put in the order of priority by the Editorial Board and evaluated in terms of their suitability to the Journal's principles and guidelines. If the submitted article doesn't comply with the scientific measures and ethical/publication principles of the Journal and has more spelling mistakes than acceptable, it is sent to the author before being sent to the referee. The Editorial Board has the right to reject the submitted article directly.
- 7.** The articles less than 3000 words or more than 15000 words aren't accepted except for the Editorial Board's special consent.
- 8.** The Articles submitted to the Journal are forwarded to the referees (two referees) of the particular scientific by hiding the identity of the author if the articles meet the formatting requirement mentioned in the text formatting section and the publication board finds it appropriate for the subject. As the necessity of double-blind referee system, the article is sent to the referees

with no name and information of the author on it. Similarly, any information of the referee isn't given to the author of the article in this respect. If the evaluations of both referees turn out to be positive, the article is accepted for publication. In case one of the evaluations is positive and the other one is negative, the article is forwarded to a third referee. In the event that the editors or referees of the Journal request a change/correction in the text of candidate's article in terms of format, method or content, this situation is reported to the author and he/she is asked to amend the text again and deliver it in **10** days at the latest. The author can only make corrections in accordance with the referee's evaluations and findings. The amended text can be reviewed again in case the referee deems it necessary.

The articles submitted to the Journal are published with a final decision of the Editorial Board after two referees give approval as "publishable". The reasons why the articles are rejected are explained to the authors by the editors but the Journal doesn't have to give any reason why the article is rejected. The articles submitted to the Journal are not given back even they are published or not and the rejected articles aren't evaluated again.

ETİK KURALLAR

Yazarlar İçin

- 1.** Dergiye gönderilen alışmaların, zgn, bilimsel kuram ve metodolojiye uygun olması; mevcut uygulama ve kuramlara katkıda bulunması esastır. alışmalar Türkçe veya İngilizce hazırlanabilir. Dergiye gönderilen alışmalar daha önce yurt içi ve yurt dışında herhangi bir yerde yayımlanmamış ve yayın için gönderilmemiş olmalıdır. Gönderilen çalışmaların daha önce başka bir yerde yayımlanıp yayımlanmadığını Dergi Yönetimi araştırmak mecburiyetinde değildir. Durumun etik sorumluluğu makale sahibine aittir. Çalışmanın dergimize yayımlanmak üzere gönderilmesi, yazarın bu konuda taahhüdü olarak değerlendirilir.
- 2.** Bilimsel toplantılarda (kongre, sempozyum, seminer vb.) sunulmuş bir bildiriye dayanan aday makale, ilgili bildiri kitapçığında yayımlanmamış olması ve bu durumun belirtilmesi koşuluyla kabul edilebilir.
- 3.** Dergiye gönderilen çalışma kapsamında gerçekleştirilmiş araştırma, veri toplama, analiz, araştırma sonuçları vb. bilgiler daha önce herhangi bir yerde yayımlanmış bir çalışmada kullanılmış ise makale içinde ve kaynakçada mutlaka belirtilmelidir.
- 4.** Dergiye gönderilen çalışmaların birden fazla yazarı olması durumunda, makalenin yazarları, çalışmanın planlama, araştırma, hazırlama, yazıya dökme, düzenleme ve yayımlanacak son biçime getirme aşamalarında her birinin bizzat katkı sağladığını ve eşit sorumluluğa sahip olduklarını taahhüt ederler. Yazarların katkı oranları ve alanları farklı ise katkı oranı beyanı verilmelidir.
- 5.** Dergiye gönderilen çalışmalar araştırma, veri toplama, analiz, araştırma sonuçları vb. konularda hiçbir Şekilde uydurma (gerçekte olmayan) bilgi içeremez.
- 6.** Yazarlar, sadece çalışmalarının ileri sürdüğü sonuçları ve çıkarımları destekleyen kaynaklardan değil, diğer bakış açılarını da destekleyen kaynaklardan da yararlandıklarını makalede ve kaynakçada göstermelidirler.
- 7.** Bir araştırma kurumu/kuruluşu tarafından desteklenen çalışmalarda (TÜBİTAK, TÜİK, Türk Tarih Kurumu vb.), söz konusu kurumun/kuruluşun ve projenin adı, varsa, tarihi ve sayısı dipnotla belirtilmelidir.

8. Kongre ve sempozyum bildirilerinde toplantının adı, yeri ve tarihi belirtilmelidir.

9. Dergimize gönderilen çalışmalar düzenli bir şekilde intihal (plagiarism) taramasına tabi tutulmaktadır. Bu amaçla akademik çalışmalardaki intihalleri tespit etmek amacıyla *iThenticate* adlı intihal engelleme programından istifade edilmektedir.

10. Dergiye gönderilen çalışmalar Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Genel Kurulunun 10 Kasım 2016 tarihli ve 2016.23.497 sayılı *Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Yayın Etiği Yönergesi*, 03 Kasım 2020 tarihli *Millî Savunma Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Esasları* çerçevesinde ve *COPE (Committee on Publication Ethics)* (<http://publicationethics.org/international-standart-editors-and-authors>) standartlarında hazırlanmalıdır.

11. Dergiye gönderilen çalışmada insan ve/veya hayvanlar üzerinde yapılmış olan bir araştırma ya da araştırma sonunda paylaşılacak kişisel bilgiler var ise mutlaka yetkili etik kurulundan alınmış izin belgesi gönderilmelidir. İzin belgesi olmayan bu durumdaki çalışmalar kabul edilmez. Dergiye gönderilen çalışmalarda yetkili etik kurulundan izin alınmasını gerektiren durumlar şunlardır: Anket, mülâkat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar, insan ve hayvanların (materyal/veriler dâhil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması, insanlar ve hayvanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar. Ayrıca olgu sunumlarında “Aydınlatılmış Onam Formunun” tesis edilip gönderilmesi, başkalarına ait ölçek, anket, fotoğrafların kullanımı için sahiplerinden izin alındığının belgelenmesi gerekmektedir. Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine uyulması zorunludur.

12. Herhangi bir değerlendirme aşamasında akademik ve etik ilkelere uygunsuzluk tespit edilirse çalışmaların, hangi aşamada olursa olsun, değerlendirme süreci derhal durdurulur ve çalışma reddedilir

13. Genişletilmiş özet, Öz’de olduğu gibi araştırma ile ilgili amaç, problem, yöntem, bulgular ve sonuç bilgilerini içermelidir. Makalenizin yurt dışında atıf alabilmesi için bu önemlidir. Araştırma metninde yer almayan herhangi bir bulgu veya sonuç bulundurmamalıdır. Genişletilmiş özette metin içindeki bilgilere göndermede (Ör. Sayfa 2’de belirtildiği gibi; giriş kısmında da dile getirdiğimiz gibi vs.) bulunulmamalıdır.

14. Yazarlar makalelerinin öz bölümünde son paragrafta “Bu çalışma bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu

çalışmada etik kurul izni veya yasal/özel izin gerektirecek bir içerik bulunmamaktadır. Çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığı SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine yazar imzaları ile beyan edilmiştir.” ifadesini yazmak zorundadırlar. (Çalışmada izin alınması gereken bir içerik varsa, izinle ilgili bilgiler (kurul adı, tarih ve sayı no) ilk sayfada verilecek ve izin belgeleri çalışmanın sonuna eklenecektir.)”

Hakemler İçin

1. Hakemler, dergimiz için aday çalışmanın, bilimsellik, derginin yazım kuralları, yayın ilkeleri ve etik kurallara uygunluğunu ve akademik kalitesini tespit edecek en temel unsurlardır. Hakemler, bu anlayışla hareket etmeli ve akademik kaliteyi artırma sorumluluğuyla değerlendirme yapmalıdır.
2. Hakemler, yalnızca uygun bir değerlendirmeyi yapmak için gereken uzmanlığa sahip oldukları çalışmanın hakemliğini kabul etmelidirler.
3. Hakemler, çift-kör hakemlik kurallarına uymalı ve çalışmaya dair detayları her şekilde gizli tutmalıdırlar.
4. Hakemler, inceledikleri çalışmaya dair herhangi bir bilgiyi hiçbir şekilde başkalarıyla paylaşmamalıdır.
5. Hakemler, değerlendirmelerini tarafsızlık ilkesine uygun olarak yapmalıdır. Yalnızca çalışmaların bilimselliğini, alana katkısını, içeriğinin doğruluğunu, yazım şekil esaslarına ve akademik ölçütlere uygunluğunu değerlendirmelidir. Çalışmada ortaya konan fikirlerin hakemin fikirlerinden farklı olması değerlendirmeyi etkilememelidir.
6. Hakemler raporlarında hakaret içeren, küçümseyici ve itham edici ifadelerden kesinlikle kaçınmalıdır.
7. Hakemler, raporlarında net ve çalışmayla ilgili detaylı ifadeler kullanmalıdırlar. Yayımlanmasını uygun görmedikleri çalışmalarla ilgili değerlendirmelerinde, kararlarının dayandığı eksik ve kusurlu hususları somut bir şekilde göstermelidirler.
8. Hakemler, yazarların çalışmalarında tarafsızlık ilkesine bağlı kalıp kalmadıklarını değerlendirmeli; sadece çalışmanın ileri sürdüğü sonuçları ve çıkarımları destekleyen kaynaklardan değil, diğer bakış açılarını da destekleyen kaynaklardan da yararlandıklarını takip etmelidir.

9. Hakemler en geç **30 gün** içinde çalışmalarını değerlendirmelidir. Şayet değerlendirme yapmayacaklarsa, hakemlik talebini almayı müteakip 1 hafta içerisinde hakemlik ret kararlarını dergiye bildirmelidirler.

10. Hakemler, değerlendirdikleri makalede herhangi bir çıkar çatışması olduğundan şüphelendiklerinde değerlendirme süreci ile ilgili olarak dergi editörlüğüne bilgi vermeli ve gerekirse makale değerlendirmesini reddetmelidirler.

Editörler İçin

1. Editörler, dergi etik kuralları ve yazım şekil esasları çerçevesinde gönderilen ve alana katkısı olacak çalışmalarını değerlendirme sürecine kabul etmelidir.

2. Editörler, kabul veya reddedilen çalışmalar ile herhangi bir çıkar çatışması/ilişkisi içinde olmamalıdır.

3. Editörler bir çalışmayı kabul etmek ya da reddetmek için tüm sorumluluğa ve yetkiye sahiptir.

4. Dergi Yayın Kurulu, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü ve Dergi Yayın Sekreteryası dergiye sunulan tüm çalışmaların mahremiyetini yayınlanana kadar temin etmekle yükümlüdür. Çalışmalarla ilgili yazar(lar)ı dışında hiç kimseye bilgi verilemez.

5. Çift kör hakemlik prensibi gereği, hakemlerin ve yazarların isimlerinin karşılıklı olarak gizli tutulması editörlerin sorumluluğudur.

6. Editörler, dergiye gönderilen çalışmaların intihal taramasını değerlendirme süreci başlamadan yapmalı ve intihal oluşumunun önüne geçmek için gerekli çabayı göstermelidir.

7. Dergiye gönderilen çalışmaların intihal taraması, ön inceleme, hakemlik, düzenleme ve yayımlama süreçlerinin vaktinde ve eksiksiz bir şekilde tamamlanması editörlerin görevidir.

8. Editörler dergiye gönderilen çalışmalarını kabul/ret ederken araştırma etik kurallara uygunluk ve akademik ölçütlere göre hareket etmelidir.

Okurlar İçin

Okurların SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisinde yayımlanan bir çalışmada önemli bir hata ya da yanlışlık fark ettiğinde ya da editöryal içerik ile ilgili herhangi bir tespiti (intihal, yinelenen makaleler vb.) hâlinde, durumu savsad@kho.edu.tr adresine bildirmelerini memnuniyetle karşılanacak ve ivedi değerlendirmeye alınacaktır.

ETHICAL RULES

For Authors

1. To be accepted to the Journal, articles should be unique, convenient to scientific studies and methodologies, and should contribute to current applications and theories. Articles can be written either in English or in Turkish. The articles should not be published or sent to be published to any domestic or foreign party before. It is not under the Journal's responsibility to search this issue. Its ethical responsibility is the author's. The submission of the article is considered to be the commitment of the author in this respect.
2. The submitted articles that were presented in scientific meetings such as congress, symposium, seminar etc. can be accepted if they have not been published in the related proceedings document and this must be explicitly stated by the article author(s).
3. If any search, data collection, analysis, research result etc. within the context of the submitted article were used in any published study, it must be stated in both the article and its reference part.
4. In the event of having more than one author in the article, all authors undertake having equal responsibility and contributing equally to whole process of the article including planning, research, preparing, organizing, drafting, writing and submitting the last version of the article. If the participation rate differs, the authors must submit participation rate declaration.
5. The submitted articles cannot include fabricated (untrue) information in research, data collection, analysis, research results etc. issues.
6. The authors must show in their articles that they have not only referred to the sources supporting the idea/result of the article but also the ones supporting the opposing opinions in both the article and reference.
7. The articles that are supported by a research institute (TÜBİTAK, TÜİK, Türk Tarih Kurumu etc.) must state the name, date and number of the project in the footnote.
8. The name, place and date of the meeting must be stated in congress or symposium papers.
9. The articles sent to the journal are regularly examined against plagiarism. The application named *iThenticate* is used to prevent plagiarism.
10. The Articles submitted to the Journal have to be prepared in accordance with *The Directives of Scientific Search and Publication Ethics of the*

Board of Higher Education (Date: 10 November 2016, Number: 2016.23.497) and **The Directives of Scientific Search and Publication Ethics of National Defense University** (Date: 03 November 2020) and with the standards of COPE (Committee on Publication Ethics) (<http://publicationethics.org/international-standart-editors-and-authors>).

11. If the submitted article includes any research applied on humans/animals or any personal information to be shared, the author of the article must submit the proper permission documents taken from an authorized Research Ethics Committee. Such articles will not be accepted without a proper permission document. The situations that necessitate Research Ethics Committee approval are as follows: The researches that are carried out with qualitative and quantitative approaches necessitating data gathering by using questionnaire, focus group work, observation, experiment, interview technics; using of humans or animals for experimental or another scientific purposes; clinical researches on humans or animals. Consent form must be submitted in case reports. A permission document signed by the participants whose scale, questionnaire, photos are put in the study must be submitted to the Journal. It is obligatory to abide by the copyright issues.

12. In the event of finding that a study doesn't comply with academic and ethical principles, the process is stopped and the study is rejected.

13. The extended summary must include the aim, problem, method, findings, and the result information of the research. It is important for your article to be referred from abroad. The extended summary mustn't include any findings or results that aren't given in the article. The author mustn't refer to the article in the extended summary (E.g.: As mentioned in page 2 of the article, as mentioned in the introduction part etc.)

14. The authors must certainly state “This study was prepared in compliance with the scientific search and publication ethics. There is no content necessitating any permission from Ethical Board or any legal/special permission in this study. We/I, as the author(s) of the article, signed our/my declaration certifying that there was no conflict of interest in our/my article.” in the abstract.

For Referees

1. The referees are the fundamental elements to determine whether the submitted article is scientifically, grammatically, ethically and academically suitable to be published in the Journal of Defence and War Studies.

2. The referees must accept only the articles that they are qualified of evaluating according to their academic expertise.
3. The referees must abide by the rules of double-blind referee system and respect the confidentiality of the process and act accordingly.
4. The referees can't share any information in the article with the other parties.
5. The referees must abide by the principles of impartiality. They must evaluate the article in terms of scientific measures, its contribution to the field, the correctness of its content, its academic and grammatical suitability.
6. The referees must strongly abstain from using any kind of offensive, humiliating or accusatory statements in their reports.
7. The referees must use clear and detailed statements about the article. For the article they don't approve to be published, they must give concrete reasons explaining the missing or faulty points.
8. The referees must evaluate the authors' loyalty to the objectivity principles. The referees must feel content that the author does not only refer to the sources that support the argument in the article but also refer to the ones that support the other opinions as well.
9. The referees must evaluate the article within **30 days**. They must inform the Editorial Board as soon as possible if they can't evaluate.
10. When the referees realize/suspect that there is a conflict of interest in the study, they must inform the editorial board and if necessary reject the article.

For Editors

1. The editors must accept the articles that will contribute to the field in compliance with the search and ethical rules and text formatting of the Journal.
2. The editors mustn't be in any conflict of interest with the accepted/rejected articles.
3. The editors have the whole responsibility and authority to accept/reject the article.
4. The Publication Committee, Responsible Editor and Editorial Secretariat are obliged to keep all studies confidential until they are published. They can't give any details to anyone except the authors.

5. It is the editor's responsibility to keep any information of the referees and the authors mutually confidential in compliance with double-blind referee system.
6. The editors must check the article in terms of plagiarism before the evaluation process and take necessary measures to prevent plagiarism.
7. It is the editors responsibility to fulfill plagiarism scanning, pre-evaluation, referee process, editing and publishing process in time and flawlessly.
8. The editors must comply with the research and ethical rules and academic standards when accepting or rejecting the articles.

For Readers

If the readers find an important error or mistake in the article or find an editorial content problem (plagiarism, repeated article etc.), they will be highly welcomed when they inform the Editorial Board via savsad@kho.edu.tr and it will be reacted immediately.

YAZARLAR İÇİN REHBER

1. Dergimize gönderilen çalışmalar müteakip maddelerde açıklanan yazım kurallarına göre hazırlanıp gönderilmelidir. SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi yazım kurallarına uygun olmayan çalışmalar hakem değerlendirmesine gönderilmeden yazım kurallarına göre tekrar gözden geçirilmek üzere yazarlara geri gönderilecektir.

2. Çalışmaların uzunluğu 3000-15000 kelime alt-üst sınırları arasında olacak şekilde hazırlanmalı, Times New Roman, 12 punto, iki yana yaslı, tek satır aralığında, A4 sayfa yapısına uygun yazılmalıdır. Sayfa numaraları sağ üst köşeye gelmeli, kenar boşlukları sağ:4 cm, sol:4 cm, alt:4,6 cm, üst:4,6 cm ve cilt payı:0 olacak şekilde hazırlanmalıdır. Paragraflar bir sekme içeriden başlamalı ve paragraf aralığı 6 nk, ikinci seviye başlıklarda ise 12 nk boşluk, önce ve sonrasında olacak şekilde metin yapılandırılır. Çalışmanın başlığı Times New Roman, 14 punto, kalın ve ortalı olarak yazılmalıdır. Altına yan yana yazarların isimleri yazılmalı ve bir dipnot açılarak ⁽¹⁾ ilk sayfanın altında Times New Roman 9 punto olarak önce yazışma yapılacak irtibat yazarının unvanı, bağlı olduğu kurum/kuruluş adresi (okul, üniversite, fakülte ve bölümler açık olarak belirtilmelidir.) ile e-posta adresi ve ORCID, sonra diğer yazarların unvanı, bağlı olduğu kurum/kuruluş adresleri, e-posta adresleri ve ORCID yer almalıdır.

3. Türkçe çalışmalarda yazar isimlerinin altında 250 kelimeyi aşmayacak şekilde bir TÜRKÇE ÖZ yazılmalıdır (İngilizce Öz 300 kelimeyi aşmamalıdır). Türkçe özün altında MAKALENİN TÜRÜ belirtilmelidir. Alt satırda çalışmanın içeriğini yansıtabilecek şekilde ANAHTAR KELİMELELER (3 ile 10 arasında) yer almalı, alt satırda JEL kodlama sistemine göre ilgili olduğu bilimsel alan kodu büyük harfle yazılmalı ve en alt satırda da YAZARIN NOTU başlığında “Bu çalışma bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada etik kurul izni veya yasal/özel izin gerektirecek bir içerik bulunmamaktadır.” ifadesi yazılmalıdır. (Çalışmada izin alınması gereken bir içerik varsa, izinle ilgili bilgiler (kurul adı, tarih ve sayı no) bu bölümde verilecek ve izin belgeleri çalışmanın sonuna eklenecektir.) Ardından İngilizce olarak başlık (12 punto, kalın, küçük harfle, ilk harfleri büyük), öz, makalenin türü, anahtar kelimeler ve jel kodu yazılmalıdır. İngilizce çalışmalarda da aynı kurallar geçerli olmak üzere önce İngilizce öz sonra Türkçe öz yer almalıdır. Çalışmadaki her iki öz de Times New Roman, 9 punto, italik ve tek satır aralığı olarak yazılmalıdır.

4. Kaynakça kısmından sonra bilimsel yazım kurallarına uygun “Genişletilmiş Özet”e (Extended Summary) yer verilecektir. Giriş, ana konu

başlıkları ve sonuç olarak yapılandırılacak Genişletilmiş Özet (Times New Roman, 12 punto, tek satır aralığı) Türkçe makaleler için İngilizce, İngilizce makaleler için Türkçe olarak hazırlanacaktır.

5. Teknik terimler tırnak içinde yazılmalı veya açıklanmalıdır. Kavramlar için kısaltma kullanımından kaçınılmalıdır. Değişken isimleri metin içerisinde mümkün olduğunca kısaltmalarla değil, normal kelimelerle ifade edilmelidir. Kötüleyen, yanlış anlamalara sebep verecek ifade ve dil kullanımından kesinlikle kaçınılmalıdır. Yazarken etken ifadeler (yaptığım, yaptık gibi) kullanılmalıdır.

6. Her tablo, şekil ve grafik için sıra numarası verilmeli (Tablo 1, Şekil 2, Grafik 1 gibi); tabloların başlığı üstte, şekiller ve grafiklerin başlığı ise altta yer almalı, başlıklar tablo veya şekle ortalanmış olarak ilk harfleri büyük yazılmalıdır. Tablo ve şekil içeriği Times New Roman 10 punto olarak yapılandırılacaktır. İstatistikler için virgülden sonra üç haneden fazlası yazılmamalıdır. Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası ayraç içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır.

7. SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisinde GİRİŞ, SONUÇ, KAYNAKÇA, EXTENDED SUMMARY bölümlerinin dışında makalelere ait en fazla beş seviye başlık kullanılmaktadır. Zorunlu olmadıkça beş seviyenin dışına çıkılmamalıdır. Başlıklara numara verilmemelidir.

GİRİŞ

Birinci Seviye [1. seviye]

İkinci Seviye [2. seviye]

(1,25 cm)Üçüncü seviye [3. seviye]

(1,25 cm)Dördüncü seviye [4. seviye]

(1,25 cm)Beşinci seviye [5. seviye]

SONUÇ

KAYNAKÇA

EXTENDED SUMMARY

8. Dipnot vermekten olabildiğince kaçınılmalıdır. Dipnot verilmesi gerekiyorsa dipnotlar numaralandırılarak verilmeli, ayrıca dipnotlara ilişkin kaynakça makale sonunda, makale kaynakçasından önce verilmelidir. Sıralamalarda her madde bir sekme içeriden başlanarak numaralandırılmalıdır. Herhangi bir öncelik sırası gerek görülüyorsa örnekte gösterilen madde işareti de kullanılabilir.

1. Çalışanların bağlılığı,

2. Çalışanların motivasyonu...

- Madde işareti kullanılabilir.

9. Test edilen her hipotez ayrı ayrı ifade edilmelidir. Her hipoteze ayrı numara verilmelidir (Hipotez 1 veya Hipotez 1a, 1b gibi). Hipotezler bir boşluk içeriden ve italik olarak yazılmalıdır. Örneğin:

Hipotez 1: Kamu örgütlerinde çalışan yöneticilerin özel kuruluşlarda çalışanlara göre güç mesafesi daha yüksektir.

10. Ekler başlıklandırılırken; “Ek A”, “Ek B” şeklinde sıralanmalı ve ek içinde derginin bahsedilen başlıklandırma kurallarına uyulmalıdır. Ek içindeki tablolar “Tablo A1, B1” şeklinde sıralanarak isimlendirilmelidir.

11. Atıflar yazar soyadları esas alınarak alfabetik sıraya göre düzenlenmelidir. Aynı yazar veya yazarların farklı çalışmalarında, çalışma tarihi daha eski olan önce yazılmalıdır. Aynı yazarın veya yazarların aynı tarihlerdeki çalışmalarında “a”, “b” şeklinde harfler çalışmanın yapıldığı yılın yanına yazılmalıdır. Temel olarak atıf yapılan her çalışmanın referansı aşağıdaki örneğe uygun olarak verilir.

İsim ve yıl: Örgütsel Nitelikteki Öncüller, Örgütsel Adalet Algısı (Brewer ve Kramer, 1986; Cremer, 2005a, 2005b; Lipponen, 2001, 2006) gibi faktörlerden...

Sadece yıl: Mael ve Ashforth (1992) tarafından geliştirilen...

Üç, dört ve beş yazarı olan çalışmalarda ilk atıfta tüm yazarların isimleri verilmeli, müteakip atıflarda “vd.” şeklinde kısaltılarak verilmelidir. Beşten fazla yazar varsa ilk yazarın soyadından sonra “vd.” şeklinde ifade edilebilir.

12. Bir yazarın düşüncelerinin yeniden ifade edilmesi zorsa veya anlamını yitirecekse 40 kelimedenden daha fazla olmayan atıflarda kaynaktan alınan ifade tırnak işareti içinde belirtilerek yazılmalı ve o ifadenin bulunduğu sayfanın numarası belirtilmelidir. Örneğin: (Öztürk, 2003: 147). Eğer 40 kelimedenden daha fazla atıf yapılması gerekiyorsa alıntı yapılan kısım, iki sekme içeriden, tırnak içinde yazılmalı, en sonuna alıntı yapıldığı yerdeki paragraf (para. 15) veya sayfa numarası (s. 25) belirtilmelidir.

13. Yazar ismi belirtilmemiş bir çalışmaya atıf yapılması gerekiyorsa ve bu çalışma süreli bir yayındaysa yayının ismi yazar olarak belirtilebilir. Örneğin; (Wall Street Journal, 2009), (Ticaret Bakanlığı, 1999). Aynı parantez içinde birden fazla çalışmaya atıf yapılacaksa çalışmalar alfabetik sıraya göre ve aralarına noktalı virgül konularak yazılmalıdır. Örneğin: (Abrams, 2000; Sullivan ve Hellman, 1999). İkincil kaynaklar, (Blau,

1964'ten akt. Tamer, 2003). Tamer'in (2003), Blau'dan (1964) aktardığına göre... şeklinde ifade edilerek ikincil kaynaklardan atıf yapıldığı belirtilmelidir.

14. Elektronik kaynaklara atıf yaparken genel atıf kuralları geçerlidir (Yazar soyadı, yıl). Eğer bu bilgi mevcut değilse, kaynağa ulaşılan web adresi parantez içinde verilmelidir. Yani yazarı belli olmayan bir elektronik kaynağa atıf yapmak gerektiğinde web sitesi parantez içinde verilmelidir. Şayet profesyonel bir web sitesine, veri tabanına veya bir projenin web sitesine atıf yapmak gerekiyorsa, elektronik adres parantez içinde verilmeli, kaynakçada da aşağıda ilgili bölümde verilen örnekte görüldüğü gibi belirtilmelidir. Örneğin: UNICEF web sitesi dünya çapında çocukların iyiliği için çalışan çeşitli yararlı kaynaklara bağlantılar sunmaktadır (<http://www.unicef.org>).

15. Teşekkür notu: Eğer mali destek veya diğer yardımları için teşekkür etmek istediğiniz kişi veya kurumlar varsa, çalışmanın sonuna bir not ekleyerek teşekkürlerinizi iletebilirsiniz.

16. Kaynakça 11 punto olarak düzenlenecektir. Kaynakça ile ilgili ayrıntılı hususlar için **APA (*Publication manual of American Psychological Association*, 6. baskı 2009)**'nın bilimsel yazı kriterlerine bakınız. Yazım kurallarıyla ilgili örnekler aşağıdadır.

Kitaplar

Brannick, M.T., Levine, E.L. ve Morgeson, F.P. (2007). *Job and work analysis*. London: Sage.

Bloch S. ve Whiteley P. (2010). *Düz bir dünyada yöneticilik*. (Çev. Ü. Şensoy), İstanbul: İş Bankası Yayınları.

O'Reilly, C., Snyder R. ve Boothe J. (1993). Effects of executive team demography on organizational change. İçinde G. Humber ve W. Glick (Ed.), *Organizational Change and Redesign: Ideas and Insights for Improving Performance* (ss. 147-175). New York: Oxford University Press.

Makaleler

Levine, E.L., Ash, R.A. ve Bennett, N. (1980). Exploratory comparative study of four job analysis methods. *Journal of Applied Psychology*, 3(1), 524-535.

Yayımlanmamış Çalışmalar

Dağ, İ. (1990). *Kontrol odağı, stresle başa çıkma stratejileri ve psikolojik belirti gösterme ilişkileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Welch, K.E. (Baskıda). *Technical communication and physical location: Topoi and architecture in computer classrooms*. *Technical Communication Quarterly*,14(3).

Kongre Bildirileri

Gürbüz, S. (2008). *Stratejik insan kaynakları yönetiminin örgütsel performansa etkisi: Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu üzerinde bir araştırma*. 16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 16-18 Mayıs, Antalya, 899-903.

E-kitaplar

Shotton, M.A. (1989). *Computer addiction? A study of computer dependency*. <http://www.ebookstore.tandf.co.uk/html/index> adresinden alınmıştır.

AUTHORS' GUIDELINES

- 1.** Studies/articles should be prepared and sent to the journal according to the writing rules being explained in the following steps below. Studies/articles that are not due to the Journal of Defence and War Studies Guidelines will be sent back to the author before the referees' evaluation.
- 2.** Articles/studies should be in 3000-15000 word limits, Times New Roman 12 font, justified, single-spaced and convenient to A4 sheet. Page numbers should be at the right top, and spaces should be right:4 cm, left:4 cm, bottom:4,6 cm, top:4,6 cm, and gutter:0. The paragraphs should start at an indent; spacing should be 6 nk for the first level and 12 nk for the second level titles and applied both before and after. The title of the study should be Times New Roman 14 font size, bold and centered. The names of the authors should be stated below the title with a footnote. In the footnote, the liaison author's title, address of author's organization (school, university, faculty, and departments should be stated clearly), e-mail, and ORCID number. Other authors' titles and the addresses of their organizations, e-mails, and ORCID numbers should be stated followingly. Related JEL code of the studies/ articles should be put at the end of the title with capital letters in parenthesis
- 3.** The studies/articles prepared in Turkish should include **ABSTRACT** (not more than 250-word, for English 300 words), **ARTICLE TYPE**, **KEY WORDS** (3 to 10 words), and **JEL CODE** in Turkish, followed by title (in small letters with first letters capital), abstract, article type, jel code and key words in English. The rules for the studies/articles in English should follow the same rules but vice versa for the language. Both of these abstracts should be in Times New Roman 12 font, single-spaced, and in italics.
- 4.** An Extended Summary that is convenient to scientific writing rules should be located after References. The Extended Summary (composed of Introduction, Main Titles, and a Conclusion) will be written in English for articles/studies in Turkish, and in Turkish for articles/studies in English (Times New Roman 12 font, single-spaced).
- 5.** Technical words should be in quotation marks or be explained. Abbreviations should not be used for concepts. Variations should be explained with general statements, rather than using abbreviations. Any language that may cause misunderstandings should be avoided. Active voice should be used.
- 6.** The tables, figures and graphs should be numbered (Figure 1, Table, and Graph 1). The titles of tables should be at the top, while the titles of figures and graphs should be at the bottom of the figure. These titles should be

centered and the first letter should be uppercased. The content of the tables and figures should be in Times New Roman 10 font size. For the statistics, no more than three numbers should be used after the comma. Equations should have a number that should be in brackets and located at the right side of the sheet.

7. Five title levels are used in the Journal of Defence and War Studies in addition to INTRODUCTION, CONCLUSION, REFERENCE, GENİŞLETİLMİŞ ÖZET parts and these five levels should not be exceeded, if it is not compulsory. Titles should not have numbers.

INTRODUCTION

First Level [1. level]

Second Level [2. level]
(1,25 cm)Third Level [3. level]
(1,25 cm)Fourth Level [4. level]
(1,25 cm)Fifth Level [5. level]

CONCLUSION

REFERENCE

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

8. Endnotes should be avoided at the most possible level. If it is necessary to use endnotes, those endnotes must be given with numbers and references to the end notes must be given at the end of the article before References. Each article in listings should be in one indent and numbered. If there is no priority between the articles, the symbol shown below is also applicable:

1. The devotion of workers,
2. The motivation of workers...

• This symbol is also applicable.

9. Each tested hypothesis should be indicated separately and numbered individually (Hypothesis 1, Hypothesis 1a, 1b). Hypotheses should be in one indent and in italics. For example;

Hypothesis 1: The managers working on public organizations have higher power space than the managers working on private institutions.

10. Appendixes should be titled as “Appendix A”, “Appendix B” and should be convenient to titling rules. The tables in appendixes should be titled as (Table A1,B1).

11. Citations should be arranged alphabetically according to the last names of authors. In different studies of the same author/authors, the study with previous date should be stated before. The same studies of the same author/authors should include “a”, “b” next to the year in which the study was completed. Fundamentally, any reference can be cited as in the example shown below:

Name and Year: Organizational Premises, Organizational Justice Perception (Brewer and Cramer, 1986; Cramer, 2005a, 2005b; Lipponen, 2001, 2006)

Only Year: Mael and Ashforth (1992)

In studies with multiple authors, the first citation should include the names of all authors. Following citations should be abbreviated by using “et. al” If there are six or more authors, it can be stated as “et. all” after the last name of the author.

12. If paraphrasing is difficult or causing vagueness, the quoted text with less than 40 words should be in quotation marks and the page number of the original document should be written. For example: (Ozturk, 2003:147). Quoted texts with 40 or more words should be in quotation marks, two times indented, and paragraph (para.15) or page (p.25) should be stated at the end.

13. In studies with no names, the name of the periodical can be used as the name of the author. For example: (Wall Street Journal, 2009), (The Ministry of Trade, 1999). To state multiple sources in the same parentheses, they should be in alphabetical order, and each should be separated by a semicolon. For example: (Abrahams, 2000; Sullivan and Hellman, 1999). Secondary sources should be stated as (Blau, from Tamer in 1963, 2003), according to Tamer (2003) referencing Blau (1964).

14. When citing electronic sources, general rules are valid (last name, year). If the information is not reachable, the link of the source should be stated in parentheses. When citing a very professional web site, database or the website of a project, the link should be stated in parentheses and the source should be stated in the References as shown in the example. For example: The web site of the UNICEF facilitates to reach various sources which operates for the welfare of the children worldwide (<http://www.unicef.org>).

15. Acknowledgements: If there is any party that you would like to mention for their fiscal or other contributions, you are allowed to add a note at the end of the study and express your gratitude.

16. The References should be in 12 font size. For detailed information, see **APA (Publication Manual of American Psychological Association, edition 6, 2009)** scientific writing rules. Some examples of writing rules are given below:

Books

Brannick, M.T., Levine, E.L. ve Morgeson, F.P. (2007). *Job and work analysis*. London: Sage.

Bloch S. ve Whiteley P. (2010). *Düz bir dünyada yöneticilik*. (Çev. Ü. Şensoy), İstanbul: İş Bankası Yayınları.

O'Reilly, C., Snyder R. ve Boothe J. (1993). Effects of executive team demography on organizational change. İçinde G. Humber ve W. Glick (Ed.), *Organizational Change and Redesign: Ideas and Insights for Improving Performance* (ss. 147-175). New York: Oxford University Press.

Articles

Levine, E.L., Ash, R.A. ve Bennett, N. (1980). Exploratory comparative study of four job analysis methods. *Journal of Applied Psychology*, 3(1), 524-535.

Unpublished Studies

Dağ, İ. (1990). *Kontrol odağı, stresle başa çıkma stratejileri ve psikolojik belirti gösterme ilişkileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Welch, K.E. (Baskıda). *Technical communication and physical location: Topoi and architecture in computer classrooms*. *Technical Communication Quarterly*, 14(3).

Congress Announcements

Gürbüz, S. (2008). *Stratejik insan kaynakları yönetiminin örgütsel performansa etkisi: Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu üzerinde bir araştırma*. 16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 16-18 Mayıs, Antalya, 899-903.

E-Books

Shotton, M.A. (1989). *Computer addiction? A study of computer dependency*. Retrieved from <http://www.ebookstore.tandf.co.uk/html/index>.